

● **Min favorittlærer** | 20 Oppdaget problemet og tok affære ● **Portrett** | 24 Helgas hellige helger
● **Reportasje** | 30 Rabalder i Oslo-skolen ● **Gylne øyeblikk** | 41 Planlagt lekemagi med høner

UTDANNING

6

4. MAI 2018

utdanningsnytt.no

Russe-
tida
former
drikkevanene

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törnngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

Innhold

● Hovedsaken: VALG AV VIDEREGÅENDE SKOLE FORMER DRIKKINGA

– To ungdomsskoleelever fra samme gate og med like karakterer kan utvikle svært forskjellige alkoholmønstre i videregående ut fra hvilken skole de havner på, sier forsker Anders Bakken til Utdanning.

● Gyldne øyeblikk 41

I Bjørghild Hamres gyldne øyeblikk finner du blant annet fire ryggsekker, fire hatter og fire høner.

Innhold

Aktuelt	4	På tavla	42
Aktuelt navn	8	Innspill	44
Hovedsaken	10	Debatt	50
Kort og godt	18	Kronikk	56
Ut i verden	19	Stilling/kurs	60
Min favorittlærer	20	Pensjonistråd	61
Glimt	22	Minneord	62
Portrett	24	Lov og rett	63
Reportasje	28	Fra forbundet	64
Friminutt	40		
Gyldne øyeblikk	41		

● Min favorittlærer

Skihopperen Daniel-André Tande velger seg Anne Marte Lundestad som favorittlærer. Hun var den første som så at han hadde et lese- og skriveproblem.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Portrett

14 år som toppolitiker er over. Tilbake i Gargahci skal Helga Pedersen nå bruke helgene til barn, sauer, skiturer og bærplukking.

Bråk i Oslo-skolen

Simon Malkenes, lektor ved Ulsrud videregående skole i Oslo, kritiserte fritt skolevalg i Dagsnytt Atten 5. mars. Det har ført til rabalder.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2017: 164.338
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som følger seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen. Mer informasjon: presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Hvordan elevene feirer russetida, preger alkoholbruken på alle de tre trinn i videregående skole.

Illustrasjonsfoto:

Kerstin Mertens/Samfoto
NTB/Scanpix

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Malkenes-saken styrker lærernes yringsfrihet

Ledelsen ved Ulsrud videregående skole i Oslo har etter flere uker med interne undersøkelser og halvannen uke med intens offentlig debatt konkludert med at det ikke blir opprettet personalsak mot lektor Simon Malkenes. Det var den eneste riktige konklusjonen ledelsen ved skolen kunne trekke etter alt som er skjedd den siste tiden. Reprimanden skolens rektor har ilagt Malkenes, er imidlertid en skam-plett som ikke kan bli stående. Den strider mot alt norsk skole burde stå for. Malkenes har hatt mange og sterke støttespillere i den kampen som har pågått siden han deltok i en debatt på Dagsnytt Atten i NRK 5. mars.

Debatten handlet om inntaksordningen for de videregående skolene i Oslo. Malkenes pekte på de negative konsekvensene av dagens ordning og fortalte om hvordan dette preger skolehverdagen på Ulsrud videregående skole. På oppfordring fra programlederen leste lektoren høyt fra et notat han hadde skrevet om hvordan en vanlig undervisningstime kan fortone seg. Det ble ikke brukt navn på elevene, de ble omtalt med initialer. Simon Malkenes fortalte ikke dette for å henge ut elevene i en bestemt klasse. Han fortalte det for å understreke hvor krevende undervisnings-situasjonen mange ganger kan være på skolen. Og det har igjen nær sammenheng med hvordan inntaksordningen fungerer. Den fører til store forskjeller mellom de ulike skolene, med noen som er populære mens andre sliter med å få søkere til plassene.

Det som har skjedd i kjølvannet av debatten på Dagsnytt Atten, har rystet mange. At det ble satt i gang en prosess som i verste fall kunne ha endt med at Malkenes mistet jobben, er mildt sagt utrolig. Da noen elever ved Ulsrud etter en stund skrev et debattinnlegg hvor de kritiserte Malkenes og mente at de var blitt uthengt, tok det virkelig fyr i den offentlige debatten om saken. Vi i Utdanning fikk relativt tidlig vite at noe var på gang på Ulsrud, men ingen kunne eller ville bekrefte hva som egentlig foregikk. Det ble også en egen diskusjon om det egentlig var elevene som sto bak innlegget i Aftenposten eller om det var noen i ledelsen ved skolen som hadde bistått dem i større eller mindre grad.

Flere aviser har på lederplass gitt Malkenes støtte, og den samme støtten har han fått fra mange kolleger, fra ledelsen i Utdanningsforbundet og fra Lærerprofesjonens etiske råd. Simon Malkenes er riktignok vant til å stå i stormen, men dette har likevel vært en svært krevende periode for ham. Vi er overbevist om at den kampen han står i spissen for, bidrar til å styrke lærernes yringsfrihet både i Oslo og resten av landet. Nå er det viktig at det ikke blir stille om saken, for kampen er ikke vunnet en gang for alle.

Knut Hovland

Ulsrud-saken

Malkenes håper på et endret ytringsklima

– Det er viktig at vi får slutt på alle spekulasjonene rundt denne saken, sier Simon Malkenes, lektor ved Ulsrud videregående skole i Oslo.

ARKIVFOTO JØRGEN JELSTAD

– Seminarer, høringer og plakater om åpenhet er bra. Men det viktigste er at det nå skjer endringer, sier Simon Malkenes i sitt første intervju med Utdanning etter at saken mot ham er droppet.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

25. april ble det klart at ledelsen ved Ulsrud videregående skole ikke vil reise personalsak mot lektor Simon Malkenes. Han har vært kritisert for å ha krenket elever etter at han skildret en norsktime under en radiodebatt om konsekvensene av karakterbasert elevinntak.

– Hvordan har det vært for deg, som vanligvis er glad i å ytre deg, at du har måttet være taus i seks uker mens saken har pågått?

– I denne situasjonen har det vært helt nødvendig for meg å ikke si noe. Jeg kan jo ikke delta i debatten rundt min egen sak, sier han.

– Byråd i Oslo, Inga Marte Thorkildsen, har tenkt å arrangere et seminar om ytringsklimaet i Osloskolen. Hva synes du om det?

– Det kan være bra med et seminar om temaet, men det aller viktigste er at

det nå skjer endringer.

– Thorkildsen ønsker at seminaret skal kunne ut i en åpenhetsplakat. Hva mener du om det?

– Det kan være fint å ha en åpenhetsplakat. Samtidig er jeg usikker på om en slik plakett ville vært til noen som helst hjelp i mitt tilfelle.

– Bystyremedlem Eivor Evenrud (R) har tatt initiativ til en høring i Oslo kommune om ytringsklimaet i Osloskolen. Hva synes du om det?

– Det er bra at det inviteres til en høring. Så får vi se hva som kan komme ut av det.

– Viktig at alt blir kjent

– Man har fortsatt ikke kommet til bunns i alt som skjedde etter din opptreden på Dagsnytt 18 den 5. mars. Bør man fortsette undersøkelsene for å avdekke hva som egentlig har skjedd?

– Med tanke på arbeidsmiljøet på Ulsrud videregående skole ser jeg det

som en fordel. For nå er vi nødt til å finne en vei videre sammen. Da er det viktig at vi får slutt på alle spekulasjonene rundt denne saken, sier han.

– Hvordan har du tenkt å feire at ledelsen nå har bestemt seg for å droppe personalsaken?

– Nå skal jeg på fotballkamp med sønnen min og heie på ham, avslutter Malkenes.

Utdanning har ikke lyktes i å få en kommentar til saken fra David Dunlop, rektor ved Ulsrud videregående skole.

SISTE: Kort tid før Utdanning gikk i trykken, ble det kjent at Simon Malkenes har fått en reprimande av rektor, i form av en såkalt «muntlig tilrettevisning» som han også har fått skriftlig. Ifølge Aftenposten er beskjeden at lærere skal kunne uttale seg i mediene, men elever skal ikke kunne identifiseres.

> Les mer om saken på side 30–32.

Holmboe-prisen

Matematikk-lærerpris til Skage Hansen

● Norsk matematikkråd har besluttet å tildele Holmboeprisen for 2018 til Skage Hansen, lærer ved Engebråten skole i Oslo.

– Skage evner å favne alle elever uansett hvilken faglig matematikkbakgrunn de kommer fra. Han er inspirerende, og elevene hans oppnår svært gode faglige resultater, sier Antonella Zanna Munthe-Kaas, fungerende leder i Norsk matematikkråd. Kunngjøringen skjedde på Engebråten skole 24. april.

Prisen på 100.000 kroner, som deles mellom prisvinneren og skolen, overrekkes på Oslo katedralskole 23. mai. ©NTB

Nedleggelse

300 grunnskoler nedlagt på ti år

● 300 grunnskoler har blitt borte de siste årene. Mens det i skoleåret 2008–09 var 3140 grunnskoler i Norge, er tallet ti år senere redusert til 2856, viser en ny analyse fra Utdanningsdirektoratet. 482 skoler er lagt ned siden 2008–09, men i samme tidsrom er det opprettet 198 nye skoler. Over halvparten av disse er private skoler, viser oversikten. Nærmere 25.000 elever har de siste ti årene blitt berørt av en skolenedleggelse. ©NTB

● **Tariffoppgjøret**

Unio krever lønnstillegg fra 10.000 til 14.300 kroner

Unio krever 2,25 prosent i gjennomsnittlig lønnsøkning for kommunalt ansatte med høyere utdanning.

TEKST Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

Dette gir lønnstillegg fra 10.000 til 14.300 kroner, melder Unio på sine nettsider. I tillegg krever Unio en garantilønn og at utregnet laveste årslønn heves med de samme tilleggene.

– Når vi setter oss ved forhandlingsbordet er det jo med ønske om å finne en løsning. Det greide vi i hovedoppgjøret i 2016. Ut fra det vi vet nå, er det er fullt mulig å finne en løsning også i år, sier Steffen Handal, som er forhandlingsleder i Unio kommune.

Arbeidslivsdirektør Tor Arne Gangsø i KS sier det er lite penger å forhandle om, og viser til enighet ved tidligere oppgjør og resultatet i konkurranseutsatt privat sektor (frontfaget, red. anm.).

– Av rammen i privat sektor på 2,8 prosent, er 1,7 prosent allerede fordelt i form av lønnsgradning og overheng fra i fjor. Alle skjønner at det ikke er voldsomme endringer vi kan få til innenfor det som gjenstår av rammen. Men utfordringen blir som alltid å finne en balansert løsning som alle kan se seg tjent med. Det er alltid krevende, sier Gangsø.

Fristen for å komme til enighet var mandag 30. april, etter at Utdanning gikk i trykken.

Partene i kommuneoppgjøret forhandler i Kommunenes hus i Oslo.

ARKIVFOTO PAAL SVENDSEN

● **Høyere utdanning**

Høgskolen i Sørøst-Norge blir universitet

● Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN) oppfyller alle krav til å bli universitet, konkluderer den sakkyndige komiteen som har vurdert høyskolens søknad.

HSN søkte om akkreditering som universitet i mars i fjor og kan nå altså smykke seg med universitetsstatusen etter at Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) velger å følge komiteens anbefalinger.

I rapporten fra den sakkyndige komiteen berømmes høyskolen for å være et godt sted for studenter. Institusjonen har godt samspill mellom forskning og utdanningsvirksomhet og nært samarbeid med regionen. Komiteen påpeker imidlertid at andelen faglig ansatte som publiserer vitenskapelig er noe lav og peker på dette som en sentral utfordring for HSN fremover. ©NTB

● **Kriminalitet**

SFO-ansatt siktet for overgrep mot jente

● En mannlig ansatt i skolefritidsordningen i Akershus er varetektsfengslet, siktet for overgrep mot ei mindreårig jente. Overgrepene skal ifølge politiet ha skjedd i skole- eller SFO-tiden, skriver VG. Mannen ble pågrepet før helgen og er varetektsfengslet i to uker. Rådmannen i Akershus-kommunen forteller til avisen at alle foreldre ved den aktuelle skolen er blitt informert om saken. Rådmannen opplyser at den nå siktete mannen hadde politiattest. ©NTB

MEST LEST:

- Barnehage sparer penger på egen kjøkkenassistent
- – En gjest i mitt program skal ikke forfølges av arbeidsgiver etterpå
- Skoleledelsen oppretter ikke personalsak mot Malkenes
- Lærernes yringsfrihet er truet, mener Lærernes etiske råd
- – Vi må tørre å si ifra om det som ikke er bra i barnehagen
- Ap, SV og Sp: Politikere og skolemyndigheter må holde fingrene unna klasserommene

Gjekk du glipp av denne?

Voldtatt av medelev

Drømmen var å bli musiker, men hun ga opp. Det var umulig å gå inn på øvingsrommet der det som ikke skulle skje, hadde skjedd.

Utdanningsnytt.no/
overgrep0418

Barnehageopprøret

Krever nye bemanningskrav i hele åpningstiden

Tusenvis av barnehageansatte og foreldre krever at den nye bemanningsnormen skal gjelde hele barnehagedagen.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

19. april arrangerte utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget høring om forslaget til ny bemanningsnorm i barnehagene. Barnehageansatte og foreldre ga klart uttrykk for at forslaget stiller for lite krav til eierne.

De siste par månedene har det vokst frem et barnehageopprør blant ansatte og foreldre gjennom Facebook-sidene Barnehageopprøret 2018 og Foreldreopprøret 2018. De krever bedre bemanning i barnehagene. I løpet av kort tid har de to gruppene fått over 30.000 medlemmer.

I aviser og på sosiale medier har barnehageansatte anonymt delt sine historier om en trøblete hverdag med altfor lav bemanning.

– Gi barna flere fang

Under høringen på Stortinget sa initiativtakerne fra begge de to opprørsgruppene at den nye bemanningsnormen ikke er tilstrekkelig for å sikre nok ansatte.

– På vegne av barna krever vi at dere gir dem flere fang, sa barnehagelærer Anniken Myrnes.

Hun pekte på at de ansatte i barnehagene skal dekke en arbeidsdag som gjerne strekker seg fra klokken 07 til klokken 17. Det gjør at de ansatte går i vaktssystem, noe som særlig innebærer få ansatte på jobb de første og siste timene av barnehagens åpningstid.

– De aller fleste barn tilbringer mer av sin våkne tid i barnehagen enn sammen med sine foresatte. Barna trenger økt bemanning gjennom hele dagen, sa Myrnes.

– Skuffende forslag

Janne Bergstå fra Foreldreopprøret fortalte om foreldre som har blitt igjen i barnehagen ved

– På vegne av barna krever vi at dere gir dem flere fang, sa barnehagelærer Anniken Myrnes. Til høyre: Palma Kleppe, en av initiativtakerne til Barnehageopprøret,

henting, fordi de har følt at bemanningen ikke er forsvarlig.

– Vi blir provosert når kunnskapsminister Jan Tore Sanner sier at det er eiers ansvar å sørge for forsvarlig bemanning. De har sjelden tatt det ansvaret før, slik vi opplever det, så hvorfor skulle de begynne nå, sa Bergstå.

Hun understreket at loven om bemanningsnormen er etterlenget, men at forslaget var skuffende.

– Forslaget til lovfestet bemanningsnorm må gjelde gjennom hele dagen. Når barna leveres, og når barna hentes. Og også når ansatte har møter, kontortid og annet, sa Bergstå.

Palma Kleppe og Anniken Myrnes har vært blant drivkreftene bak Barnehageopprøret 2018.

Palma Kleppe sier hun er klar over at det vil koste milliarder å øke bemanningen i alle landets barnehager.

– Men det må det være rom for, hvis vi mener alvor med alt snakket om tidlig innsats, sier hun.

Ny bemanningsnorm i barnehagen

> Trer i kraft 1. august 2018.

> De nye bemanningskravene er: Maksimalt tre barn under tre år per voksen, og maksimalt seks barn over tre år per voksen.

> I tillegg skjerpes pedagognormen. Nye krav er minst én pedagogisk leder per sju barn under tre år, og minst én pedagogisk leder per 14 barn over tre år.

Kilde: NTB

Bemanning

Utvidet barnehagenorm vil koste 14 milliarder

● Dersom regjeringens foreslåtte bemanningsnorm utvides til å gjelde hele åpningstiden, vil det koste om lag 13,8 milliarder kroner ekstra i året. Det framgår av et brev som kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner (H) har sendt til Stortinget. En slik modell vil gi et merbehov på rundt 24.000 årsverk i barnehagesektoren, ifølge Sanner.

Dersom man legger til grunn en mer moderat bemanningsnorm som gjelder 41 timer i uka, vil behovet for nye årsverk være 12.500. Kostnadene ved denne modellen er av departementet beregnet til 7,1 milliarder kroner i året. ©NTB

● Skolemiljø

Vil gjøre det mulig å tvangsflytte elever

Elever som gjør seg skyldig i overgrep og mobbing, kan bli tvunget til å bytte skole.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Statssekretær Atle Simonsen (Frp) har lest reportasjen i Utdanning nr. 5 om Ina som ble voldtatt av en medelev på skolen. Hun følte seg ikke ivaretatt av skolen og valgte å slutte på skolen. Overgriperen fikk fortsette på skolen.

– Denne historien er rystende lesning. Saken viser hvor utrolig viktig det er at vi klarer å bygge gode lag rundt elevene slik at de har noen voksne de har tillit til og kan snakke med hvis de finner seg selv i en håpløs situasjon. Vold og overgrep skal ikke skje på skolen, og både lærere og skoleledelse har et tydelig ansvar for at elevene skal være trygge på skolen, sier Simonsen.

– I alvorlige saker som voldtekt, alvorlig mobbing og lignende må skolen være i stand til å beskytte enkeltelever. Vi har allerede varslet Stortinget at vi skal gjøre det mulig å tvangsflytte elever også i videregående skole.

Kan bøtelegge skoler

Han mener at det vil påvirke elevenes skolehver-

Statssekretær Atle Simonsen (Frp) sier departementet vil gjøre det lettere å tvinge elever som har utført overgrep mot medelever til å bytte skole.

FOTO FREMSKRITTPARTIET

dag uavhengig om overgrep skjer på skolen eller utenfor.

– Voldtekter og seksuelle overgrep er så alvorlig at skolene i slike tilfeller må samarbeide med skoleeier, skolehelsetjenesten og politi. Vi har ikke nasjonale rutiner, fordi dette samarbeidet og arbeidet for å beskytte eleven må tilpasses elevens behov og situasjonen på den enkelte skole.

Simonsen påpeker at det er et problem at reglene for å flytte en elev som går på videregående skole, ikke har vært gode nok.

– Det gjør vi noe med nå. Men hvis en elev opplever at det ikke er trygt på skolen, skal skolen gjøre noe.

– Den som har vært utsatt for overgrep, skal beskyttes og ivaretas. I alvorlige tilfeller – som for eksempel voldtekt/overgrep i skoletiden – kan overgriper bortvises for resten av skoleåret. Hvis en skole ikke sikrer elevens skolemiljø, kan en ytterste konsekvens være at kommunen ilegges bøter og at eleven kan få erstatning, sier Simonsen.

● Lærerutdanning

Flere har søkt på lærerutdanning i år enn i fjor

● Det er 1753 flere søkere til lærerutdanningene i år enn i fjor, viser tall fra Samordna Opptak.

Om lag 18 prosent flere har barnehagelærerutdanningen som førstevalg, og 15 prosent flere har søkt grunnskolelærerutdanning 1–7. Søkningen til lektorutdanningen har økt med om lag 14 prosent.

● Medlemsundersøkelse

Savner plass og tid

● Barnehagelærere er fornøyd med pedagogtetteten, men misfornøyd med kontorfasilitetene. I skolen savner mange lærere bedre mulighet for å prioritere kjerneoppgavene i yrket.

Over fem tusen av Utdanningsforbundets medlemmer har svart på en stor medlemsundersøkelse i regi av forskningsstiftelsen Fafo, og resultatene ble presentert 20. april. > Les mer om medlemsundersøkelsen på Utdanningsnytt.no/200418

● Tillitsreform

Ap, SV og Sp vil ha mindre detaljstyring

● Ap, Sp og SV ber regjeringen om en tillitsreform i norsk skole. De mener politikere og skolemyndigheter i mye større grad må holde fingrene unna klasserommene. I et felles representantforslag på Stortinget ber de tre partiene regjeringen gjennomføre totalt sju tiltak for å gi landets lærere mer tillit og alburom.

Å redusere omfanget av rapporteringer og dokumentasjonskrav, samt gjennomgå hele dagens regime for testing og vurdering av kvalitet, er blant de viktigste kravene. ©NTB

Aktuelt navn

Fikk høringsånden over seg

I politikken kjemper Eivor Evenrud for at ansatte i Oslo-skolen skal få ytre seg om jobben sin. Privat driver hun med «nerdete dokumentanalyse».

TEKST Hans Skjong

FOTO Christopher Neumann Ruud, Rødt

● Eivor Evenrud (36)

Hvem
Barnehagelærer og nestleder i Oslo bystyres kultur- og oppvekstkomité for partiet Rødt.

Aktuell
Krevde nylig høring om ytringsfrihetens vilkår i Oslo-skolen. Det kom i kjølvannet av at lektor Simon Malkenes deltok i en NRK-debatt om fritt skolevalg.

Du har tatt initiativ til en høring om ytringsfrihetens vilkår i Oslo-skolen i kjølvannet av Malkenes-saken (se faktaboks). Hvorfor trengs en slik høring?

Ytringsfriheten for lærere i Oslo-skolen har lenge vært innskrenket. Forsøket på å bedre den har tatt altfor lang tid. Med en slik høring vil alle de folkevalgte få samme informasjon på samme tid.

Du sa til Klassekampen at det hersker en fryktkultur i Oslo-skolen. Hva legger du i det?

Jeg har blitt kontaktet av rundt 50 lærere etter Malkenes-saken. De har blitt kontaktet av folk oppover i systemet som har bedt dem om å slette kritiske innlegg på sosiale medier, eller fortelle hva de skriver. Folk er jo redde for å miste jobben eller ikke få forlenget vikariatet fordi de skriver hva de mener.

25. april ble det kjent at ledelsen ved Ulsrud videregående skole ikke oppretter sak mot Simon Malkenes. Hva tenker du om det?

Jeg tenker at de har brukt 45 dager på å bestemme seg om noe som burde vært et åpenbart valg etter et par dagers undersøkelse.

Samtidig, paragraf 9-A5 i opplæringsloven, som skal beskyttelse elever mot krenkelse fra ansatte, er fra 2017, og slik sett forholdsvis ny. Og enkelte elever følte seg krenket av Malkenes' opptreden i Dagsnytt 18. Det er kanskje en grunn til at det tok tid å bestemme seg?

Ser man på forløpet i saken, er den ikke heldig håndtert. Ledelsen kunne ganske enkelt innkalt til

en samtale, fått oversikt over hva som ble sagt og finne ut om noen har blitt krenket. De kunne ryddet opp i saken internt, uten at det trengte å blåse opp til storm i media.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Frank Aarebrot (1947–2017), professor i sammenlignende politikk. Han hadde en fantastisk formidlingsevne.

Hva liker du best med deg selv?

Jeg har en nerdete interesse for dokumentanalyse. Jeg liker å se etter hvilken retorikk som brukes i utredninger og andre dokumenter. Og oppdage at «her har en ny forfatter begynt å skrive i utredningen».

Hvem er din favorittpolitiker?

Venstres Odd Einar Dørum. Han søker svar og har en reflekterende tilnærming til politikken. Nå blir det sikkert folk på jobben som himler med øynene når de leser svaret mitt.

Hva er din favorittbok?

Jeg elsker serien «Historien om», med skjønnlitterære biografier om kjente personer. Jeg har fartet rundt på loppemarked og skaffet meg hele serien.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjon?

Jeg skriver mye skjønnlitteratur og har tre-fire ulike bokprosjekter på gang.

«De har brukt 45 dager på å bestemme seg om noe som burde vært et åpenbart valg.»

Skolemiljø og ledelse

– et nytt, modulbasert
videreutdanningstilbud for
skoleledere om skolemiljø,
mobbing og andre krenkelser

Få kunnskap og ferdigheter som støtter deg som leder i arbeidet med å skape et trygt og godt skolemiljø.

Tilbudet er for rektorer og skoleledere som har gjennomført rektorutdanning eller tilsvarende utdanning.

Studiet tilbys høsten 2018 ved NLA Høgskolen, Universitetet i Stavanger og OsloMet.

Søknadsfrist er 15. mai

Les mer om tilbudet og hvordan du kan søke på udir.no/rektorutdanning

Hovedsaken

Valg av skole påvirker unges alkoholbruk

«Russetida varer i tr

Henriette Hannisdal, visepresident i russe

Skolevalget påvirker unges alkoholbruk, viser ny forskning.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Russ og alkohol

Forskningsinstituttet NOVA har samla inn svar om alkoholvaner fra 10.000 elever på 30 videregående skoler i Oslo.

Svara viser at det er store forskjeller i alkoholbruk mellom de ulike skolene. Skolene i studien er ikke navngitt.

På skoler der mange elever er villige til å bruke mye penger på russetida, der drikker elevene også mest alkohol, alt fra første årstrinn.

Det er store forskjeller i hvor ofte elever i videregående skole i Oslo drikker alkohol. Forskjellene følger skolene. På noen skoler drikker elevene betydelig oftere enn på andre. Hvordan elevene feirer russetida, preger alkoholbruken på alle de tre klassetrinna.

– Skolene påvirker ungdommens alkoholbruk, konkluderer forskerne Anders Bakken, Willy Pedersen og Tilmann von Soest. De er alle tilknyttet Nova, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

De har spurt 10.000 elever om alkoholbruk og russefeiring. 33 videregående skoler i Oslo ble bedt om å være med på undersøkelsen, og 30 aksepterte. Forskerne fikk svar fra 72 prosent av elevene ved disse skolene. Altså har 62 prosent av Oslos befolkning mellom 16 og 18 år svart.

Forskerne navngir ikke skolene i studien.

Store forskjeller mellom skolene

Hvilket nabolag ungdommer bor i, har vært sett på som viktig for alkoholbruken de utvikler. Men når forskerne veier dette opp mot foreldrenes alkoholbruk, blir påvirkninga fra naboskap tilnærma borte. Skolens påvirkning derimot, holder seg, også når forskerne har «trukket fra» påvirkning fra foreldre.

Forskerne har bedt elevene svare på om de drikker «aldri», «har smakt noen få ganger», «sjeldnere enn en gang i måneden», «jevnlig, to til tre ganger i måneden» eller «ukentlig». De har ikke spurt om hvor mye elevene drikker ved disse tilfellene.

Svarene viser at forskjellene er store mellom skolene i elevenes alkoholbruk. På skolene der det drikkes oftest og hardest, sier 60 prosent av elev-

ene at de drikker jevnlig. I den andre enden svarer 10 prosent det samme. Intensiteten i russefeiringa framstår både som en dynamo og et barometer for hvor mye elevene drikker.

Pengebruk i russetida avgjør drikkinga

For å få et bilde av hva russetida betyr for drikkinga, har forskerne spurt hvor mye penger elevene er villige til å bruke på russefeiringa. Selv om forskerne ikke navngir skolene i studien, trekker Anders Bakken likevel fram Oslo Handelsgymnas og Oslo Katedralskole for å eksemplifisere: – Ved Handelsgym er 68 prosent villige til å bruke 20.000 kroner eller mer. Ved Katedralskolen er 3 prosent villige til å bruke så mye, sier han.

Forskjellene i forventa pengebruk i russetida har klare paralleller til hvor mye alkohol elevene drikker gjennom hele tida på videregående.

– Pengebruken i russetida framstår som det avgjørende for alkoholkonsumet, ikke om man feirer russetida eller ikke, understreker Bakken.

Russebussene er rullende nattklubber.

ILL.FOTO KYRRE LIEN/NTB SCANPIX

Anders Bakken.

FOTO KIRSTEN ROPEID

e år»

estytret ved Oslo Handelsgymnas

– Mange av elevene ved for eksempel Oslo Katedralskole er også gjerne russ. Men de bruker ikke på langt nær så mye penger. Det er for eksempel mange færre som investerer tid og penger i russebuss. Mange har tvert om en tydelig ironisk distanse til slikt, og presenterer seg som sykkelruss eller trikkeruss. Ved Oslo Katedralskole er alkoholbruken på alle klassetrinn betydelig lavere enn ved Handelsgym, sier Bakken.

Ved de videregående skolene øst for indre by er interessen for russefeiring, både med og uten stor pengebruk, liten. Samtidig er alkoholbruken, relativt sett, svært lav.

– Det betyr at to ungdomsskoleelever fra samme gatestumpen og med helt like karakterer kan utvikle svært forskjellige alkoholmønstre i videregående, ut fra hvilken skole de havner på, sier Anders Bakken.

Samtidig er det ikke tilfeldig hvilken skole de søker seg til.

– Ta ansvar for skolens alkoholkultur

– Oslo er en ekstremt segregert by. Her finner vi de rikeste og de fattigste, her har vi den største andelen innvandrere og her er det religiøse mangfoldet størst. De videregående skolene spiller det, sier Bakken.

Barn til foreldre uten høyere utdanning finnes framfor alt ved de videregående skolene øst for sentrum. Her går også en stor del av innvandrerungdommen, ifølge Bakken.

Har elevene foreldre med høyere utdanning innen for eksempel utdanning eller humaniora, er sjansene store for at de søker seg til sentrums-skoler der det ikke brukes mye penger på russetid.

– De som feirer den pengekrevenne russetida, har gjerne foreldre med høy inntekt og som arbeider med finans og forretning, sier Bakken.

Likevel understreker forskerne at forskjellene i alkoholbruk ved de enkelte skolene ikke utelukkende kan forklares ut fra etnisitet, økonomi eller religion. Normer og verdier, stil og

mote preger skolene på ulike måter.

Elevene skaper denne skolekulturen, understreker Bakken.

Forskerne kaller den en skjult læreplan som former mye av det som skjer.

– Bør de ansatte ved skolene føle ansvar for denne kulturen?

– Både skoleledelse, elevorganisasjoner og foreldre bør diskutere hvordan de møter en skolekultur som i høy grad former alkoholvaner, svarer Anders Bakken.

– Alkoholkultur lar seg påvirke

– Nova-forskerne viser at skolemiljøet gir ungdommer oppfatninger om hvordan alkohol skal brukes. Dette er nytt. Ikke mye forskning har kobla skole og alkoholbruk, sier Lillian Bruland Selseng.

Hun er førsteamanuensis ved Høgskolen på Vestlandet og har nettopp forsvart sin doktoravhandling, med rus som tema.

– Arbeidet fra Nova peiker på at alkoholbruk >

ikke er gitt. Hvor mye alkohol vi skal drikke, når vi skal drikke og hvilken plass alkohol skal ha i livet, det er kulturelt skapt. Hvordan skolemiljøene skaper forståelser for alkoholbruk, har vi visst føle ansvar for elevenes alkoholkultur?

– Verken russetid eller private skolefester er, strengt tatt, skolens ansvar. Skal lærere og skoleledelse likevel føle ansvar for elevenes alkoholkultur?

– Alkoholbruk varierer og er i stadig endring. Alle skaper den. Dermed lar den seg påvirke. Jeg synes skolens ansatte bør utnytte det, sier Lillian Bruland Selseng, og fortsetter:

– Det meldes stadig om ulykker, hærverk, slåssing, trakassering og voldtekt fra ungdomsfester. Dette bekymrer oss alle sterkt. Men så godt som alt dette skjer i fylla, understreker Lillian Bruland Selseng.

– Naturligvis er det vondt når enkeltindivid utvikler et alkoholproblem. Men for samfunnet er det ulykkene og volden som gir de store skadevirkningene av alkoholbruk. Mindre alkoholbruk vil gi mindre vold og uhell.

– Fyll er risikabelt for flere enn en sjøl

– De økonomisk privilegerte ungdommene drikker mest. Og vi har kanskje lett for å tro at de er så privilegerte at de klarer seg. Men de har samme risiko for ulykker og vold som andre, understreker hun.

Selseng trekker paralleller til arbeidet med å få færre til å røyke.

– Myndighetene dreiv holdningsskapende arbeid i årevis uten resultat. Først da de retta oppmerksomheten mot de passive røykerne, skjedde det noe. Jeg har kalt de som lider av andres ugjer-ninger i fylla for passive drikkere. Vi burde være mer opptatt av at fyll er risikoadferd for flere enn en sjøl.

Å innføre skjenkebevilling på russetreff, og med det forbud mot å ha med egen alkohol, er foreslått for å få ned alkoholbruken blant russ. Motargumentet er at da vil russerne drikke på uautoriserte treff der det ikke er vakter, som det er på russetreffa. Dermed blir det mindre kontroll og mer vold og ulykker.

– Høres det logisk ut?

– Det er i tråd med innvendinger mot andre tiltak for å minske alkoholbruk, som at det vil bli mer hjemmebrent, eller mindre kontroll. Og det skjer. Den største konsekvensen er likevel at forbruket går ned. Vanskeligere tilgang gir mindre bruk, sier Lillian Bruland Selseng.

«Vi burde være mer opptatt av at fyll er risikoadferd for flere enn en sjøl.»

Lillian Bruland Selseng

Russ = rus

– Du kan ikke ta alkoholen ut av russefeiringa, sier Henriette Hannisdal bestemt.

Hun er visepresident i russestyret ved Oslo Handelsgym, og tar imot Utdanning på skolen sammen med presidenten Jonathan Voldberg Hyttemoen og pr-sjef Aleksander Lembourn.

Bakgrunnen for besøket er Novas undersøkelse som viser at Oslo Handelsgym har flest elever som er villige til å bruke mye penger på russetida av alle skolene i Oslo. 68 prosent er villige til å bruke 20.000 kroner eller mer.

De tre i russestyret er ikke overraska.

– Relativt mange er med på en russebuss, sier Henriette.

De som vil være med på en buss, må være villige til å bruke penger. De tre er på tre forskjellige busser. Aktiviteten rundt bussene tar til allerede i første klasse.

– Det viktige med bussen er ikke pengebruken, men samholdet som skapes rundt oss på bussen. Et fellesskap som vil følge oss hele livet, sier Aleksander Lembourn.

– Når du er med på en buss, er du med på å forvalte rundt én million kroner. Det er mye lærdom og erfaring i det, legger Jonathan Voldberg Hyttemoen til.

De aller fleste jobber ved sida av skolen for å finansiere russebussen.

– Det er de som tar sikte på studier der det kreves svært høyt karaktersnitt for å komme inn. Da veit jeg at foreldre har sagt at de betaler hele russefeiringa, slik at barna kan konsentrere seg om skolearbeidet, sier Henriette, som sjøl jobber i en smoothie-bar.

Det er ikke vanskelig å få jobb, meiner de tre.

– Bruk nettverket ditt, eller ta jobb hos far. Å ha jobberfaring er dessuten viktig å ha på en CV, råder Jonathan.

– Skaper ikke grupperinger rundt busser klikker og motsetninger i skolemiljøet, heller enn fellesskap?

– Trafikklovene setter grenser for hvor mange som kan være med på en buss, minner Henriette om.

– Derfor kan ikke alle som vil være med på en buss, få lov. Det var ikke moro da vi stemte over hvem som skulle være med. Noen måtte stemmes ut. Men den som virkelig vil være på en buss, får en plass. Oslo vest og Bærum har så mange russebusser at det er plass til alle som vil, sier hun.

Ingen av bussene ved Oslo Handelsgymnas er det de tre kaller «reine hg-busser». Elever fra andre skoler, mest fra Oslo vest, er med. At russebuss-miljøet overlapper skolegrensene og er betydelig større enn skolemiljøet, er en del av det morsomme ved å være på buss, ifølge de tre.

Samtidig understreker de at «løs-russ», russ uten buss, er helt ok.

– Men det vil ikke være noen busser ved for eksempel russetreffet på Tryvann. Bussene møtes andre steder, sier Jonathan. >

Jonathan Voldberg Hyttemoen (til høyre) er russepresident ved Oslo Handelsgymnasium. Henriette Hannisdal er visepresident, og Aleksander Lembourn er pr-sjef. Alle er med på russebuss, og de er svært takknemlige for fellesskapet som oppstår rundt bussen.

FOTO HANS SKJONG

Å begå seksuelle overgrep under russefeiring vil føre til fullstendig utfrysing, meiner russestyre-representantene ved Oslo Handelsgym.

FOTO HANS SKJONG

– Russefeiringa var villere før

– Hvordan henger russetid og alkohol sammen?

– Du kan ikke tar alkoholen ut av russefeiringa, sier Henriette.

Dermed går vi gjennom skadevirkningene av alkohol og russ som det har vært mye oppmerksomhet rundt, særlig ulykker og uønska sex. De tre har svarene klare: Den som forgriper seg og tvinger seg til sex, vil bli sosialt utstøtt. Det aksepteres ikke.

Ulykker tas det forholdsregler mot. Bussene har innleide sjåfører som ikke deltar i festinga. Bussdeltakerne tures om å ha en alkoholfri tur der de har oppsyn med at ting går skikkelig for seg. Ellers gjelder hensynsfullhet og sunn fornuft.

– På dette området har jeg inntrykk av at russetida er litt som et trafikkselskap. Alle snakker om det når bussen ikke kommer. Men når bussene går som de skal, er det ingen som snakker om det, sier Jonathan.

Ulykker skjer, men ikke i større omfang blant russ enn ellers, meiner han.

– Men en god oppkjøring til eksamen kan ikke en slik tre ukers drikkeperiode være?

– Jeg skal presentere søremnet mitt i norsk midt under russefeiringa. Da er jeg ikke med og ruller kvelden før. Alle tar slike hensyn, alle ønsker å være i form til eksamen, sier Henriette.

Både russefeiringa og annen festing ved skolen var villere før, meiner de tre.

– Ryktet sier at Handelsgym er en skikkelig party-skole, men det stemmer ikke lenger. Ledelsen har tatt grep, sier Jonathan, og gir inntrykk av å være svært tilfreds med de nye tilstandene.

– Vi har fått relativt strenge regler rundt russefeiringa. Det er for eksempel ikke lov å ta på russebuksa før en bestemt dato. Samtidig tar skoleledelsen hensyn til russefeiringa. Ledelsen er streng og samarbeidsvillig på samme tid, sier han.

– Flere mener at når russefeiringa planlegges med så stor omhu og over så lang tid, blir forventningene skyhøye. Høye forventninger fører til mye drikking. Er det rett?

– Russetida varer i tre år. Den starter samtidig med skolestart i første klasse. Den er ikke bare de siste tre ukene før eksamen i tredje klasse. Derfor er det så mye som er spesielt med russetida. Vi trenger ikke drikke så mye for å oppleve at russetida er spesiell, sier Henriette.

Politiet er på vakt

Russefestinga er særlig intens rundt russebus-sene, ifølge politiet.

ILL.FOTO KYRRE LIEN/NTB SCANPIX

– Vi er bekymra under russetida, sier Monica Mørk.

Hun er seksjonsleder for Ungdomsseksjonen ved Bergen Sentrum politistasjon.

Det finnes ingen statistikk over ulykker, vold og seksuell trakassering som er knytta til russefeiring. Likevel er politiet på vakt.

– Festinga er særlig intens rundt russebusene. Vårt inntrykk er at når noe med bussen skal markeres, som at den får navn, for eksempel, feires det med alkohol. Samtidig framstår det som at mye av russefestingen inkluderer alkohol. Russen har sjøl formidla til politiet at de må ha en god grunn for ikke å drikke på russearrangementer, sier hun.

Øl og vin har de unge gjerne prøvd før, men russefeiringa er ofte det første møte med brennevin.

– Så de veit ikke hvor mye de tåler, sier Mørk.

– Det vi er redde for, og som vi ser skjer, er at kjekke, greie ungdommer gjør dårlige valg i fylla, fortsetter hun.

– Dømmekraften svekkes, overmotet øker. De finner på ting som er meint å være morsomme, men som er svært risikofylte. Og så er vi naturligvis redde for at de skal de skal sovne i ei grøft en hustren vårnatt, sier Mørk.

– Hva med vold og seksuell trakassering?

– Slåssing og hærverk forekommer, men ikke i

«Å kontakte tredjeklasse-elevne for å forberede russetida er for seint»

– Sats på russestyret

– Skolen både kan og bør ta ansvar for elevkulturen på skolen. Det betyr å ta ansvar for russefeiringa, sier Tormod Korpås.

Korpås har permisjon fra stillinga som rektor ved St. Olav videregående skole i Sarpsborg mens han sitter i sentralstyret i Utdanningsforbundet.

– Russefeiring er ikke skolens oppgave. Men det trenger ikke stå i opplæringsloven at skolens ledelse skal legge til rette for en trygg og hyggelig russefeiring. Det er opplagt at vi skal det, sier Korpås.

Han har ett konkret råd, som han sjøl har praktisert siden 2011, og som nå brukes flere steder i Østfold: – Ta ansvar for at det velges et russestyre i et valg som omfatter alle avgangselevne, sier han.

– Da hindrer vi at russestyret blir et mer eller mindre sjøloppnevnt organ for en gjeng eller gruppering som slik får eie russefeiringa. Dermed har vi laga en buffer mot klikkdannelse og ekskludering. Hos oss har vi lagt valget opp litt som amerikansk valgkamp, det synes elevene er gøy, sier han.

Ifølge Korpås gjelder det å minnere spillerommet til kommersielle firma som selger russerekvivita, formidler salg av russebusser, hjelper med sponsorer til bussene og arrangerer russetreff.

Disse firmaene skaffer seg gjerne lokale kontaktpersoner, eller «agenter», som Korpås kaller det, blant elevene. Firmaene står også bak nettsider der det fortelles om ulike russeopplegg, og der avgangselevne kort sagt kan lære å være russ. Slik får firmaene lett styring på russefeiringa.

– Dette kan et lokalt forankra russestyre demme opp for. Derfor må russestyret være på plass før firmaene etableres seg i det nye russekullet, understreker Korpås.

– Russestyret har kontakt med skoleledelsen og med lokale myn-

digheter. Hvis det for eksempel avtales tidlig med kommune og politi at 14. mai holdes et lokalt russetreff, bør skolen organisere seg slik at elevene kan avspasere i tilknytning til treffet.

– Får vi til slikt, vil det bli mindre forlokkende å reise til Oslo for russetreff. På et lokalt treff vil det være mange kjente, lav inngangsbillett, overskuelige forhold og kort vei hjem, sier Korpås.

Samtidig meiner Korpås at skolene må slå ned på skikker der russeren plager andre elever.

– På vår skole kunne russ tidligere fange inn yngre elever, kjøre dem til et vann for å gjøre dem våte, ta fra dem skoa og la dem gå hjem. Det var liksom noe russeren hadde lov til. Men vi gjorde det klart at sikt er lovbrudd og vil bli anmeldt. Det har fungert, sier Tormod Korpås.

– Er det slik, at på skoler der russefeiringa står sterkt, der lærer ungdom, allerede fra første klasse, å drikke?

– Gjør de virkelig det? Drikkepresset er der. Likevel viser all statistikk at alkoholbruken hos ungdom går ned, sier han, og fortsetter: – Samtidig må vi erkjenne at russetida begynner første dag i første klasse. Retningslinjer for russefeiring må være tema på første foreldremøte første høsten.

– Vil vi bidra til en trygg, morsom og inkluderende russetid er to ting viktige å huske på, sier Korpås.

– Det ene er at alle nye russekull består av unge mennesker som ikke har vært russ før. De er mottakelige for råd og hjelp. Med råd og hjelp kan vi dytte feiringa i den retninga vi ønsker. Det andre vi må huske, er at skal de unge ta imot hjelp fra oss, må de være trygge på at vi unner dem ei fin russetid, sier Tormod Korpås.

Tormod Korpås

FOTO TORE BRØYN

påfallende grad, svarer hun, og fortsetter:

– Derimot er vi svært opptatt av å formidle til de unge at når jentene blir fulle, svekkes ofte deres evne til å si nei til sex. Både kroppsspråk og talespråk blir utydeligere. Samtidig har fulle gutter vanskeligere enn edru gutter for å oppfatte jentenes reaksjoner. Dette, sammen med større åpenhet for hvem man har sex med, der vennskapsex er blitt ganske vanlig, kan fort skape vonde situasjoner, understreker Monica Mørk.

– Undersøkelsen fra Oslo viser at intensiteten i russefeiringa er parallell med hvor mye elevene drikker i alle de tre åra på skolen. Har dere merka det?

– Vi har ikke registrert arrangement for yngre elever som gjenspeiler dette. Men vi har forstått at å kontakte tredjeklasse-elevne for å forberede russetida, er for seint. I første klasse har mange begynt å bestemme hvem som får være med på bussen.

Siden de unge har planlagt og gleda seg så lenge, blir russefestene noe mer enn vanlige fester. Det betyr ofte mer drikking, ifølge Mørk.

– Politiet i Vest politidistrikt holdt informasjonsmøte for russeforeldre i år. Var det vellykka?

– Rundt 150 møtte. Det vurderer vi som lite, men vi tar deler av skylda sjøl. Neste år skal vi planlegge bedre. De som kom, var svært interesserte. Hovedbudskapet vårt var at russeforeldre bør være innstilt på å dra ut og hente hjem fulle ungdommer, sier Monica Mørk.

«Man kan få mye glede av unyttig kunnskap.»

Bertrand Russell (1872–1970) britisk matematiker, filosof og historiker

Lesing

Gutter klarer ikke å ta igjen jentenes forsprang i lesing ved skolestart. Guttene må øve mer, er den klare beskjeden fra forskere.

ILL.FOTO HARALD F. WOLLEBÆK

Guttene blir hengende etter

Gutter har dårligere forståelse av bokstaver enn jenter når de begynner på skolen. Forskjellen blir ikke mindre når det første skoleåret er unnagjort, viser ny forskning.

485 barn i alderen fem til seks år ble fulgt gjennom et skoleår. Av disse var 224 jenter og 261 gutter, som kom fra mange ulike skoler i et fylke i landet, ifølge Gemini.no, som presenterer forskningsstoff fra NTNU og SINTEF. Funnene blir nå publisert i tidsskriftet *Frontiers of Psychology*.

Barna ble testet med «Bokstavtesten», som er utviklet av Greta Storm Ofteland, spesialpedagog og lærer i 45 år.

– Årsakene til at guttene sliter mer med lesingen er helt klart knyttet til mindre trening og erfaring enn jentene. Lesing er ferdighet og trenger mye øving, sier professor Hermundur Sigmundsson ved Institutt for psykologi ved NTNU til Gemini.no.

Han mener funnene må få følger for hvordan leseopplæringen i skolen skjer, men at også mange foreldre må ta større ansvar for at det øves nok hjemme.

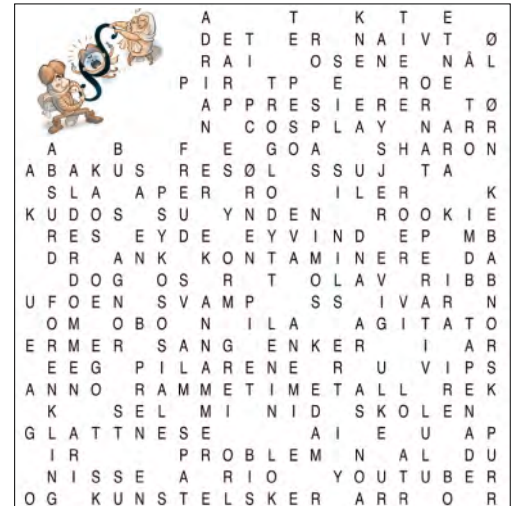
Kryssordløsning

Vinnere av påskekryssordet

Vinnere av påskekryssordet er:

Reidar V. Thorsen,
5161 Laksevåg
og Ingvar Østerhus,
4735 Evje.

Begge får tilsendt en bok-sjekk på kr 500. Vi gratulerer!

Dikt

Krokus og stær

Sparkføret
forsvant brått –
Vinteren var seig
denne gang,
men nå er den slått.

I strandkanten
stykkveis åpent vann.

Friske krokusblad
titter i vårlyset fram.

Den første flokk
av stær
er atter her.

Steinar Bråten

● Kenya

Så mange som 30.000 skular kan bli påverka av den store omflyttinga av skuleleiarar i Kenya, ifølgje avisa The Standard.

ILL. FOTO THOMAS MUKOYA/REUTERS/NTB SCANPIX

30.000 skular får nye leiarar

Leiarar ved skular som har vore meir enn ni år i same jobb, må gå over i nye stillingar. Det har den kenyanske statlege lærarkommisjonen TSC avgjort, skriv avisa The Standard. Ifølgje avisa kan det på nytt tenne motstanden hjå foreldre og andre interessegrupper. Då 500 skuleleiarar tidlegare i år vart flytta på, vart fleire av dei fysisk angripne etter at dei kom til dei nye skulane sine. Styresmaktene seier målet med rokadene er å fremje nasjonal integrasjon og betre kvalitet på undervisninga, og at dette ikkje er i strid med avtalar dei har inngått med lærarorganisasjonane. Kenya National Union of Teachers krev på si side at prosessen vert stansa og trugar med streik.

● Ukraina

Lønshopp for lærarar i hovudstaden

Lærarane i Ukrainas hovudstad Kiev har fått ei lønsauke på 50 prosent det siste året. Det seier utdanningsdirektøren i byen, Hanna Starostenko, i eit intervju med den ukrainske nettavisa Bigmir. Ifølgje finansdepartementet var inflasjonen på 13,7 prosent i fjor. Utdanningsdirektøren opplyser ikkje kor høg snittløna for lærarar er i intervjuet, men ifølgje arbeidsportalen Trud.ua var ho i mars på rundt 10.000 hryvnja, det vil seie om lag 3000 kroner i månaden.

● Sverige

Mistenkt for å ha blitt steinrike på eksamensjuks

Tre menn i Norrköping er mistenkt for å ha tent meir enn ti millionar svenske kroner på å selje dei riktige svara på høgskoleeksamenar, melder Sveriges Television.

– Nettverket har forsynt dei som juksar med avansert teknisk utstyr, blant anna øyrettelefonar som dei kunne bruke til å ta imot svara, sa etterforskningsleiar Per Hedman under ein pressekonferanse 17. april.

Etterforskningsenheten for økonomisk kriminalitet meiner dette har gått føre seg i 4-5 år.

Sparebankstiftelsen DNB
lanserer tilskuddsordningen

«Arenaer for tilhørighet».

Vi inviterer frivillige organisasjoner i samarbeid med skoler og bibliotek på Østlandet til å søke om støtte til fritidsaktiviteter for barn og unge.

Søknadsfrist: 30. mai 2018.

For mer info se:
sparebankstiftelsen.no/arenaer-for-tilhorighet

● Eleven

Daniel-André Tande (24)

Gikk toppidrettslinja ved Drammen videregående skole. Norsk skihopper som representerer Kongsberg IF og Flying Team Vikersund. Under årets vinter-OL tok han sin første olympiske medalje i laghopp. Han er tre ganger verdensmester i skiflyging, individuelt i 2018 og for lag i 2016 og 2018.

● Læreren

Anne Marte Lundestad (39)

Utdannet adjunkt, med samfunnsfag og engelsk. Grunnfag i markedsøkonomi og menneskerettighetsstudiet ved Høgskolen i Sørøst-Norge. Har jobbet på skolene Vestsiden ungdomsskole, Kongsberg videregående skole og Tislegård ungdomsskole i Kongsberg.

Lærer Anne Marte snudde alt for Daniel

Daniel blødde neseblod av fortvilelse.
Da tok den nye læreren affære.

TEKST Kirsti Hovland FOTO Tom-Egil Jensen

Skihopperen Daniel-André Tande, verdensmester og OL-vinner av året, er tilbake på Tislegård ungdomsskole på Kongsberg etter åtte år. Her knakk han sammen under en matematikktentamen i 10. klasse. Den nye kontaktlæreren, Anne Marte Lundestad, ble den første læreren som forsto at Daniel-André hadde et lese- og skriveproblem. Det snudde alt for ham etter 10 års skolegang.

Det eneste Daniel tenker på denne novemberdagen i 2009, er at han må få en god karakter i matematikk. Det kan heve snittet og bety mye for at den unge og lovende skihopperen kommer inn på toppidrettslinja i Drammen. Daniel har revet i stykker mange prøver opp gjennom årene i frustrasjon over røde streker og karakterer han hadde ønsket så annerledes ut.

Men matematikk er han god i, og i den første praktiske delen av tentamen går fint. I den andre delen er det alltid mer tekst, og Daniel sliter med å lese oppgavene.

Han blir mer og mer fortvilet. Lærer Anne Marte, som er tentamensvakt, ser at den ellers så blide og energiske eleven hun har kjent siden dette skoleåret startet, sliter videre med oppgavene mens elevene én etter én forlater klasserommet etter som de fem timene tentamen varer, går mot slutten.

Blødde neseblod av stress

– Jeg husker du satt med ansiktet mot vin-

duet mens hodet etter hvert hang mer og mer nedpå. Så begynte du å blø neseblod, og så kom tårene. «Jeg er ikke ferdig, jeg kan ikke levere», sa du. Det var vondt å se på deg.

– Jeg visste jo at matte var det faget jeg var best i, og at karakteren jeg fikk til her, kunne vippe snittet mitt oppover. Men for hvert sekund som gikk, vokste følelsen av at dette kom jeg ikke til å klare, forteller Daniel.

Hele skolegangen før denne novemberdagen hadde gått uten at Daniels lese- og skriveansker var blitt fanget opp.

– På foreldresamtalene var beskjeden til foreldrene mine at «jeg måtte bare lese mer, så ville lesehastigheten komme». Men jeg fikk ingen progresjon, og fra jeg var ganske ung opplevde jeg ingen mestringsfølelse på skolen og sluttet etter hvert å lese helt, forteller Daniel.

– Det er trist når barna havner under radaren, sier lærer Anne Marte Lundestad.

– Få relasjonen på plass

Hun var selv vant til mye energi. I denne klassen var det mange unge med mye av det. Ikke minst Daniel. Men hun lot ikke uroen få for mye oppmerksomhet og hadde som strategi å bli kjent med

Møtet med Anne Marte Lundestad ble avgjørende for at skihopperen Daniel-André Tande for første gang opplevde mestringsfølelse på skolen. Læreren, som selv var på landslaget i basketball, har fortsatt spenst til å hoppe høyt med sin tidligere elev.

Daniels klasse ble omtalt som OL-kullet fordi de kom til verden i 1994. Lærer Anne Marte Lundestad husker klasse 10a som en gjeng med mye energi.

FOTO ARIEL FOTO

som skihopper ved å spørre om hjelp når jeg har trengt det.

- Og hvordan det gikk med matematikken?
- Jeg fikk seks i standpunkt og fem på eksamen, forteller Daniel stolt.

På toppidrettslinja på videregående valgte han den teoritunge varianten R-matematikk.

Da Daniel-André Tande vant sitt første individuelle VM-gull i Oberstdorf i januar i år, sto en rørt ungdomsskolelærer på hytta si og kjente tårene trille. Hun sendte Daniel en tekstmelding og skrev: «Gratulerer, Daniel!». Og selv om han var opptatt med hele skiverdenen der ute som ville gratulere og feire ham, skrev han ganske raskt tilbake:

«Tusen takk, Anne Marte».

Rektor: Er blitt flinkere til å oppdage og å følge opp

Rektor Anne Birgit Brunvatne ved Tislegård ungdomsskole mener Daniel-André Tandes historie viser at det er viktig å ha gode systemer som kan fange opp elever. «Heldigvis har det skjedd mye de siste årene som går på å følge elevene tett i sin læring og utvikling. Kongsberg kommune har lagt vekt på økt kompetanse blant voksne og systematiske gjennomføringer av kartleggingsprogrammer fra barnehage til utgrunnskole. Det gjør oss i stand til å oppdage utfordringer hos små barn tidlig.

Tidlig innsats på barneskolen og tett oppfølging av språkutviklingen videre i skoleårene gjør oss i stand til å sette inn tiltak tidlig», skriver rektoren i en e-post til Utdanning.

Rektoren mener historien også viser betydningen av at elevene har gode lærere, og hun roser Anne Marte Lundestads evne til å se hver enkelt elevs behov og skape trygghet.

elevene og gi dem en sjanse til å vise hvem de var.

- Hele klassen følte at de kom på bølgelengde med henne med en gang. Det var lettere å være seg selv. Før hadde jeg opplevd at det å være aktiv muntlig i timene ble oppfattet som uro og at lærerne gikk lei. Men det var jo ved å være aktiv i det muntlige jeg følte jeg kunne hevde meg. Det mest frustrerende var at jeg ikke ble hørt når jeg hadde hånden i været. Jeg kunne svare på alt, men slapp ikke til. Det ble ofte i stedet kjeft og anmerkninger.

Anne Marte Lundestad valgte en annen strategi, forteller hun:

- Jeg tenkte at jeg ville prøve å hente ut det beste av Daniel. Fra første dag som lærer har jeg tenkt at det viktigste er å ha relasjonen til eleven på plass først. Det er en forutsetning for å kunne lære bort. Man må ha tillit.

Og tillit hadde Daniel til Anne Marte. Derfor snudde det endelig denne novemberdagen i 2009.

- Det er vondt å tenke på hvor mye dette må ha slitt på deg, sier Lundestad.

Etter denne hendelsen ble det endelig gjort lesetester av Daniel.

- Vi fikk iverksatt mye på kort tid fordi dette halve året var spesielt avgjørende. Han fikk utvidet tid på prøver og pensum på lydbøker. Den lettelsen jeg opplevde hos deg, har gjort varig inntrykk hos meg. Og ført til at jeg gjør bare enda mer av det samme. Jeg prøver å se mennesket før jeg ser eleven, sier Anne Marte.

Følte seg ubrukkelig i 10 år

Daniel mener at ingen barn eller ungdom skal måtte oppleve det han sto i.

- Jeg hadde følt meg ubrukkelig fra jeg var 6 til jeg var 16. Hvis jeg ikke hadde opplevd mestring i hoppbakken, er jeg ikke sikker på hvordan det ville ha gått. Jeg var heldig som møtte en lærer som oppdaget meg.

- Hva har dette betydd for deg senere i livet?

- Det har lært meg at om du har et problem du sliter med, er det ikke alltid du kan løse det alene. Og det betyr at jeg har lært å utvikle meg

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Krigsbarn i Kragerø

Datoen er 7. mai, men ennå er det bare 1941. Barna i det som trolig er Kragerøs eldste barnehage ser likevel ut til å ha glede av vårsola, sandkassa, trehjulingene og det som kanskje skal forestille byens lengste sigar. Ifølge Berg-Kragerø museum ble barnehagen etter noen år overtatt av Norske Kvinners Sanitetsforening.

FOTO BERG-KRAGERØ MUSEUM TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

207.000

leser en gjennomsnittlig utgave av **Utdanning**

32.000

leser Utdanning på nett ukentlig **Utdanningsnytt.no**

Kilde: Kantar Media Fagpresse 2017 / Kantar TNS Scores 2017

ANNONSERE I UTDANNING?

Er målgruppen din lærere, skoleledere, studenter, barnehagelærere og styrere i barnehager, rådgivere, spesialpedagoger og andre ansatte i utdanningssektoren – ja, da er du på rett sted. Med annonsering på papir og nett treffer du blink i målgruppen!

KONTAKT MARKEDSSEKSJONEN I UTDANNINGSFORBUNDET
E-post marked@utdanningsnytt.no / Telefon 24 14 23 30
LES MER utdanningsnytt.no/diverse/annonseinformasjon

UTDANNING
UTDANNINGSNYTT.NO

Nå blir det andre boller

Etter 14 år i rikspolitikken er Helga Pedersen blitt sauebonde og lærer i politikk. En ufaglært sådan.

TEKST Ann-Mari Gregersen

FOTO Alf Ove Hansen

«Hei! Skulle bare si at mobildekninga har ramla ut i Vestertana i løpet av påska, men nås på Messenger. Bor i Gargogeahci, 3 km fra fv 98. Jeg bor helt i enden av veien.»

E-post-instruksen følges. Vi kommer til et naust, et stabbur og en liten vinrød enebolig. En gul spark, et akebrett og flere skipar oppetter veggen vitner om at her bor familien på fire. Det er rundt halvparten av innbyggerne i den vesle bygda.

– Kom inn! Jeg baker boller, bare sett dere i sofaen.

Helga Pedersen og begge døtrene har fri fra skolen i dag. Journalistmannen Erik har dratt sine fem mil på jobb. Datteren Maja forlater sofapledd og kattekos, og viser oss dvd-hylla. Hun avslører at mamma liker «Sauen Shaun» best. Det passer jo godt, da ulldottene har en viktig rolle i familien. Bakverk i ovnen, kaffe i Mummi-kopper på bordet. Maja ber fotografen si et land, så hun kan finne det på kartet på gulvet mens mor prater.

– At vi skulle overta gården, har vært planen hele tiden. Etter 14 år bestemte vi oss for at det skulle skje nå. Det er lettere å flytte med barn før de blir tenåringer.

Jentene, som har gått i barnehage og skole på Tøyen i Oslo, har fått nye klassekamerater. Noen flere enn da mor selv vokste opp og gikk på ski til skolen.

– Det var trygt og godt på skolen. Vi var tre elever de første årene, senere ble vi ni. De første årene hadde vi mange ufaglærte lærere. De var ansatt ved andre skoler og underviste oss i enkeltfag.

Sjøsamisk oppvekst

Helgas mor Hjordis Pedersen var sykepleier, men også lokalpolitiker. Sammen med andre foreldre kjempet de frem en skole i Vestertana, med egen rektor og fire lærere med utdanning.

– Det ble Bofsa skole, der mine døtre nå går. Der var det grusvei og en gammel buss som tok oss de tre milene dit. Nå henter en liten bil på bedre veier. De bruker ikke mer tid på skoleveien enn i Oslo.

Moren forteller at Helga lånte poser med bøker fra bokbussen og satt bøyd over leksene. Hun og broren bidro både i fjøs og hjem fra barnsben.

– Helga har alltid tatt ting raskt og har stor arbeidskapasitet. Bestemt? Ja, det har hun alltid vært, og det er bare positivt, utfyller far Terje.

Helga vokste opp i ei sjøsamisk bygd, der fiske og dyrehold er en naturlig kombinasjon. Hun hadde samisk som andrespråk, da moren ikke snakket samisk.

– I Oslo gikk barna i samisk barnehage. Det ga et godt språkgrunnlag. Det er en viktig kompetanse å ha når en skal bo i en samisk kommune.

På 1990-tallet ble den samiske læreplanen livlig debattert. Det samiske skulle få større plass.

– Er dette et tema nå?

– Ja og nei. Vi er en samisk bygd. Den samiske skolen i Tana er blitt et flaggskip, men det står ikke like bra til med andrespråkundervisningen. Så norskfaget skal styrkes.

Helga ser på klokka og minner seg selv og Maja på at de må følge med, så bollene ikke svir seg.

Helga Pedersen (45)

Yrke

Sauebonde, årsvikar som lærer i historie, samfunnsfag og politikk ved Tana videregående skole.

Bakgrunn

Fiskeriminister, 2005–2009. Nestleder i Arbeiderpartiet i åtte år, parlamentarisk leder i fire år. På Stortinget for Finnmark 2009–2017. Aktuell som pågangskvinne for et nei til fylkessammenslåing mellom Finnmark og Troms. Folkeavstemning 7.–14. mai i Finnmark.

– **Mannen min** og jeg deler på husarbeidet, men vi er litt latere enn foreldregenerasjonen. Mamma stryker og stiver duker, også for oss.

Helga er her seks år, med broren Peder. – Vi var kun fire barn i bygda, så vi måtte bare være venner. Her er butikkantrekket mitt, favorittene var Toy og sjokoladen Riegel.

FOTO PRIVAT

Lærer? Nei takk!

Helga og lillebroren Peder var gode venner. I bygda var det bare fire barn.

- Så det måtte vi bare finne ut av! sier hun.
- Mitt første minne? Noe av det første jeg husker, er en kveld vi hadde lagt oss, foreldrene våre var gått i fjøsen med åpen dør. Vi hørte en lyd og sto opp. I stua satt en rev og så på tv!

For de fleste finnmarkinger er naturen en viktig del av hvem man er. En av tre elever Finnmark må likevel ut for å få videregående utdanning. Helga dro helt til Normandie i Frankrike. Uten å kunne ett ord fransk.

– Før jeg dro, hadde jeg gode karakterer. I Frankrike måtte ambisjonene nedjusteres.

- *Faren din sier du jobbet dag og natt. Var det toft?*
- Systemet tok knekken på lærerlysten. Forelesninger i 45 minutter og bare notere. Ingen diskusjoner eller noe annet.
- *Fikk du med deg noe av den franske kulturen?*
- En morsom opplevelse var blodgivning på samfunnshuset. Etterpå fikk du et glass rødvin!

Vel hjemme startet hun Tana AUF. Partivalget var en selvfølge. Fra farmoren fikk Helga beskjed om at «i denne familien stemmer vi Arbeiderpartiet».

I tenkeåret ble hun vikar ved Boftsa skole.

- Mitt første møte med læreryrket var skremmende. Jeg tenkte «aldri mer skole»
- *Hva skjedde?*
- Skolen var fin og elevene greie, men det tok utrolig lang tid å få på plass hjelp for dem som trengte pedagogisk-psykologisk tjeneste og spesialundervisning.

Deretter tok hun mellomfag i russisk og historie. Resten er politisk historie: 14 år på Stortinget, parlamentarisk nestleder og leder samt medlem i mange komiteer. Fylkesordfører i to år var hun

også. Fra 2005–2009 fiskeriminister, og det var ikke en udelt glede.

Ikke gledestårer

– *Hva tenkte du da Jens Stoltenberg ringte?*

– Jeg var helt uforberedt. Jeg hadde sagt fra at jeg ikke var aktuell som statsråd. Jeg var fylkesordfører, hadde mye ugjort og trivdes. Jeg hadde ikke lyst til å reise til Oslo.

- *Falt det noen tårer?*
- Ja. Det var ganske tungt. Jeg tenkte at sier jeg nei, får ingen andre fra Finnmark muligheten.

Ifølge Elisabeth Vik Aspaker fra Høyre, tidligere fiskeriminister og nå fylkesmann i Troms, kom Helga fra fylkesordførerjobben i Finnmark som en frisk nordavind inn i rikspolitikken: – Jeg var ny på Stortinget, men lærte fort aldri å stille uforberedt i debatter med henne. Vi møttes mange ganger til duell om statsbudsjett, fiskeri og nordområdepolitikk.

– Som statsråd satte Helga seg i respekt langt utenfor Norges grenser for sin kamp mot ulovlig, uregulert og urapportert fiske, sier Vik Aspaker.

– Det var ikke særlig populært hos dem som hadde beriket seg på ulovlig vis. Som ung kvinne i et svært mannsdominert fiskeryrke, ble hun møtt med betydelig skepsis. Helga skal imidlertid ha mye av æren for at det nå hersker lovlige tilstander i Barentshavet, til glede for alle fiskere med fiskerettigheter på torsk, sier hun.

– Hun er tydelig stolt av å være finnmarking, og det kom nok som en overraskelse for mange, også meg, at hun hoppet av rikspolitikken, sier Vik Aspaker.

– Føler meg ikke ufaglært

– Mamma, er bollene ferdige nå? spør Maja.

Bollene avkjøles på rist og kommer inn som en pyramide på et fat.

Lite ante Helga at hun 26 år etter første lærerfor-søk igjen skulle stå foran elever. Hun måtte ha en ekstra inntekt, 100 sauer og Airbnb-utleie er ikke nok. Så da rektor på videregående spurte om hun ville undervise i politikk, historie og samfunnsfag, var svaret ja.

- *Har du praktisk-pedagogisk utdanning?*
- Nei, jeg er ufaglært arbeidskraft.
- *Hvordan føles det?*
- Både òg. Jeg føler meg ikke ufaglært i fagene jeg underviser i. Men jeg har jo tenkt: «Oi oi, dette undervisningsopplegget falt til jorden med et brak». Blir det for avansert, detter elevene av. De skulle lære å begrunne en påstand historisk, men det ble for mange steg. Det enkle, som rollespill og diskusjoner, er ofte det beste.

Hun berømmer mottakelsen fra kolleger og særlig veileder Wenche Wigelius. De diskuterer både vurderingskriterier, tilbakemeldinger og læringsmål.

- *Har det å lede politikere og elever fellestrekk?*
- Ja! Du skal passe på at alle blir sett og deltar, og du skal styre tiden. Men voksne politikere sitter med mobilen, leser VG og oppdaterer Facebook under møter, mens elever stort sett følger med og stiller spørsmål i timene.

Som politiker har hun hatt mye kontakt med Utdanningsforbundet. Hun tror at tidstyvene er flere i grunnskolen enn i videregående.

– Jeg har sympati med norsklærere som har mange kompetansemål og bunker med innleveringer å rette i alle ferier.

Timotei-kunnskap

Helga Pedersen er innstilt på flere år som lærer.

Ski, snø og natur var og er det gode liv for Helga (til høyre). Broren bor i Oslo, jobber i Stockholm og er hjemom på ferie. Selv vendte hun tilbake for godt.

FOTO PRIVAT

Til høsten blir det skolebenken for Helga Pedersen. Hun skal gå Naturbruk for å lære enda mer om gårdsdrift og å ha ansvar for hundre sauer.

«Jeg tenkte 'aldri mer skole'.»

Praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) kunne vært aktuelt, men det rekker hun ikke.

– Der er det litt kritikk mot regjeringen, altså. Fra neste år må en ha master for å ta PPU. Det rekker jeg ikke, for til høsten starter jeg på landbruksutdanning.

Som oppvokst på gård må en jo nesten spørre om hun trenger det. Og svaret er ja. Det er et stort regelverk å lære, regne ut føring, planlegge gjødsling, pøying, harving, bruke slåmaskiner, rundballepresse og traktorer ...

– Når slåmaskinen er ferdig justert og radioen skrudd på i hørselvernet, er alt fint. Men bruksanvisninger ... Fy fader!

– *Fy fader? Er det slik en finnmarking blir av å bo i Oslo?*

– Nei, men det er jo barn her.

Må gi noe tilbake

Helga Pedersen ler. Livet er enklere her enn i Oslo. Savnet etter rikspolitikken var ikke stort da Metoo pågikk. Hun vet at partiledelsen måtte ta vanskelige valg under høyt press. Men hun klager ikke over livet hun har hatt. Mange har tøffe jobber. Det er heller ingen kjære mor å være sykepleier i turnus, sier hun.

– Å hele tiden være parat. Det er den største forskjellen fra Oslo til her.

– *Men politikk driver du med ennå?*

– Jeg har aldri sagt jeg skulle helt ut. Nå leder jeg Tana Ap, med 70 medlemmer. Jeg ser det nesten som en plikt. Mens jeg var betalt heltidspolitiker, har gjengen i Tana stekt vafler til valgkamper, arrangert 1. mai og stilt opp på frivillig basis. Nå er det min tur å gi noe tilbake.

Hun er også medlem i Tana bondelag, sitter i Foreldrerådets arbeidsutvalg og i Idrettsrådet.

Som leder av Tana Ap har hun gått hardt ut mot

sammenslåingsavtalen fylkestinget i Finnmark hadde gjort med Troms. Hun mente avtalen måtte nedstemmes. Det fikk hun medhold i. Hun var den som fikk en halvtime hos programleder Ole Torp på NRK. Og nå blir det folkeavstemning i Finnmark 14. mai.

– Jeg har fått en enorm positiv respons, til og med fra ungdomsskolelæreren min, som er KrF-er. Jeg håper finnmarkingene er tydelige når de stemmer. Blir det et stort nei-flertall, tror jeg det blir vanskelig å gå videre med prosjektet.

Helga holder helgene hellige

– *Blir du å se i Finnmark Arbeiderparti?*

– Jeg har sagt nei til å sitte i styret. Helgene skal brukes til skiturer, bærplukking, sauer og barn.

– *Og mann?*

– Ja da! Han er for øvrig fotballdommer. Nå er det han som er borte i helgene.

De traff hverandre på et politisk møte. Hvor ellers, kan en nesten spørre seg. Erik fra Hadeland har vært bra for henne, mener venninnene, for Helga kan være litt skarp. Han er det motsatte. Rund og veldig sindig, og tar ikke alt så bokstavelig.

– Erik er en snill og tålmodig person og veldig snill med ungene våre. Jeg lager planer og strategier, Erik gjennomfører dem.

– *Ifølge din venninne Laura Kjølås er du raus, men veldig bestemt og ikke en særlig god taper.*

– Dårlig taper? Nei, det synes jeg ikke!

Noe i blikket sier at vi ikke går videre den veien. Eldstedatteren Anna kommer ut med dyna godt pakket rundt seg. Øynene lyser av lykke.

– Hvem har bakt de bollene?

– Det har jeg. Er du overrasket?

– Litt!

Spørsmålet jeg gjerne ville blitt stilt

Hvordan gikk skimerkerennet i Vestertana i år?

Jo takk, jeg klarte skimerket. Jeg fikk gullplakett, da jeg har fullført rennet for 20. gang.

Elever spiller en rolle for **fred**

90 elever fra Bjørnholt videregående skole prøvde å løse konflikten i Jemen.

TEKST OG FOTO Hans Skjong

«Ønsker Iran å svare på Saudi-Arabias innlegg?». En mikrofon rekkes til den iranske «representanten», som gjør rede for Irans ståsted i Jemen-konflikten.

Opp mot 90 elever fra Bjørnholt videregående skole i Oslo begynner seg 5. april i Oslos bystyresal i rådhuset i hovedstaden. De deltar i et rollespill som representanter for de ulike medlemslandene i FNs sikkerhetsråd.

De skal prøve å komme frem til en resolusjon som kan få slutt på den blodige borgerkrigen i Jemen, som har herjet siden 2015.

– Jeg har alltid vært opptatt av samfunnet. Når jeg lærer om konflikter, får jeg mer kunnskap om hvordan stater forhandler med andre stater og hvordan de kan dekke over sine svakheter, sier elev Manoor Chaudhry til Utdanning.

Hun spiller Irans representant i Sikkerhetsrådet, landet som støtter Houthis-opprørsbevegelsen som kjemper mot den saudiarabisk-ledete koalisjonen om makten i landet. Koalisjonen støttes av USA. FN har kalt krigen i Jemen for den største humanitære krisen i verden, og minst 10.000 mennesker har blitt drept siden 2015.

Imponert over elevene

Oslo-ordfører Marianne Borgen (SV) er imponert over elevene. Hun syns de redegjør godt for de ulike statenes syn på konflikten.

– Jeg tror man kan leke seg fram til ny kunnskap, sier Borgen til Utdanning på kontoret sitt mens de ulike statene debatterer konflikten et par etasjer over.

På ordførernes kontor sitter også generalsekretær i FN-sambandet, Anne Cathrine Uteng Da Silva.

– Rollespillet dekker mange av kompetansemålene, og skolene jobber ofte tverrfaglig i forberedelsene til rollespillet, sier Da Silva til Utdanning.

Satser på digitale virkemidler

Om lag 11.000 elever i ungdomsskoler og videregående skoler er årlig med i ulike rollespill i regi av sambandet.

– Det er i overkant av 300.000 unge i denne alderen totalt i Norge. Hvordan når dere ut til alle de som ikke får delta i slike rollespill?

– FN-sambandet snakker årlig med rundt 100.000 elever på ulike arrangementer. Vi satser også på digitale virkemidler som skoler og elever

over hele landet kan ta i bruk, sier Da Silva.

– Jemen-konflikten er svært komplisert, med globale maktallianser på hver side av konflikten. I hvilken grad får elevene inntrykk av hvor vanskelig det er å komme fram til en resolusjon?

– Mitt inntrykk er at elevene får et godt bilde av hvor komplisert det er. De vil for eksempel merke hvilke land som har vetorett, sier Da Silva, og peker på at de fem faste medlemslandene USA, Storbritannia, Russland, Kina og Frankrike kan blokkere forslag i Sikkerhetsrådet. Totalt har rådet 15 medlemsland. De ti andre landene velges av FNs generalforsamling for to år om gangen.

Ikke et eliteprosjekt

Lærerne ved Bjørnholt videregående skole tripper rundt med mikrofonen og lapper til de ulike delegasjonene. Mette Bjerkaas i FN-sambandet avslører at de gir innspill og tips til elevene om hva de kan si under debatten.

– Nederland fikk en lapp i sted, og etter det har de vært oppe på talerstolen to ganger, sier Bjerkaas, som er regionleder for østlandsområdet i FN-sambandet.

● Konflikten i Jemen

> Republikk på Den arabiske halvøy, med anslagsvis 29 millioner innbyggere.

> En regional koalisjon ledet av Saudi-Arabia gikk i mars 2015 til krig mot den lokale Houthi-bevegelsen, som tok kontroll over Jemens hovedstad Sana i september 2014.

> De forente arabiske emirater deltar i koalisjonen og har soldater på bakken i det sørlige Jemen.

> Milits støttet av Emiraterne kjemper nå mot styrker som støtter president Abed-Rabbo Mansour Hadi, som Saudi-Arabia forsøker å få gjeninnsatt.

> Saudi-Arabia oppgir å ha gjennomført tusenvis av flyangrep i Jemen, og alle parter i konflikten anklages av menneskerettsorganisasjoner for krigsforbrytelser.

> Over 10.000 mennesker er drept i krigen siden 2015, ifølge Verdens helseorganisasjon. Over 50.000 er såret, og sivile utgjør flertallet av ofrene.

> Over 3 millioner mennesker er drevet på flukt siden konflikten brøt ut.

> FN og hjelpeorganisasjoner frykter en massiv sultkatastrofe i Jemen, der over 22 millioner mennesker er avhengig av humanitær hjelp. Over 8 millioner mennesker lever på randen av hungersnød.

Kilder: NTB, AFP, FN

Lærer Eivind Sælid har forberedt to av klassene på rollespillet. Han sier elevene ikke visste særlig mye om konflikten i Jemen før de begynte forberedelsene til denne dagen.

– Slike rollespill har en tendens til å tiltrekke seg de flinkeste elevene. Men det er ikke et eliteprosjekt hos dere?

– Nei, her har vi med alle typer elever. Det har tatt tid å lære alle alt fra grunnen av, men skolen har lagt til rette for det, og lærere i ulike fag har gått sammen om prosjektet, sier Sælid.

– Vanskelig å forsvare Saudi-Arabia

Etter om lag 2,5 timers innlegg og debatt er det tid for lunsj. En av Saudi-Arabias representanter misliker Russland.

– Han som representerer Russland, er flink til å argumentere, så vi vet ikke hva vi skal svare. Saudi-Arabia har jo brutt mange menneskerettigheter, så det er litt vanskelig å forsvare seg, sier elev Maryam Javed til Utdanning.

Til slutt behandlet «Sikkerhetsrådet» tre resolusjonsforslag om blant annet mer humanitær bistand, oppheving av sjøblokaden og nyvalg. Men forslagene strandet grunnet stormaktenes

iver etter å bruke vetoretten mot hverandre.

Dette resultatet er faktisk ganske vanlig, ifølge Mette Bjerkaas i FN-sambandet.

– De faste medlemmene «straffer» ofte hverandres forslag hvis en stormakt først begynner å legge ned veto, sier hun.

Elever fra Bjørnholt videregående skole i Oslo deltok i FN-rollespillet som ble holdt i bystyre-salen i Oslo.

– Når jeg lærer om konflikter, får jeg mer kunnskap om hvordan stater forhandler med andre stater, sier Manoor Chaudhry. Hun og medrepresentant Mohamed Boras spiller rollene som Irans representanter.

● Dette er Malkenes-saken

Simon Malkenes

«Frikjent»

etter 44 dager på pinebenken

Den 25. april vil gå inn i historien som en viktig dag for læreres rett til å ytre seg kritisk. Da ble det klart at skoleledelsen ved Ulsrud videregående skole i Oslo bestemte seg for ikke å opprette personalsak mot lektor Simon Malkenes.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Medier i hele landet har engasjert seg i den såkalte Malkenes-saken. I en debatt 5. mars i Dagsnytt 18 beskrev lektor Simon Malkenes en urolig skoletime på Ulsrud videregående skole. I ettertid satte skoleledelsen i gang forundersøkelser mot Malkenes.

Debatten på Dagsnytt 18 i NRK skulle handle om virkningene av karakterbasert inntak i Oslo-skolen og stykkprisfinansiering av elevplasser. Programleder i Dagsnytt 18, Fredrik Solvang, ba Malkenes om å beskrive en skoletime.

For å beskrive hvordan skoledagen arter seg på en av Oslos mest utsatte skoler, velger Malkenes å sette initialer på elevene. «B. banner og roper. M. vandrer. R. har ikke gjort noe hittil i dag». Slik beskriver Malkenes skoletimen.

I debatten deltok også utdanningspolitisk talsperson i Høyre, Mathilde Tybring Gjedde, og utdanningspolitisk talsperson i Arbeiderpartiet, Martin Henriksen.

I 2016 vedtok Stortinget friere skolevalg på tvers av fylkesgrensene, og i fjor gikk Høyre til valg på at alle elever i videregående skole skal få rett til fritt skolevalg innad i hjemstedsfylket – uavhengig av hva fylkeskommunen som driver skolene mener. Denne ordningen eksisterer i dag i sju-åtte fylker.

Ulsrud videregående skole er blant skolene i Oslo som i flere år har hatt et krevende skolemiljø.

Arbeiderpartiet er for at fylkeskommunene selv skal få velge inntakssystem. I debatten med Simon Malkenes sa de to stortingspolitikere at de ser noen av de uheldige sidene Malkenes peker på.

Møtte reaksjoner

Skoleledelsen ved Ulsrud videregående skole skal ha reagert kraftig på Malkenes' beskrivelse av en skoletime i Dagsnytt 18.

Ulike kilder har bekreftet overfor Utdanning at skoleledelsen ved Ulsrud videregående skole i etterkant av Dagsnytt 18 satte i gang forundersøkelser til en eventuell personalsak mot Malkenes på bakgrunn av innslaget i Dagsnytt 18. Fra flere ulike kilder har Utdanning fått bekreftet at det har vært avholdt et møte mellom skoleledelsen og Malkenes i saken.

8. april ble det publisert et leserinnlegg i Aften-

> 5. mars deltok lektor Simon Malkenes i en Dagsnytt 18-sending på NRK hvor han beskrev en skoletime ved Ulsrud videregående skole.

> Malkenes beskrev skoletimen blant annet slik: «B banner og roper. M vandrer. R har ikke gjort noe hittil i dag.»

> Skoleledelsen reagerte på dette ved å sette i gang forundersøkelser til en eventuell personalsak.

> Søndag 8. april ble det publisert et leserinnlegg i Aftenposten under tittelen «Vi følte oss tråkket på», signert elever i Malkenes' klasse.

> Onsdag 25. april ble det klart at forundersøkelsene som ledelsen ved skolen har gjennomført, ikke førte til noen personalsak mot Malkenes.

Simon Malkenes ble beskyldt for å krenke elever da han beskrev en undervisningstime. Hensikten var å belyse konsekvensene av karakterbasert skolevalg i Oslo.

ARKIVFOTO MARIANNE RUUD

skal rektor ha gitt bekreftende svar.

Etter det Utdanning erfarer, fikk rektor også spørsmål om elevene i tilstrekkelig grad ble anonymisert i Dagsnytt 18. Til det skal rektor ha svart at han ikke kan komme inn på dette spørsmålet.

Et annet tema på personalmøtet var hvem som tok initiativ til å skrive leserinnlegget i Aftenposten. På spørsmål fra VG svarer Dunlop at initiativet til leserbrevet kom fra elevene. På personalmøtet skal rektor ha gjentatt dette svaret.

Lærerne som var til stede på personalmøtet, skal imidlertid ikke ha slått seg til ro med svaret. De skal etter det Utdanning erfarer, ha spurt om elevene fikk hjelp med leserinnlegget. Rektor skal ha svart at elevene har skrevet leserinnlegget på egenhånd og at han selv ikke så leserinnlegget før det sto på trykk i Aftenposten. Dette har rektor også formidlet i et intervju med VG.

Hvem skrev leserinnlegget?

I en ordveksling på Twitter mellom programleder i NRK Fredrik Solvang og debattjournalist Ingvild Berg i Aftenposten skriver Berg at elevene har fått hjelp med det praktiske, men ikke med å formulere selve teksten. En avdelingsleder på skolen skal, etter det Utdanning kjenner til, ha lest leserbrevet høyt i klassen. Avdelingslederen skal ha spurt elevene i samlet klasse om noen av elevene ikke ønsket å stille seg bak leserinnlegget. Ingen skal da ha formidlet at de ikke stilte seg bak innlegget. I ettertid har Aftenposten avdekket at leserinnlegget ble opprettet på avdelingslederens PC.

På Twitter har det pågått en debatt mellom Solvang og Berg om hvor mange elever som egentlig stiller seg bak leserinnlegget i Aftenposten. I denne debatten ble det ikke konkludert. På personalmøtet kom det fram at det er betydelig uenighet blant elevene om hvor mange som stiller seg bak leserinnlegget.

>

posten under tittelen «Vi følte oss tråkket på», undertegnet av 30 elever i klasse 3 IDA ved Ulsrud videregående skole. Elevene som Malkenes hadde anonymisert, ble dermed langt på vei identifisert gjennom undertegningen av leserinnlegget.

I ettertid undersøkte Aftenposten saken nærmere. Da viste det seg at minst én elev i klassen ikke stilte seg bak leserinnlegget. Det pågikk også en debatt i sosiale medier om hvorvidt det var elevene eller skoleledelsen som hadde tatt initiativ til å skrive leserinnlegget.

På Twitter var det en ordveksling mellom programleder i Dagsnytt 18 Fredrik Solvang og debattjournalist Ingvild Berg i Aftenposten om hvem som sto ansvarlig for innholdet i leserinnlegget. Den 26. april sto Dior Ceecay (19) fram som forfatter av leserinnlegget. Hun er elev i klasse 3 IDA.

Personalmøtet

Den 17. mars hadde rektor David Dunlop på Ulsrud videregående skole et møte med de tillitsvalgte på skolen. Skolen har medlemmer i Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund, Norsk Lektorlag, samt andre fagforeninger.

Dagen etter ble det holdt et nesten to timer langt personalmøte på skolen, der temaet var etterspillet etter innslaget på Dagsnytt 18 5. mars, der Simon Malkenes deltok. Leserinnlegget i Aftenpostens spalte Si ;D fra klasse 3 IDA på Ulsrud videregående skole var også tema på møtet.

Utdanning spurte i etterkant en rekke kilder om å viderebringe hva som foregikk på møtet.

På personalmøtet fikk rektor David Dunlop spørsmål om det foregår forundersøkelser til en eventuell personalsak. Han svarte da at han som rektor aldri kommer til verken å bekrefte eller avkrefte om det foreligger en personalsak, med bakgrunn i at han har taushetsplikt.

Medieoppmerksomheten som fulgte i kjølvannet av Malkenes' opptreden i Dagsnytt 18, skal ha blitt en belastning for personalet på skolen. De tillitsvalgte skal derfor ha tatt initiativ til et møte med ledelsen, der målet var å få mer klarhet i hva som har skjedd og hva som skal skje videre.

Utdanning fikk opplyst at det ble stilt spørsmål til rektor om Malkenes' beskrivelse av en skoletime i Dagsnytt 18 ligger innenfor det en lærer skal kunne ytre seg om i media. På dette spørsmålet

«Det er jo først ved elevenes, eller deres hjelperes, signering av leserinnlegget med klasseangivelse at elevenes identitet trer frem.»

Anine Kierulf, fagdirektør ved Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter

Dunlop skal på møtet ha informert personalet sitt om at han som skoleleder har plikt til å sette i gang forundersøkelser etter paragraf 9A-5, dersom elever føler seg krenket. Han skal også ha informert om at skoleledelsen da har plikt til å informere skoleeier.

En lærer skal på personalmøtet ha spurt ledelsen om de har informert skolens elever om hvilke konsekvenser en skriftlig klage på en lærer etter paragraf 9A-5 kan få for læreren. Dette ble, etter det Utdanning erfarer, ikke besvart.

Rektor David Dunlop skal på personalmøtet ha gitt de ansatte beskjed om at det er full ytringsfrihet både for lærere og elever på Ulsrud videregående skole.

Samtidig formidlet han at han er usikker på om et ensrettet fokus på én skole er den beste måten å få fram budskapet på.

Anine Kierulf mener Malkenes har ivaretatt elevenes personvern

Med Malkenes-saken har vi fått en svært viktig debatt om paragraf 9A i opplæringsloven, uttalte fagdirektør Anine Kierulf ved Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter til Utdanning mens forundersøkelsene til personalsaken pågikk.

Ett av punktene som inngikk i forundersøkelsene til en eventuell personalsak mot lektor Simon Malkenes, var om han i tilstrekkelig grad anonymiserte elevene på Dagsnytt 18 i NRK.

– Etter at lektor Simon Malkenes stilte i Dagsnytt 18, har vi fått en debatt rundt hvor langt en lærer kan gå i å identifisere elever dersom han eller hun skal beskrive en klassesituasjon. Hva mener du om måten Simon Malkenes omtalte elevene på i Dagsnytt 18?

– Jeg mener at Malkenes i tilstrekkelig grad anonymiserte elevene. Bakgrunnen for det er at det neppe er noen utenfor klassen som kan identifisere dem – altså ingen som ikke allerede kjente til forholdene. Jeg mener personvernet ble ivaretatt i Dagsnytt 18, sier Anine Kierulf.

– I hvilken grad Malkenes anonymiserte sine elever, gikk inn i forundersøkelsene til en eventuell personalsak mot ham. Derfor stilles det nå spørsmål ved om skolen

Faksimile fra leserinnlegget i Aftenposten

– Jeg mener at Malkenes i tilstrekkelig grad anonymiserte elevene. Det er neppe noen utenfor klassen som kan identifisere dem, sier Anine Kierulf.

FOTO: VIDAR RUUD/NTB SCANPIX

har bidratt til å identifisere elevene, gjennom å hjelpe dem med det praktiske rundt å få leserinnlegget på trykk i Aftenposten.

– Det er et interessant spørsmål, som vi så langt ikke har fått noe klart svar på. Jeg er ikke kjent med hvordan leserinnlegget ble til. Men det er jo først ved elevenes, eller deres hjelperes, signering av leserinnlegget med klasseangivelse at elevenes identitet trer frem. De som har bidratt til denne signeringen, har også bidratt til å identifisere klassen, sier Kierulf.

– Hva hvis elevene i etterkant av innslaget på Dagsnytt 18, selv hadde ønsket å stille i Dagsnytt 18 for å ytre seg om hvordan de oppfattet beskrivelsen av skoletimen?

– Da hadde jo elevene valgt å ta åpent til motmæle og dermed identifisert seg selv. Da ville vi ikke fått denne debatten om hvor vidt Malkenes i tilstrekkelig grad har anonymisert elevene sine, sier Kierulf.

– Noen lærere frykter nå at paragraf 9A-5 i opplæringsloven kan brukes til å «ta» lærere, siden grensene for å føle seg krenket er subjektive. Denne paragrafen i opplæringsloven utløser dessuten aktivitetsplikt for skoleledelsen. Er det grunn til å frykte flere slike saker?

– Ja, det er det absolutt. Derfor har denne såkalte Malkenes-saken gjort at vi nå har fått en svært viktig debatt om hvordan denne bestemmelsen, og kanskje også andre bestemmelser i opplæringslovens kapittel 9A bør forstås, og at den praktiseres på måter som trår grensene for læreres ytringsfrihet for nære. I forarbeidene til nye kapittel 9A er ytringsfrihet ikke nevnt, selv om dokumentet er på nesten 100 sider. Loven må likevel tolkes i lys av ytringsfriheten, for den er grunnlovsfestet. Men lover er jo ikke bedre enn dem som er satt til å forvalte og praktisere dem, sier Kierulf.

Store grupper øker faren for **adferdsvansker**

For at barnet ditt skal få gode relasjoner til fremtidige lærere, kan størrelsen på barnehagens grupper være avgjørende.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

– **Vi har intervjuet lærere** i barnehage og skolen om hvordan de opplever sitt forhold til barn og elever. Lærere opplever at de har en større nærhet til barn som har gått i grupper på 15 barn eller færre, sier Lars Wichstrøm til Utdanning.

Wichstrøm er professor ved Institutt for psykologi ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Han er dessuten forskningssjef ved NTNU Samfunnsforsknings avdeling for oppvekst og utvikling og leder forskningsprosjektet «Tidlig trygg i Trondheim».

Tidlig trygg i Trondheim (TtiT) startet for 10 år siden, da et tilfeldig utvalg av tusen fireåringer og deres familier i Trondheim ble plukket ut til en undersøkelse. Barna og foreldrene har blitt fulgt opp hvert annet år med intervjuer, spørreskjema, tester og observasjon.

Store barnehager gir svakere tilknytning

– Vi har sett en utvikling hvor man har bygd barnehager som er organisert i større rom og større avdelinger. Men det ser ut til at barna som går i disse barnehagene, i mindre grad har et nært forhold til barnehageansatte. Atferdsproblemer som oppstår i denne typen barnehager, tar barna lettere med seg videre til skolen, sier Wichstrøm.

En mulig forklaring på dette er at det blir vanskelig for både barn og voksne i barnehagene å holde oversikten, selv om det er like mange voksne per barn til stede.

– For barna er det flere voksne involvert, og de vil ha problemer med å finne noen å knytte seg til.

Mer adferdsvansker

– De som har gått i større grupper, har større adferdsvansker enn de som går i mindre barnehager. En basebarnehage er mindre oversiktlig enn en tradisjonell avdeling. De som har konfliktfylte forhold i barnehagen, har det ofte også på skolen.

– Så har man adferdsvansker i barnehagen, har man det også på skolen?

– Nei, ikke nødvendigvis. Vi har sett at av dem

som hadde vansker da de var fire eller seks år, var det få som hadde det over lengre tid. Antallet synker. Men det finnes barn som ikke hadde adferdsvansker da de var små, som får det som større barn. Antallet med adferdsvansker øker mot tredje og femte klasse, for så å falle igjen, forklarer forskeren.

700 er fortsatt med

Studien har vakt internasjonal oppmerksomhet fordi så mange barn er blitt forsket på gjennom så mange år.

– Det er veldig få studier i verden hvor det er gjort en like grundig kartlegging over så lang tid. Vi føler oss sikre på at problemene mange ungdommer får ikke har enkle forklaringer, sier Wichstrøm.

– Hvor lenge skal dere fortsette?

– Det kommer an på finansiering og hvor lenge barna og foreldrene vil være med, sier han.

Fra å være 1000 barn i starten, er om lag 700 fortsatt med i studien.

– Vi er fornøyd med at så mange ennå vil være med. Frafallet er også jevnt fordelt blant kjønn, sosial klasse og andre parametere, noe som sikrer at vi får en bredde i utvalget, sier Wichstrøm.

Professor Lars Wichstrøm har ledet undersøkelsen, som til nå har fulgt en gruppe barn i Trondheim gjennom ti år.

FOTO NTNU

Barn som går i barnehager med store avdelinger, utvikler oftere atferdsvansker, viser en undersøkelse fra NTNU.

ILL.FOTO SVEIN ROLF LIER

«En mulig forklaring er at det blir vanskelig for både barn og voksne i barnehagene å holde oversikten, selv om det er like mange voksne per barn til stede.»

– **I krig utnytter alle hverandre.** Fordi jeg var et av de minste barna som hadde flyktet, tenkte familien i Elfenbenskysten å tjene penger på meg og bruke meg som slave. Da rømte jeg og bodde på gata. Det var bedre for meg, sa Eben Jr. til elevene på Grünerløkka skole.

FOTO MARIANNE RUUD

Eben Jr.

Rapper om flukte

Da Eben Jr. besøkte Grünerløkka skole i Oslo, fikk elevene høre om hvordan det var å bo på gata og mangle både mat og vann.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Rapperen Eben Jr. heter egentlig Ebenezer Akoi Jr. Han var bare to år gammel da det brøt ut krig i hjemlandet Liberia i Vest-Afrika. Først flyktet han med familien. Så ble han sendt alene for å bo hos en onkel i nabolandet Elfenbenskysten. Han har også vært flyktning i Sierra Leone og Guinea.

– I krig utnytter alle hverandre. Fordi jeg var et av de minste barna som hadde flyktet, tenkte familien i Elfenbenskysten å tjene penger på meg som slave på en plantasje. Da rømte jeg og bodde på gata. Det var bedre for meg, sa Eben Jr. til sjunedeklassingene under besøket 21. mars. Besøket var en del av Redd Barnas nye undervisningsopplegg.

Nå opptrer Eben Jr. med rappere som OnklP og Admiral P. Han fortalte elevene om livet sitt både som flyktning og artist. Han beskrev hvordan det er å bo på gata, mangle mat og vann, bare eksistere fra dag til dag.

– Da jeg kom til Norge, fikk jeg for første gang min egen seng. Jeg fikk trygghet og kunne gå på skole. Jeg trengte ikke rømme mer, fortalte han.

Etter nesten 15 år på flukt gjennom ulike afrikanske land kom han til Norge som kvoteflykt-

ning. Da han ankom Vadsø med faren og en yngre bror, var han 16 år gammel.

Musikalsk familie

– Faren min er også musiker, og jeg har seks søsken her i Norge som også driver med musikk. Vi er en veldig musikalsk familie, sier Eben Jr. til Utdanning. Faren bor i dag i Sandefjord.

– Faren min har alltid engasjert seg i sosialt arbeid, og et av prosjektene han holder på med nå, er skolegang for barn i Liberia, sier Eben Jr.

Han forteller at det er ett år siden Redd Barna spurte ham om å bidra.

– Jeg sa ja fordi norske ungdommer ikke har opplevd det samme som jeg i sin barndom. Gjennom musikken min, tekstene mine og det jeg forteller, håper jeg de kan forstå mer av hvordan det er å være flyktning.

– Du skriver også tekstene dine selv?

– Av og til, men de fleste av låtene mine er blitt til gjennom et samarbeid.

– Hva er planene framover?

– Å lage noen flere låter og dra på festiva-

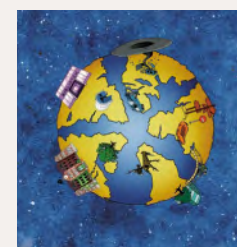
Nytt interaktivt undervisningsopplegg om flyktninger

21. mars, FNs internasjonale dag mot rasediskriminering, lanserte Redd Barna et nytt undervisningsopplegg om flyktninger i serien «Det magiske klasserommet». Fra før finnes temaene fred, fattig/rik og klima.

Bakgrunnen for at Eben Jr. kom til Grünerløkka skole er at det interaktive undervisningsmateriellet inneholder en video der elevene får møte Eben Jr. både som artist og tidligere flyktning.

«Det magiske klasserommet» oppfyller blant annet kompetansemål i kristendom, religion, livssyn og etikk og samfunnsfag. Det er tilrettelagt for døve og hørselshemmede.

Nettadressen er reddbarna-fluktklasserommet.herokuapp.com/kloten

SKJERMUMP FRA NETTSDEN

ler til sommeren, sier han.

Men det gjelder å få tid, for 30-åringen har fått familie. Datteren Amalie på tre år går i barnehage. Han har dessuten full jobb i tillegg til artistkarriøren.

Til elevene sa han: – Jeg er ikke rik. Men stemmen min, den kan jeg bidra med.

– En smart kid

Dette sier en av elevene, Mohammed Usman Ammad til Eben Jr.: – Vi som bor i Norge, er ikke så takknemlige for at vi har et hjem. Vi må huske å takke mamma når hun har laget mat. Kanskje har hun brukt lang tid, men vi tar det bare som en selvfølge.

– Du er en smart kid. Du har skjønt det, svarer rapperen.

Klassekameratene Yassin Oussalem og Håkon Ugddal Sem-Jacobsen synes det er spennende å få møte Eben Jr. til samtale. De liker musikken til Eben Jr. og snakker om rap beat og flow.

Eben Jr. forteller at han syntes det var kaldt da han kom til Vadsø. Men å få sove i sin egen seng,

begynne på skolen og ikke lenger være redd, fikk ham til å føle seg som en konge.

En elev ville vite om han liker geitost og annen norsk mat.

– Geitost er digg. Jeg spiser både norsk og afrikansk mat. Jeg liker en blanding, sier han.

Om språk forteller han at han lærte engelsk i Sierra Leone og fransk i Elfenbenskysten. Han gikk på skole i begge land og kunne både lese og skrive da han kom til Norge.

– Vil at barn skal få oppleve hvordan det føles å måtte flykte

Guro Håndlykken i Redd Barna sier til Utdanning at organisasjonen vil formidle hvordan det oppleves for barn å måtte flykte. Redd Barnas digitale undervisningsopplegg inneholder filmer, bildeserier, oppgavespill og aktiviteter for elever på 4. til 10. trinn.

– Elevene får lære om årsaker til at mennesker flykter, og hvor de drar. De får høre om barns rettigheter og hva norske barn kan gjøre for å hjelpe andre barn, sier hun.

– Jeg er ikke rik.

Men stemmen min, den kan jeg bidra med, sa Eben Jr. til Grünerløkka elevene. På bildet ser vi Eben Jr. i midten mellom fra v. Admiral P og OnkIP under VG-lista-konsert i Bodø i fjor sommer.

FOTO PER-INGE JOHNSEN, VG/NTB SCANPIX

Pedagogstudentenes landsmøte

– Utdanningene våre er

– Utdanningene våre er ikke gode nok. Vi skal strekke oss for å gjøre dem enda bedre, sa nyvalgt leder Frank Alexander Bræin i sin valgtale.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Frank Alexander Bræin er valgt til ny leder i Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet uten motkandidater. Han har vært aktiv tillitsvalgt i PS siden 2015.

– Tusen takk for tilliten, jeg gleder meg, sa Frank Bræin til rungende applaus.

Bræin ble innstilt som eneste lederkandidat av valgkomiteen. I sin valgtale sa han:

– Kvalitet i utdanningene er viktig fordi dette skal ruste oss til jobben med barn og unge. Organisasjonen vår skal ta plass. Dette ønsker jeg å jobbe for, sa han og fortsatte:

– Vi har hatt grundige debatter her på landsmøtet. Vi må tørre å debattere. Det er i møte med de ulike meningene at vi klarer å gjøre de beste vedtakene.

– Vi må dra sammen. Vi skal være et fellesskap som passer på hverandre. Jeg sier med professor Per Fugelli: Du skal ikke være et ett-tall på jorda. For oss er Pedagogstudentene flokken. Som medlemmer i flokken må vi huske å rette blikket både innover og utover, sa han og la til: – Jeg vil at vi skal stå sammen og at ingen skal stå igjen.

– Får jeg tillit, vil jeg arbeide for at vi skal bli hørt. Og jeg vil bidra til å videreføre samarbeidet med våre samarbeidspartnere i inn- og utland.

– Og så vil jeg si: Utdanningene våre er ikke gode nok. Vi skal strekke oss for å gjøre våre utdanninger enda bedre. Jeg er stolt over alles engasjement og møtene med medlemmer som gjør meg bedre.

Fra tekstforfatter til barnehagelærer

Bræin vil at studentorganisasjonen skal være relevant, aktuell og framtidsrettet.

Bræin er vokst opp i Gausdal i Oppland fylke. Da han flyttet til Oslo for å studere, var det for å begynne på Westerndals School of Communication.

– Jeg er glad i å skrive, så jeg utdannet meg til tekstforfatter. Men som student jobbet jeg litt i barnehage. Det likte jeg så godt at jeg begynte å studere til barnehagelærer, sier Bræin til Utdanning.

Den utdanningen tok han på Høgskolen i Oslo og Akershus, som nå heter Oslo Met.

Frank Alexander Bræin er valgt til ny leder i Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet.

– Nå er jeg i gang med mitt første år på master i barnehagepedagogikk på Oslo Met, sier han.

Han har vært barnehagelærer og pedagogisk leder i Solbærtorvet barnehage i bydel Frogner i Oslo, en barnehage med rundt 60 barn. I inneværende periode har han vært medlem av arbeidsutvalget.

Mange jern i ilden

Bræin er studentrepresentant i Utdanningsutvalget ved Oslo Met, samt i Instituttrådet ved Barnehagelærerutdanningen. I tillegg er han vara i forskningsprosjektet INTERACTs styringsgruppe.

Andre verv er som studentrepresentant for Norsk studentorganisasjon i Universitets- og høgskolerådet for lærerutdanningene, samt styremedlem i linjeforeningen Flyt for barnehagelærerutdanningen ved Oslo Met.

Han er også prosjektmedlem og initiativtaker i den tverrfaglige studentforeningen «Barn oss imellom» ved Oslo Met, samt representant i Rosa Kompetanse Barnehages styringsgruppe for Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet.

Nestleder etter

Etter tre spennende valgrunder mot Elisa Håkull Klungtveit ble Ruben Amble Hirsti gjenvalgt som nestleder med absolutt flertall.

Elise Håkull Klungtveit var innstilt av valgkomiteen. Vinneren, Ruben Amble Hirsti, var motkandidat.

Pedagogstudentene utvidet arbeidsutvalget

Etter en lengre debatt bestemte Pedagogstudentene å utvide arbeidsutvalget fra fem til sju studentmedlemmer. I tillegg til leder og nestleder valgte landsmøtet til Pedagogstudentene fem studentmedlemmer til arbeidsutvalget: Martin Gjerstad, Hanna Louise Price-Stephens, Elisabeth Vorin Haaland, Chanice Sørli Johansen og Stian Kåsa.

ikke gode nok

spennende valg

– Tusen takk for tilliten. Jeg skal gjøre alt jeg kan, sammen med dere, til det beste for organisasjonen, sa Ruben Amble Hirsti da han ble gjenvalgt.

I første og andre valgrunde fikk ingen av de to absolutt flertall. I tredje valgrunde var det ikke mulig å stemme blankt. Da fikk Ruben Amble Hirsti absolutt flertall.

Hirsti er fra Vadsø i Finnmark. Han er i gang med toårig master på grunnskolelærerutdanningen på OsloMet.

– Bra at landsstyret utfordrer ledelsen

I sin valgtale sa Hirsti at han brenner for organisasjonen og for best mulig lærerutdanninger. Han ønsker å være med å påvirke faglig og politisk.

– Det er dere medlemmer som utgjør organisasjonen. For meg har dette vært et fantastisk år. Jeg har fått være en god støttespiller for det lokale nivået. Vi har hatt et godt samarbeid mellom sentralt nivå og lokallagene. Det er nøkkelen, sa han.

– Jeg skal gjøre alt jeg kan, sammen med dere, til det beste for organisasjonen, sa Ruben Amble Hirsti da han til slutt ble gjenvalgt som nestleder.

– Jeg kan bidra med kontinuitet og erfaring. I fjor satte vi rekord ved at over 6000 nye medlemmer ble vervet. Dette arbeidet ønsker jeg å fortsette å bidra til. Jeg synes det er bra med et landsstyre som utfordrer ledelsen, sa han.

– Jeg har dette året vært leders stedfortreder og jeg har også vært en sparringspartner for leder. Jeg tror at Frank og jeg vil utfylle hverandre, gjennom at jeg kommer fra grunnskolelærerutdanningen han fra barnehagelærerutdanningen.

RIKIFOTO/UTDANNING

Nei til å skifte navn

Å få 2/3 flertall for en navneendring var ikke mulig. Derfor vil Utdanningsforbundets studentorganisasjon fortsatt hete Pedagogstudentene.

På landsmøtet kom det opp to alternative navneforslag: Lærerstudentene i Utdanningsforbundet og Utdanningsforbundet student. Men ingen av forslagene ble vedtatt.

Delegatene måtte velge hva de foretrakk ved et eventuelt navnebytte. Da vant Lærerstudentene i Utdanningsforbundet med 32 mot 31 stemmer.

Deretter skulle man avgjøre om man ønsket en navneendring. Her krevdes 2/3 flertall. Ikke å endre navnet fikk 32 stemmer. Lærerstudentene i Utdanningsforbundet fikk 31 stemmer. Dermed heter organisasjonen fortsatt Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet.

Strøk kjønn i valgreglementet

Før overtakelsen 1. juli har Pedagogstudentene en kvinnelig leder, Hedda Eia Vestad og mannlig nestleder, Ruben Amble Hirsti. I framtiden kan leder, nestleder og arbeidsutvalg bestå av personer av samme kjønn.

Bør valgkomiteen ta hensyn til kjønn når leder, nestleder og arbeidsutvalg skal velges? Det var det delte meninger om blant delegatene.

Nestleder Ruben Amble Hirsti var blant dem som vil beholde dagens valgreglement, der kjønn er ett av tre kriterier valgkomiteen skal ta hensyn til. De to andre kriteriene er geografisk plassering av utdanningsinstitusjon og type utdanning.

Av personlige egenskaper nevnes fire; kompetanse og erfaring, utviklingspotensial, motivasjon og samarbeidsevner.

Kjønn var det eneste kriteriet som var omstridt på landsmøtet. Flere av delegatene sa at den enkeltes egnethet må telle mer enn kjønn. Andre mente at i en organisasjon med overvekt av kvinner er det viktig å sikre representasjon fra begge kjønn.

Debatten endte med at de som ønsket å stryke kjønn som kriterium, fikk sitt forslag vedtatt.

– **Lek skal ikke** vurderes etter nytteverdi, mener forsker Maria Øksnes.
ILLFOTO ISTOCKPHOTO

Barn leker for å ha det **gøy** – ikke for å lære

Lek kan føre til læring, men barn leker i all hovedsak for å ha det artig.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Til og med FNs barnekomité har i en generell kommentar gitt uttrykk for at det er viktig at barn kan leke fritt, uavhengig av om de lærer noe av det.

Maria Øksnes er førsteamanuensis ved Institutt for lærerutdanning ved NTNU. Hun er utdannet førskolelærer og har en doktorgrad i pedagogikk. Øksnes har utgitt boken «Lekens flertydighet» (2010) og er redaktør for antologien «Barndom i barnehagen: Lek» (2017).

Jakten på nytteverdi

At lek er læring, er noe som blir gjentatt av både politikere og forskere, men Øksnes er ikke enig i at all lek er læring.

– Barn leker for å ha det artig, og det er viktig for dem. Nyere forskning viser at det er svakt belegg for å si at de lærer av å leke. Om de gjør det, er

det en bieffekt, men det er ikke målet med leken, forklarer Øksnes.

– *Hvorfor har da mantraet om at lek er læring festet seg?*

– I vårt samfunn er en opptatt av å tenke økonomi og at en investerer i fremtiden. Derfor blir også lek og fritid satt inn i en økonomisk sammenheng; at alt skal ha en nytteverdi. Men sånn kan det ikke være. Hverdagene kan ikke bare bestå av aktiviteter som skal ha en instrumentell nytteverdi, mennesker har også behov for å gjøre ting som har egenverdi, forteller Øksnes.

– *Men barn og unge lærer vel noe av å leke, som samspill med andre?*

– Ja, det kan de gjøre, men det er ikke målet med leken.

– *Har den frie leken noen verdi?*

– Ja, den er knyttet til glede, moro og velvære. Sånn som vi voksne har behov for ferie og fritid, har også barn behov for å gjøre ting de selv synes gir glede og er moro. Det er da også et varsku at FN fant ut at det var viktig å komme med en kommentar om sine bekymringer for den frie leken.

Lekforderevere

At voksne er med på leken og av og til styrer den,

synes Øksnes er bra, men en skal passe seg for å ødelegge den frie leken.

– Jeg tror de fleste som jobber i barnehage, er flinke til å la barn leke med en tanke om at lek skal være morsomt. Politiske føringer kan imidlertid signalisere at voksne skal styre leken mot mål de har fått definert. Skal de delta, må de bidra til å berike leken, ikke rette oppmerksomheten mot læring.

– *Barn er jo vitebegjærlige og vil lære. Er det feil?*

– Selvfølgelig ikke. Det skal en oppmuntre til. Det er balansen som er viktig. Vi voksne er de som bestemmer om barn skal måles etter hva de kan, det er ikke lekens begrunnelse. Barn regner ikke den læringsstyrte leken (veiledet lek) med pedagogiske mål i sikte som lek, men som noe helt annet.

– Ja, barn leker, på lik linje med løveunger som leker. De leker heller ikke for å bli bedre jegere, men kun fordi de har lyst. Kanskje lærer de også noe, men det er ikke det som er viktigste. Leken blir oppfattet som noe unyttig, og barn blir underlagt stramme linjer og pedagogiske mål. Den spontane leken står i fare, den må vi hegne om fordi den har egenverdi for barn, sier Maria Øksnes.

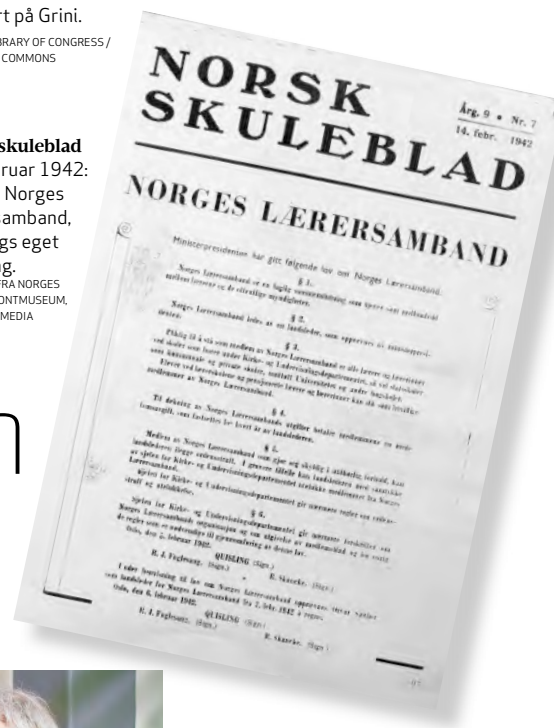

Før de ble sendt
til Finnmark, ble mange av
de 1100 arresterte lærerne
plassert på Grini.

FOTO US LIBRARY OF CONGRESS /
WIKIMEDIA COMMONS

Norsk skuleblad
14. februar 1942:
Lov om Norges
Lærersamband,
Quislings eget
lærerlag.

FOTO KOPPI FRA NORGES
HJEMMEFRONTMUSEUM,
OSLO / WIKIMEDIA
COMMONS

Trenger midler til film om sivil motstand

Skal den planlagte filmen om lærernes kamp bli en realitet, må det mer penger til, forteller filmskaper Tore Severin Netland.

TEKST Hans Skjiong

Mars 1942. Flere hundre lærere arresteres for å ha motarbeidet nazistenes plan om å nazifisere skoleverket. Rundt 500 lærere sendes på en farlig sjøreise langs kysten i tysk konvoi, der de risikerte å bli sprengt i filler av de alliertes ubåter, til en fangeleir ved Kirkenes. Lærernes motstandskamp skal bli film, men filmen trenger finansielle midler, forteller filmskaper Tore Severin Netland.

– Jeg vil ikke spekulere i et konkret tall, men det er klart at vi trenger mer midler for at filmen skal bli en realitet, sier Netland.

Med finansiering på plass håper han at filmen kan være klar i 2019.

Sendte 200.000 protestbrev

Rundt 12.000 av landets 14.000 lærere sendte i februar 1942 brev til den nyopprettede nazistiske lærerorganisasjonen Norges Lærersamband, der de motsatte seg å bli medlemmer. Nylig utnevnt «ministerpresident» Vidkun Quislings hensikt med organisasjonen var å samle lærerne og påvirke dem ideologisk. Samme måned satte lektorsøstrene Helga og Asta Stene i gang en annen brevkampanje. De fikk foreldre og andre slektninger av skoleelever til å sende inn rundt 200.000 brev der de protesterte mot nazistenes planer for skolen som arena for politisk påvirkning.

Denne motstanden førte til at hver tiende mannlig lærer i Norge ble arrestert i 1942. I alt 1313 lærere ble internert i fangeleirer under krigen.

Lærerne som ble sendt til Kirkenes, ble løslatt

Tore Severin Netland (til høyre) har laget film om nazismens motstandere før, som Asbjørn Sunde og Harry Sønsterød. Nå vil han ta for seg læreraksjonen i 1942. Her med Olav Haraldseid og Gro Standnes.

FOTO HANS SKJIONG

for jul samme år. Quisling måtte gi opp drømmen om at skolen skulle preges av nazistiske ideer.

– For få kjenner til historien

Netland sier at altfor få nordmenn kjenner til historien om lærernes kamp.

Han får støtte fra Olav Haraldseid, styreleder i foreningen «Den glemte historien». Foreningen ble startet i vinter og skal blant annet samle inn historisk materiale om læreraksjonen og ta imot pengebidrag til filmen.

– Jeg vil tippe at maks hver tiende person jeg snakker med, kjenner til læreraksjonen, sier Haraldseid.

– Hvorfor tror du så få kjenner til aksjonen?

– Historien blir skrevet av de som ønsker å fortelle. Mange av lærerne som ble arrestert, var ikke interessert i å gjøre noe stort nummer ut av dette etter krigen, sier Haraldseid.

Annerledes enn andre filmer

Filmene skal bli en såkalt dramadokumentar som skal vises på kino.

De siste årene har krigsfilmer og -serier som «Max Manus», «Den 12. mann», «Kongens nei», «Kampen om tungtvannet» sett dagens lys.

– Kan man nå et metningspunkt for krigsfortellinger?

Olav Haraldseid tar ordet: – Jeg har i hele opp-

veksten hørt at «nå er det blitt nok om krigen». Denne historien vil handle om en del av krigen som ikke er dokumentert på film for.

Han får støtte av Gro Standnes, som også er med i styret til foreningen Den glemte historien.

– Dette dreier seg om fredelig, sivil motstand. Det ble ikke brukt våpen i læreraksjonen, sier Standnes.

Standnes' far, Haraldseids far og Netlands onkel ble arrestert etter læreraksjonen.

Vil ikke gå i «Baalsrud-fella»

I fjor fikk filmen «Den 12. mann» kritikk fra flere historikere. Filmene om motstandsmannen Jan Baalsrud ble kritisert for å ligge for tett opp til Baalsruds egen opplevelse av at tyskerne jaktet på ham, noe historikere har påpekt at de ikke gjorde.

– Hvordan skal dere unngå å gå i «Baalsrud-fella» og hindre at dere får slik kritikk fra historikere og andre krigskjennere?

– Filmene skal ta utgangspunkt i dokumenterte hendelser, sier Standnes.

Den planlagte filmen har fått navnet «Look to Norway 1942». Det skyldes at USAs tidligere president Franklin D. Roosevelt det året i en tale sa: «Look to Norway». Han refererte til de norske lærernes kamp.

Petit

Ole Foss

ILL FOTO HEIKO JUNG / SCANPIX

Stortinget en barnehage?

Oi, under **Listhaug-saken** rett før påske fikk jeg litt av et flashback: Om det å ikke å føle seg velkommen i en barnehage.

1957, en liten og forskremt gutt hadde søkt tilflukt inne i en trebuss med nedfelte dører. Ganske vanskelig terskel å komme over for en stuttet, tung og sjenert treåring på sin første barnehagedag.

De store, blussende tantene i forklær hadde hilst og til og med tatt seg klem. De fikk ikke, nei! Den utvalgte ønsket bare fred. Utvalgt? Ja, mamma hadde valgt å jobbe en plass.

Jeg gråt på den bråkete barnehagebussen, der store og truende fem-seksåringer eide hele verden. Men storesøster og mamma skulle passe på meg. Feil! Etter mammas travle «mårna, Ole!» og med søster som hadde venner, var jeg alene i en ny verden. En tanteverden.

Tante Erna, tante Trine og tante Siv bestemte. Gå dit, du! Vær der, du! Men jeg ville ikke noe sted. Prøvde å gjøre meg usynlig, men lyktes bare delvis inne i en buss av grov finér. Rødmalt, slik som bussene i Hamar var. Hvorfor gikk den ikke?

Erna bestemte når vi skulle spise. Vi måtte folde hendene først og synge bordvers. Noe jeg

ikke kunne. Men Erna sa jeg måtte folde hendene. Grauten hadde tante Siv laget, og den smakte rart. Vassgraut måtte alle barna lære seg å spise. Med sukker på smakte det i alle fall sukker.

Tante Trine fortalte om bjørnen og reven og haren fra ei bok, og Tante Erna passet på at vi spiste og hørte på. Knut Arild snakket. Han fikk klaps. Slik ville ikke jeg ha. Han skreik. Vondt sikkert ... Vi fikk vite at han var slem, og med slemme barn gikk det slik. Det måtte vi forstå. Det forsto vi. Ingen av oss ville være slemme og få klaps. Jeg tisset litt i buksa.

Etterpå skulle vi hvile. Jeg måtte ligge ved siden av Sylvi. Hun var slem. Hun sparket borti meg. Men hun var jenta til tante Siv, så jeg turte ikke å sladre. Før maten sladret Bjørnar da Sylvi spyttet, men tante Siv sa at vi skulle ikke sladre, for da var vi slemme. Fy, Bjørnar!

Sylvi gråt da hun ikke fikk bamsen, den som hadde ett øye. Hun fikk bamsen som Jens hadde. Jens ble lei seg.

Tante Siv sa Jens ikke fikk grine, for det gjør bare slemme gutter! I skammekroken! Morna Jens! sa hun.

Jeg ville ikke være i den barnehagen, for jeg syns ikke det var en stor ting å være der. Mamma skulle få en snill nabo til å passe på meg.

To dager var jeg i den barnehagen. To rare dager med tante Erna, tante Siv og tante Trine.

Eller; jeg husker jo ikke hva de het i virkeligheten. Etterpå tok jeg hevn og ble førskolelærer.

«Jeg måtte ligge ved siden av Sylvi. Hun var slem.»

Tilbakeblikk

For 50 år siden
Ungdomsrevolusjon

Det er intet mindre enn en ungdomsrevolusjon vi er vitne til. Legg merke til ordet revolusjon. Ungdommen har alltid stått i opposisjon til de eldre, ungdommen har alltid blitt diskriminert og pent måttet finne seg i å være en slags annen-klasses borgere, utsatt for maktthavernes – de eldres – forgodtbefinnende. Forskjellen er at dagens unge ikke lenger står i det samme avhengighetsforhold. (Fra et innlegg av Bjørn Holm-Hansen)

Den Høgre Skolen
nr. 8/1968

For 25 år siden
Undersøkelse avliver myte om lærernes etterutdanning

Grunnskolelærere etter- og videreutdanner seg i stor stil. Oftest både velger de og ønsker de mer utdanning i norsk og pedagogikk. Lærerne føler stort behov for etterutdanning i norsk, matematikk og fremmedspråk. En av tre lærere tar etterutdanning utenom bunden arbeidstid. Undersøkelsen avliver to myter om lærerne, at de i liten grad etterutdanner seg, og at de velger «fancy» fag som har liten verdi i kunnskapsformidlingen.

Norsk Skoleblad
nr. 14/1993

Ole Foss
skribent og humorist
FOTO PRIVAT

En ekstratur innom hønsehuset

Magiske, spennende øyeblikk er ofte et resultat av god planlegging.

TEKST Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no

FOTO Privat

● Bjørghild Hamre (53)

Hvem:

Leder for åtte avdelinger i Jåttå barnehage i Stavanger

Godt å tenke på:

Magiske øyeblikk som oppstår spontant som følge av planlagte aktiviteter

I flere år har Jåttå barnehage i Stavanger gjennomført barnehagevandring, et verktøy som inngår i en metode for kvalitetsutvikling. I år hadde barnehagevandringene fokus på prosjektet «Likeverdig lek for alle».

– I år handlet vandringen om å gi alle barn like muligheter i leken, forteller Hamre.

Inne på en småbarnsavdeling var en gruppe med fire barn på to og et halvt år i sving med å leke. Pedagogene hadde planlagt en lekestund med utgangspunkt i boka «Venner», som barna kjente godt til. Barna var for tiden opptatt av høna i boka, og denne dagen skulle barna på «tur» for å besøke «høna» inne på avdelingen.

Hjalp hverandre

Pedagogen hadde planlagt ulike lekesekvenser som ga støtte til å gi barna en felles retning i leken, som alle i gruppa kunne delta i og lykkes med. Barna laget en liten matpakke til seg selv og en liten boks med mais som de skulle mate høna med.

Under tre silketopper som pedagogene hadde lagt på gulvet, lå det rekvisitter til den videre leken: Fire ryggsekker, fire hatter og fire lekehøner.

– Jeg kunne se stor forventning i barnas kropp når de skulle se hva de fant. Barna strevde litt med å åpne ryggsekkene, og alle ville ha hjelp av pedagogene. Her vender pedagogene barnas oppmerksomhet mot hverandre ved å si: «Dere kan jo hjelpe hverandre», og så gikk barna begeistret i gang med «hjelpe hverandre»-prosjektet.

De puttet matpakkene til seg selv og til høna i sekken, hattene på hodet og ei høne under armen og var klare til å ta av sted. Men for å komme helt fram til «hønsehuset», måtte de over et «hav», et blått silketeppe. På vei over sjøen vugget barna fram og tilbake mens de sang «Ro, ro, ro din båt».

Mens de sitter i båten og synger, sier en av guttene: – Å, det er bølger! – Ja, kjenn som det blåser, det gynger kjempemye! istemte pedagogene.

Dro alene for å mate

Så kom de fram til der høna bodde, i et «hønsehus» under et bord. Der skal barna ha matpause. De spiser litt av sin egen matpakke og deler høytidelig maisen med høna. Det vil si, den ene jenta ville ikke dele med høna, hun var mest opptatt av å spise selv.

Etterpå skulle de «hjem» for å hvile. «Me e trøtte nå», det var liksom blitt natt. Da de hadde lagt seg til for å sove, sa ett av barna: «Hønene ble veldig glade for at vi hadde med mais.»

Da utbrøt jenta som ikke hadde delt maisen med hønene: «Nå vil jeg reise!», og fikk det plutselig travelt. Pedagogen anerkjente at hun kunne reise i forveien og at de andre kom etter hvilen. Så satte hun av gårde bort til hønene, helt alene. Etter en stund ser vi at hun sitter under bordet med høna, finner fram sekken og leter lenge, før hun pakker ut matpakken sin og mater høna med sitt eget knekkebrød.

Planlegging

– Det var helt fantastisk å få følge med på denne leken. Barna levde seg helt inn i leken og gjentok den om og om igjen, stadig mer ivrige. De strålte etter hvert som magien og spenningstopper kom og gikk. Det er gjennom slike fellesopplevelser gryende vennskapsbånd knyttes, og det allerede i toårsalderen.

– Erfaringen vår er at om en skal lykkes med likeverdig lek for alle, er planleggingen alfa og omega. Etter hvert som alle barna føler seg inkludert i leken, kan pedagogene trekke seg mer tilbake og la barna leke videre, avslutter Bjørghild Hamre.

Har du opplevd et gyllent øyeblikk som du vil dele med andre?

Tips oss! redaksjonen@utdanningsnytt.no.

Merk e-posten «Gylne øyeblikk».

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Ingeborg Tveter Thoresen

Utfordrende debattartikler fra troverdige vitner

Kritiske blikk på skolen

Av Ole Briseid, Jon E. Bakke, Theo Koritzinsky, Unni Helland, Jan Moen, Silje Hrafa Tjersland, Inge Eidsvåg, Anne Tingelstad Wøien og Einar Flydal.
Z-forlag 2018
276 sider

Denne boka er et godt utgangspunkt for viktige samtaler om dagens skole og veien videre blant lærere og skolepolitikere.

Bokas utgangspunkt er utviklingen i grunnskolen etter «PISA-sjokket». Ni erfarne fagfolk er bedt om å skrive kritiske artikler ut fra sitt ståsted, og er dermed et godt utgangspunkt for viktige samtaler om dagens skole og veien videre blant lærere og skolepolitikere.

Tidligere ekspedisjonssjef Ole Briseid er først ute. Han setter skolen inn i en internasjonal kontekst og forklarer bakgrunnen for og utviklingen av norsk skolepolitikk med klare ord. «Den ene regjeringen etter den andre, med forskjellig politisk sammensetning, har i stor grad akseptert og videreført den samme politikken. Ofte i motstrid med det de har stått for tidligere» (s. 18). Men markedsbølgen er på retur internasjonalt. Også her hjemme signaliseres en skolepolitisk dreining, jf. Innstilling 19 S 2016–2017 (Fag – Fordypning – Forståelse). Briseid avslutter med en rekke råd, som nok vil skape debatt. Det vil også artikkelen hans «Frafall i videregående opplæring, en politisk fallitterklæring», der han tar et oppgjør med mangel på oppfølging av premissene for reformen og foreslår radikale endringer.

Skolelederen Jon Erik Bakke sier: «Stopp! Den nye lærerutdanningen ødelegger skolen!» Myndighetene avskaffer allmennlæreren. Kritikken gis i fire punkt: Allmennlæreren forsvinner til fordel for faglæreren. Inntakskravene ved lærerutdanningen forsterker lærermangel. Obligatorisk masterutdanning er unødvendig og bidrar til større klasser og spesialpedagogikken vil tape i konkurranse med fag. Han anbefaler en reversering av reformen, for å få nok lærere og lærere som barnetrinnet trenger.

To tidligere stortings- og utdanningspo-

litikere, universitets- og høyskolelektor Theo Koritzinsky og lærer Anne Tingelstad Wøien setter søkelys på demokratiarbeid i skolen og de praktisk og estetiske fagene og deres vanskelige og viktighet.

Fra skolehverdagen er det flere artikler. Tidligere rektor Jan Moen har en instruktiv, faglig og etisk begrunnet framstilling av skolelederens arbeid med mobbing, og Unni Helland bidrar med «Det flerkulturelle klasserommet – en ypperlig læringsarena!» Silje Hrafa Tjersland, barnevernspedagog, har en praktisk tilnærming til arbeidet med «Alvorlig skolefravær i grunnskolen», og spør: – Hvor lenge skal vi la det skure?» Hun savner en nasjonal oversikt og nasjonale retningslinjer for oppfølging av alvorlig skolefravær, men også kunnskap og ressurser om dette.

Inge Eidsvåg er en verdienes fanebærer. I artikkelen «Har skolen tid til opplæring i medmenneskelighet?» går han til filosofien og etikken, for å minne om skolens og lærerens sentrale oppgave. Det er nødvendig når lærere glemmer det brede samfunnsmandatet og villig surfer på tidens konkurransebølge.

«**Elektromagnetisk stråling** – gambler vi med våre barns helse?» av Einar Flydal bringer trolig ny kunnskap for mange. Han har bakgrunn fra teknologimiljøer. Med utstrakt bruk av trådløse nettverk i skoler og barnehager roper han et kvalifisert varsku.

Kritiske blikk fra så sentrale og kompetente forfattere bør stimulere ethvert kollegium i skoler, høyskoler og skolepolitiske organer til ettertanke og debatt.

Ni erfarne fagfolk er bedt om å skrive kritiske artikler ut fra sitt ståsted, og er dermed et godt utgangspunkt for viktige samtaler om dagens skole og veien videre blant lærere og skolepolitikere.

ILL.FOTO TEEKID/STOCKPHOTO

Lettlest bok med faglig tyngde

Gode fagfolk vokser (5. utgave)

Av Greta Marie Skau
Cappelen Damm
Akademisk, 2017
190 sider

Greta Marie Skau skriver blant annet om hvordan vi ser på oss selv og våre egne reaksjonsmåter når det oppstår konflikter.

Boka til Greta Marie Skau har fått tydelig plass i opplæringen av gode fagfolk. At boka nå kommer i femte utgave, vitner tydelig om det. I tillegg til at den er lett å lese, har boka faglig tyngde gjennom å være bygget på både nasjonal og internasjonal forskning. Nytt i denne utgaven er det å bruke stillhet som del av personlig utvikling, gjennom oppmerksomt nærvær og det å lære tilstedeværelse i samvær med andre. Også det å være til stede på en ikke-dømmende måte kan være utfordrende i en hverdag der vi raskt skal ta beslutninger og der prestasjoner skal evalueres.

Siden boka tar opp møter mellom mennesker, har den et emosjonelt preg som blir godt illustrert gjennom sangtekster og lyrikk. Fagfolk har ofte en iver etter å vise sin kunnskap og forståelse, og så blir det så mye prat at andre ikke klarer å følge med. Dette illustrerer Skau ved å vise til Bjørn Eidsvågs verselinje «kjeften går, kjeften går». Kort og godt sagt om det å bli for verbal. Kommunikasjon mellom mennesker er så mye mer enn ord, her er også fantasi og innlevelse. I tillegg til alt det som ikke sies.

For denne leseren åpnet spørsmålet seg om hvordan jeg egentlig møter andre mennesker. Denne tanken fulgte meg gjennom lesing av boka, med en påfølgende objektivisering av egen samhandling. Sitat av den danske filosofen Knud Ejler Løgstrups tanker om at vi i all samhandling med mennesker holder noe av deres liv i hånden, er tankevekkende. Også det at de andre opplever meg på så mange ulike måter. Mange har nok hørt dette før, men det er noe vi trenger å bli minnet om. Vi vet at dette lett forsvinner når vi har et yrke som gjør at vi møter

Ofte vil man så gjerne ha sitt perspektiv inn som rettesnor. Blir det ikke slik, kan det utløse frustrasjon og sinne, noe Greta Marie Skau tar opp i boken «Gode fagfolk vokser».

ILL. FOTO BERNARDASV, ISTOCK

mennesker hele tiden, og at det ikke alltid er like lette møter. Det er så lett å bli erfaren og effektiv, og så glemmer vi at for hver enkelt er livet deres en helt unik opplevelse.

Relasjonene og spillet mellom mennesker som beskrives, er ikke bare mellom fagfolk og voksne, barn og unge som skal ha profesjonell hjelp. Boka er like nyttig for å øke forståelsen av hva som skjer mellom ulike fagpersoner, det være seg mellom ulike mennesker og ulike faggrupper. Tverrfaglig og tverretattlig samarbeid fordrer at det vises respekt for de ulike aktørene og den vinklingen de bringer inn i en drøfting. Her understreker Skau at godt samarbeid ikke behøver bety at man alltid er enig. Tvert om, det er i skjæringspunktet til en konflikt man kan finne de beste løsningene. Ofte vil man så gjerne ha sitt perspektiv inn som rettesnor, og når det ikke blir slik, kan det utløse frustrasjon og sinne. Om noen møter ender med uenighet, kan det på lang sikt være i et slikt samspill man finner gode løsninger som ikke ville

oppstått der harmoni og samstemthet blir framholdt som den beste måten å samspille på.

Boka er pedagogisk tilrettelagt med refleksjonsspørsmål fordelt i kapitlene. Disse er i tillegg satt inn i bokser med kontrastfarge og dermed ikke mulig å overse. Avslutningsvis er det mange gode oppgaver som godt kan brukes inn som grunnlag for diskusjon i personalmøter eller for studentgrupper. Her handler det også om å se seg selv og egne reaksjonsmåter i møte med konflikt. De fleste klarer vel å unngå åpen aggresjon der man slenger noe i vegg. Men hva med å bli sur og spydig, eller gå i forsvar? Der er det vel flere som kan kjenne seg igjen. Selv om det er temmelig ubehagelig å se seg selv i et slikt lys.

Boka passer for alle som har et yrke der de skal samhandle med andre mennesker. Aller mest nyttig er den nok for den som har en faglig stilling som innebærer en asymmetrisk maktposisjon, eller for studenter som skal inn i en slik posisjon.

Hjelp, i tide?

● **Ingunn Sollie**
hovedtillitsvalgt
Utdanningsforbundet
Trondheim
FOTO PRIVAT

Det sliter på medelever, på skolens ansatte, på skoleledelsen, og ikke minst på eleven selv. Likevel insisteres det på at eleven skal hjelpes på nærskolen.

«Jeg bestemmer. Jeg gjør som jeg vil. Lærerne kan ikke gjøre noe allikevel!»

I skolegården skryter han av sine bragder: slåsskampene, skulkingen, ydmykelsen av medelever, møtene med skoleledelsen og møtene med politiet. Tilhørerne lytter med skrekkblandet fryd. De våger ikke annet, for de er redd ham. Noen beundrer ham, mens lærerne fortviler. Eleven viser ingen tegn til verken sosial eller faglig utvikling, samme hvilke tilpasninger man gjør. Tvert imot: Elevens atferd forverres i takt med at han glir lenger og lenger vekk fra klassemiljøet og skolemiljøet. Situasjonen forverres. Det sliter på medelever, på skolens ansatte, på skoleledelsen, og ikke minst på eleven selv. Likevel insisteres det på at eleven skal hjelpes på nærskolen.

Scenarioet beskrevet over er dessverre ikke ukjent for ansatte i den norske skolen. I Norge er det bred politisk enighet om at grunnskolen skal være en inkluderende skole og at alle elever skal ha tilhørighet i en ordinær klasse. De fleste som jobber i skolen, er enige i dette. Utagerende elever skal også inkluderes og ha sin plass i fellesskapet for å ivareta en best mulig sosial utvikling. Forskning underbygger forståelsen og advarer mot segregering av elever med spesielle behov: «Spesialpedagogikk inngår i sorteringsmekanismen, og ved sin sakkyndighet gir den indirekte legitimitet til en diskriminerende skolekultur» (Bakke, J. 2011, Spesialpedagogikk i klassesamfunnet. Norsk pedagogisk tidsskrift nr. 2, s. 141–154).

De siste statlige spesialskolene ble avviklet i

1992. Det er kommune og fylkeskommune som har ansvaret for å gi alle elever en tilpasset opplæring. Med inkludering og integrering som mål etterstreber skoleeiere et ideal om at alle skal hjelpes innenfor det ordinære skoletilbudet. For de aller fleste elever, noen med utagerende atferd, fungerer dette bra.

Relasjonskompetansen har etter hvert blitt stor blant lærere. Ulike utviklingsprogram har gitt bedre kunnskap om relasjonsbygging, betydningen av klassemiljø og en helhetlig forståelse av atferdsproblematikk hos enkelte elever. Flere kommuner har opprettet ambulerende team som veileder skoleledere og lærere i utvikling av gode læringsmiljø rundt de utagerende elevene. Dagens barn og unge er godt vant med ulikhet, og takhøyden er stor. Til tross for dette faller noen fortsatt utenfor. Hva gjør man da, i den inkluderende skolen? For mange blir dessverre løsningen å gi eleven opplæringen i enerom/isolasjon, sette «frimerker» på eleven, la eleven jobbe i skolens kantine eller gjøre annet praktisk arbeid utenfor klasserommet. Opplæringen foregår på nærskolen, i det ordinære, men er den god?

I lys av de siste måneders oppslag om utagering og vold i skolen må vi konkludere med at gjeldende systemer ikke treffer alle. Skoleledere og lærere etterspør raskere saksbehandling og hjelp rettett direkte mot eleven. Det er behov for fagkompetanse utover det en lærer innehar, og det er behov for flere ressurser. Tanken om at de fleste skal hjelpes innenfor ordinær klasse er god. Ingen ønsker segregering og stigmatisering av elever. For noen få elever ser vi likevel at vi i frykten for å stigmatisere ender opp med å forårsake nettopp stigmatisering. En elev som så tydelig har problemer med å tilpasse seg gruppa blir veldig synlig, og når vi tilsynelatende lar vedkommende regjere fritt på skolen og i lokalmiljøet, slik at både elever, foreldre og lærere er bekymret for egen sikkerhet, da lar vi stigmatiseringen vokse.

«Når vi tilsynelatende lar vedkommende regjere fritt på skolen og i lokalmiljøet, slik at både elever, foreldre og lærere er bekymret for egen sikkerhet, da lar vi stigmatiseringen vokse.»

Terje Ogden skriver i sin artikkel «Atferdsproblemer og myten om den inkluderende skolen» om segregering for å inkludere (Bedre Skole nr. 4, 2012). Noen elever har så sammensatte hjelpebehov at de trenger alternativ opplæring og veiledning, gjerne ved en alternativ opplæringsarena for kortere eller lengre tid. Midlertidige ordninger med alternativ opplæring betyr ikke at eleven må miste tilhørigheten til klassen og sine medelever for alltid. Tvert imot kan slike tiltak hjelpe eleven til bedre inkludering og samspill med sine jevnaldrende.

Mange kommuner har utviklet gode alternative tilbud i dag, hvor enkelte elever blir veiledet og undervist av lærere med spesialkompetanse innenfor atferdsproblematikk eller andre særskilte utfordringer, på deltid eller heltid. Veien inn til et slikt tilbud kan imidlertid være lang og smal, med tidkrevende innsøking, byråkrati, ressursmangel og ventelister. Motivasjonen daler i takt med troen på skolen og selvtilliten. Viljen til å ta imot hjelp blir stadig mindre, og frivillighetsprinsippet blir satt på prøve. For hva gjør vi med gutten i skolegården, som nå nekter å oppholde seg noe annet sted enn ved den ordinære skolen? Ikke fordi han lærer mest der, men fordi det er der han har sitt hegemoni, kjenner mestring og får anerkjennelse gjennom utagerende atferd, vel vitende om at tre dagers utvisning er det verste som kan skje. Ingen lærere har lov til å røre ham, og ingen kan flytte ham mot hans vilje.

Relasjonsbygging og utvikling av gode læringsmiljø står øverst på prioriteringslista hos de aller fleste skoleledere og lærere. Det bør det fortsatt gjøre. Med riktig og en mer effektiv handlingsplan når skoler søker hjelp til disse få, men sterkt utagerende elever, vil vi lettere lykkes med å skape et godt læringsmiljø for alle, inkludert gutten i skolegården som da har fått riktig hjelp, i tide.

Fylket tar styring over lærernes PC-er

Nei til digital innstramming

● **Janne Kristin Øiberg**

lektor ved Jessheim videregående skole i Akershus

FOTO PRIVAT

Det er ekstremt smålig av fylkeskommunen å stramme inn på hva vi kan ha på PC-en vår.

Jeg har full forståelse for behovet for datasikkerhet og personvern. I likhet med mange andre er jeg imidlertid mektig provosert over fylkets omorganisering av datalagring og bestemmelsene om hva vi kan ha på pc-en vår. Ja, PC-en vår er fylkets/arbeidsgivers eiendom, men vi lærere har aldri satt noe strengt skille mellom hva vi gjør privat og hva vi gjør som lærer. For mange av oss er det ikke noe sterkt skille mellom privatpersonen og læreren.

Hvor mange lærere er vi ikke som har kjøpt saker og ting vi har villet krydre undervisningen med, privat? Hvem har ikke reist (på ferie) og kommet hjem med bilder eller ting til bruk i norsk, språk, historie, samfunnsfag eller religion, for å nevne noen fag? Etter hva jeg hører, skal jeg få ha Berlin-bilder fra en ferietur på PC-en min til bruk i tysktimene. Skal jeg likevel føle meg som en forbryter fordi fylkets tester vil avsløre at det ligger lyd og bilder på PC-en min, som en kontrollør ikke skjønner at jeg bruker i litteratur- og kulturhistorie fra ulike epoker i norskundervisningen? Skal vi måtte be om tillatelse til å oppbevare musikk som brukes i en kreativ fase eller i en avslapningsøvelse? I skolesammenheng bruker vi visdom og ressurser fra alle områder i livet vårt!

Jeg veit om lærere som bruker betalingsversjoner av læringsnettsteder i undervisningen. Disse betaler de selv fordi arbeidsgiveren ikke dekker tilgjengeligheten. I den analoge tidsalderen tok jeg opp en rekke radio- og TV-programmer på egne kassetter/videokassetter til bruk i undervisningen.

Vi er mange som starta med bruk av PC på egen

stasjonær hjemme-PC før skolene fikk PC-er, og vi tok utskrifter til kopioriginaler på egne printere med blekkpatroner vi kjøpte selv. Mange tar fremdeles utskrifter på privat utstyr hvis det faller seg enklest å ordne sånt hjemme mens man jobber på kvelden eller i helga. Ikke minst: Vi betaler for Internett selv og dermed for datatrafikk til planlegging, etterarbeid, oppfølging av arbeidsoppgaver, kommunikasjon med kolleger og kontakt med elever og foresatte hjemmefra til alle døgnets tider uansett ukedag. Vi følger med i e-posten på egen mobiltelefon med abonnement vi betaler privat. Noen benytter også ordbok-apper og gjør jobberelaterte leksikonsøk på mobiltelefonen sin.

Ærlig talt! Det er ekstremt smålig av fylkeskommunen å stramme inn på det vi kan få ha på PC-en vår, i bytte mot alt vi dekker av andre kostnader selv! Skal fylket være så firkanta at vi ikke kan benytte skole-PC-en til noe annet enn jobberelatert virksomhet, skal vi heller ikke bruke private innretninger som telefon, PC, printer, modem/ruter med mer til skolebruk. Da kan ikke fylket ta for gitt at vi gjør oss tilgjengelige via privat mobiltelefon eller privat betalt datatrafikk.

Interessant i denne sammenhengen er også kopirett og eierskap til åndsverk, det vil si opplegg og dokumenter vi lager. Alt vi lager av undervisningsmaterieell skal tilhøre fylket og ikke oss som privatpersoner. Derfor skal alt lagres i ei sky slik at det er mulig å dele det med alle i fylket. Ja, kanskje vi kan lage innstillinger som gjør at vi deler med dem vi ønsker å dele med. Men hvem veit om vi ikke vil bli tvunget til å fjerne navnet vårt og legge alt ut offentlig i neste omgang? Mens vi lærer elevene å oppgi kilder, mister vi eierskap til våre egne produkter, og plutselig kan lærere hente materieell uten å bry seg med å kreditere opphavspersonene fordi ingen har mer rett til et dokument enn andre. Det er ikke bare en mulig konsekvens, men en villet konsekvens i fylkeskommunen.

Ser man ikke dilemmaet? Selv om en lærer har lagd et dokument i arbeidstida og dermed fått betalt for å utføre en arbeidsoppgave, har han/hun juridisk opphavsrett til produktet. I et forlag har ikke alle forfattere rettighetene til hver utgitte bok.

Jeg deler så gjerne, men helst gjennom samarbeid med folk jeg kjenner, eller i naturlige sammenhenger der jeg gjennom å dele gir godkjennelse til bruk og eventuell spredning av produktet/materieellet.

«Skal fylket være så firkanta at vi ikke kan benytte skole-PC-en til noe annet enn jobb-relatert virksomhet, skal vi heller ikke bruke private innretninger som telefon, PC, printer, modem/ruter med mer til skolebruk.»

Plutselig mister et dokument opphavspersonens navn og datering, og innhold og illustrasjoner derfra havner som plagiat i ei lærebok som noen gir ut og tjene penger på. Hvor ofte bruker ikke lærere særlig lang tid på å forberede et opplegg uten å telle timer og sjekke om vi har holdt oss innenfor arbeidstida?

Jeg, for eksempel, kom hjem fra et kurs full av inspirasjon. Jeg brukte ei hel helg på å lage et kjempeopplegg med ulike læringsstiler. I opplegget skulle det til enhver tid foregå aktivitet på fire stasjoner i klasserommet, med brett og kort til taktile øvelser, spørsmål-/svar-bingo, skriftlige oppgaver og muntlige oppgaver.

Det vil jeg kalle en ubetalt jobb. Jeg kunne ikke droppe annet arbeid eller ta fri fra et møte som følge av tidsbruken, men jeg kunne ha laget et mye enklere og kanskje kjedeligere opplegg til elevene mine i arbeidstida på skolen.

Hva slags lærere ønsker Akershus fylkeskommune av vi skal være?

Myndighetene svikter nærskolene

● **Randi Sætherstuen**
leder for pedagogisk
utvalg i Landslaget for
nærmiljøskolen

FOTO PRIVAT

Regjeringen og Utdanningsdirektoratet overser 65.000 elever i norsk grunnskole.

Det går rundt 65.000 elever på om lag 1000 skoler med aldersblandet organisering av undervisningen i Norge. Aldersblandet organisering betyr at to eller flere årstrinn får opplæring i samme elevgruppe.

Disse skolene finner vi i Distrikts- og Bygde-Norge. Mye inntektsgivende næringsvirksomhet i landet ligger her. Ei lita øy med 20 innbyggere er nærmeste nabo til en fiskebedrift som produserer og eksporterer mat for millioner av kroner hvert år, havgående fiskefartøyer og vindmøllepark. Folk trives og ønsker å bo slik, selv om skolen kan ha få elever.

Lærere og skoleledere ved disse skolene har i sin utdanning hørt tilnærmet ingen ting om hvordan man best både kan lede og organisere undervis-

ningen. Sentrale skolemyndigheter ved departement og Utdanningsdirektoratet (Udir) har ikke prioritert alle disse skolene, lærerne og ikke minst elevene med tilbud om veiledning og kompetanseutvikling.

Dette fører til usikre lærere og skoleledere som gjør så godt de kan ut fra sin kompetanse, som oftest tilpasset store enheter. Læringsarbeidet ledes og gjennomføres så likt de faddedelte skolene som mulig, «faddedelte leker fulldele». Følgen er at lærere fort får en kaosopplevelse når det gjelder organisering av elevene, oversikt over lærestoff og arbeidsmetoder. Opplevelse av kaos i arbeidet stjeler energi og kreativitet som skulle kommet elevenes læringsprosesser til gode. Det er rett og slett stor fare for at dette kan gå ut over kvaliteten i det skoletilbudet som alle disse elevene får!

I skoleledersamlinger på kommunenivå møter rektorer fra faddedelte skoler i mindretall. Kommunale ledere mener oftest det er en enkel oppgave å være rektor ved en liten skole. Faktum er at det kreves høy grad av profesjonalitet i denne posisjonen. Enheten kan nyte større fleksibilitet fordi den er liten, men gode utviklingsprosesser med elevenes læring i sentrum krever at lederen har nødvendig kompetanse innen faddedelte skolars særpreg.

Hvorfor vil ikke departement og Udir ta ansvar og bidra til at det blir gjort noe med denne situasjonen?

De faddedelte nærmiljøskolene har et stort potensial for å oppnå topp læringsresultater hos sine elever, gi dem en sosial utvikling tilpasset det moderne samfunnet preget av store ulikheter, og en identitet fundamentert i plassen der de vokser opp. Sogn og Fjordane er det fylket i landet som har størst andel faddedelte grunnskoler. Fylket ligger hvert år blant de aller beste hva elevenes læringsresultater angår.

Faddedelte skoler som er aktive nærmiljøskoler, knytter elevenes læringsprosesser til nærmiljøets historie, kultur og næringsliv i tråd med «Ny overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen» (2017) og «Ungdomstrinn i utvikling».

Landets lærerutdanning tilbyr ikke de faddedelte nærmiljøskolene nødvendig kompetanseheving for å kunne utnytte de pedagogiske fordelene ved aldersblanding og nærmiljøpedagogikk. Derfor har de hentet nødvendig kompetanse for å forstå særpreg og utvikle en robust aktiv nærmiljøskole fra Landslaget for nærmiljøskolen (LUFS).

Dette er en frivillig organisasjon som arbeider

for å opprettholde et desentralisert skoletilbud og arbeide for høy kvalitet i skoleslaget. Pedagogisk utvalg tilbyr kurs og foredrag der temaet er de fire grunnpillarene for en robust, faddedelt nærmiljøskole. Organisasjonen utgir fagbøker for lærere og skoleledere i faddedelte skoler, driver en hjemmeside med stor tilgang på fagstoff, en pedagogisk blogg, har utgitt diskusjonsfilm og holdt seminarer og konferanser for folk som arbeider i de faddedelte skolene.

Så lenge departementet og Udir ikke tar ansvar for å tilby denne kompetansen, legger de heller ikke til rette for at regjeringens kompetanseløft for lærere skal gjelde alle landets lærere. Fra 2015 la Utdanningsdepartementet om sin støtteordning til frivillige organisasjoner. Den ble prosjektbasert og knyttet opp mot bestemte kriterier.

LUFS har etter dette fått avslag på sine søknader om statstilskudd. Med avslag to år på rad er det godt dokumentert at sentrale myndigheter ikke ser de 65.000 elever og deres lærere i den faddedelte norske grunnskolen som viktige. Opplæringsloven skal sikre et likeverdig skoletilbud for alle som bor i landet.

Sentrale skolemyndigheter viser en arrogant holdning i møter med LUFS når det gjelder skoletilbudet til disse elevene. I etterkant av gjentatte møter mellom LUFS, departementet og Udir, har Udir og departementet avslått å ta planarbeid og arbeidsmetoder tilpasset aldersblandede grupper inn i veiledninger til fagplanene i Læreplan for Kunnskapsløftet 2006. De har anbefalt organisasjonen å gjennomføre behovsundersøkelse for å kartlegge behovet for kompetanseheving og å lage en oversikt over hvor mange skoler, lærere og elever det er i faddedelte og udelte skoler i Norge.

LUFS har gjennomført begge oppdrag.

Departementet har avslått å bidra til kompetanseheving innen fagfeltet.

Etter forespørsel fra LUFS gjennomførte høyskolen i Sogn og Fjordane videreutdanning to år på rad i Sogndal. Deretter gjennomførte de et desentralisert tilbud. Men da ildsjelen for skoleslaget ved høyskolen pensjonerte seg, var det slutt.

I sitt arbeid med å nå lærerstudenter og i hvert fall sørge for at de har hørt noe om den faddedelte nærmiljøskolen i Norge, har LUFS i flere år kontaktet lærerhøgskoler. To lærerutdanninger, utover Høgskolen i Sogn og Fjordane, har vist interesse. Personer fra LUFS har holdt forelesning for studentene der. Universitetet i Tromsø har gitt stu-

«Sogn og Fjordane er det fylket i landet som har størst andel faddedelte grunnskoler. Fylket ligger hvert år blant de aller beste hva elevenes læringsresultater angår.»

«Opplæringsloven skal sikre et likeverdig skoletilbud for alle som bor i landet.»

dentene sine denne forelesningen i forkant av tre dagers besøk og observasjon i fådelte nærmiljøskoler tre år nå. Et lite, og svært viktig tiltak.

I boka «Sauebondens liv» av James Rebanks beskriver forfatteren hvordan han som tretten-åring opplevde at læreren hans beskrev landskapet der hans slekt hadde levd og livnært seg i tusener av år, som en romantisk naturperle for rekreasjon. Han skriver at det denne dagen gikk opp for ham hvordan læreren og skolen ikke verdsatte den livsformen som folket som bodde i landskapet, førte. De ønsket ikke å sette seg inn i den heller, men drev for det første ikke en skole som interesserte elevene i det hele tatt, og drev for det andre en opplæring i å forlate landsdelen og livet der. Vi som arbeider i og opplever stolthet over den aktive nærmiljøskolen i distrikt-Norge, kan faktisk kjenne oss igjen i Rebanks skildring.

Det er sterkt beklagelig at Utdanningsdepartementet og Udir totalt lukker øynene for behovet for kompetanseheving innen arbeid i aktive nærmiljøskoler med aldersblanding. De, som påpeker at skolen må støtte seg på forskning, velger selv å se bort fra professor Halvor Bjørnsruds forskning. Han kom i 2012 fram til at ved siden av at lærerne har høy faglig kompetanse, er det at skolen ligger i elevenes nærmiljø det viktigste for inkludering. Alle vet at å være inkludert fører til trygghet og trivsel som igjen fører til læring. Bjørnsrud hevder vi kan ekskludere elever fra å få et godt læringsutbytte ved å transportere dem vekk fra sitt nærmiljø for å gå på store skoler.

Det trengs et nasjonalt utviklingsprogram for de fådelte nærmiljøskolene for å sikre topp kvalitet og læringsresultater, og lave kostnader. Udir og departementet må gripe mulighetene og drifte LUFs' prosjektforslag for kompetanseheving og erfaringsdeling for pedagoger og skoleledere ved aktive nærmiljøskoler med aldersblanding.

Kunnskap i to språk gjer oss til friare individ

● **Frida Pernille Mikkelsen**
sentralstyremedlem
i Norsk Målungdom

● **Elise Tørring**
nestleiar
i Norsk Målungdom

BEGGE FOTO KJARTAN HELLEVE

I 1885 blei nynorsk og bokmål jamstilte skriftspråk i Noreg. Jamstillinga er enno ikkje realisert fullt ut. For å få det til set me inn tiltak.

I det siste har fleire tatt opp sidemålskarakteren. Det er eit tema som jamleg blir diskutert i media. Lærarar, elevar foreldre og folk som ikkje har noko med skulen å gjere spør: Kvifor skal me ha sidemål som eige fag i skulen, og kvifor må det ha ein eigen karakter?

No skal du høyre.

Kvifor skal elevane lære sidemål på skulen?

I 1885 blei nynorsk og bokmål jamstilte skriftspråk i Noreg. Det vil seie at begge skulle ha rom i det norske samfunnet. Jamstilling er framleis det overordna prinsippet i staten sin språkpolitikk, men jamstillinga mellom skriftspråka er enno ikkje realisert fullt ut. For at det faktisk skal bli ei jamstilling, må me setje inn ein del tiltak. Det har vore gjort sidan 1907.

Eit av dei tiltaka som er sett inn, og som har medverka til ei reell jamstilling, er at alle elevar skal lære å lese og skrive både nynorsk og bokmål i skulen, uansett kva språk dei lærer først.

Språket dei lærer først, er hovudmålet deira, og det dei lærer seinare, er sidemålet deira. Mange ser ut til å tru at sidemål er det same som nynorsk, men det er ikkje riktig. Det er heilt feil. Rundt 76.000 elevar i norsk grunnskule har nynorsk som hovudmål. For dei er sidemålet altså bokmål. Elevane skal lære begge språka fordi det skal vere mogleg å vere

både nynorsk- og bokmålsbrukar i Noreg i dag, utan at språket er ei hindring.

Ein tredje grunn me vil trekke fram, er at kunnskap i to språk gjer oss til friare individ. Viss du kan både nynorsk og bokmål, står du fritt til å velje kva for eit språk du vil bruke utanom skulen. Nokon gir uttrykk for at sidemål burde vere eit valfag. Konsekvensen av det blir å innskrenke valfridomen resten av livet til fordel for valfridom i skulen. Vil du at eit val du gjer som tolvåring, skal leggje grensene for kva val du har som vaksen?

Kvifor må sidemålet få sin eigen karakter?

Den intenderte jamstillinga er ikkje reell i dag. Ein del av forklaringa for det meiner me er at mange, både lærarar, elevar, foreldre og folk som ikkje har noko med skulen å gjere, har negative haldningar til nynorsk. Det forplantar seg i korleis dei prioriterer undervisninga i sidemål, kanskje særleg der sidemålet er nynorsk.

Ein karakter sikrar at elevane får undervisning i sidemålet sitt, så dei er budde til eksamen, men au så dei står friare til å velje seinare. For undervisning treng dei, det er jo eit anna språk.

Karakteren er altså eit middel for å nå språkleg jamstilling og eit middel for valfridom. I tillegg er karakteren, som alle andre karakterar, eit prov på kompetanse. Han er ikkje eit mål i seg sjølv. Så lenge karakterane har den posisjonen dei har i dag, er sidemålskarakteren likevel heilt nødvendig, både for elevane og for nynorsken.

For karakteren er sjølv sagt ikkje nok. Ordninga fungerer ikkje godt nok slik ho er i dag. For å lære eit språk treng ein å bruke det, og då må elevane faktisk bli eksponerte for meir nynorsk, skrive meir nynorsk sjølv og sjå meir nynorsk i bruk. Derfor må elevane møte nynorsk frå tidleg alder, både i norsk og andre fag. For at det skal skje treng norske lærarar, og ikkje minst lærarstudentane, meir kunnskap om korleis ein kan leggje til rette for god sidemålsundervisning, og dei treng å få ein sjanse til å bli gode i begge skriftspråka sjølv. Me i Norsk Målungdom meiner det ville auka statusen til sidemålet og betra kunnskapen elevane har i det. Det er bra, både for språkmangfaldet og elevane.

«Det skal vere mogleg å vere både nynorsk- og bokmålsbrukar i Noreg i dag, utan at språket er ei hindring.»

Arbeidssøker, ta deg i akt

● **Gunnar Hauk Gjengset**
tidligere førsteamanuensis
i nordistikk
FOTO PRIVAT

Arbeidsmiljøloven er endret til arbeidsgivers fordel. Doktorgrad teller ikke, og egnethet trumfer alt. Det gikk opp for meg da jeg søkte vikariater ved Høgskolen i Oslo og Akershus, nå Oslo Met.

Man kan ikke lenger stole på sin egen CV, fordi egnethet trumfer alt, samtidig som det for vitenskapelige stillinger ofte arrangeres såkalte prøveforelesninger og intervjuer. Alt dette har en eneste hensikt: Arbeidsgiver kan velge den søker hen vil ha. Dette har jeg selv vært ute for mer enn en gang, vesentlig på grunn av stigende alder. Her kommer en historie til skrekk og advarsel.

Høsten 1994 ble jeg tilsatt i et årsvikariat som høskolelektor i nordisk ved det som da het Høgskolen i Oslo. Jeg har magistergrad i litteraturvitenskap fra Universitetet i Tromsø fra 1980, med nordisk og statsvitenskap i fagkretsen, samt samisk grunnkurs. Etter endt utdanning arbeidet jeg i to år ved Tromsø pedagogiske høskole, deretter ett år ved Høgskolen i Levanger, to år som lektor ved Trondheim Katedralskole, før jeg ble kallet til det nyopprettete Senter for barneforskning ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Jeg utførte grunnforskning på barns forhold til boklesning og elektroniske medier i en studie som ble til den første avhandling om medievitenskap her i landet. Etter endt forskningsperiode, samt stipend i nordistikk, ble jeg tilbudt vikariatet i Oslo, særlig på grunn av mine meritter som forsker på barnelitteratur. Men det viste seg raskt at Høgskolen i Oslo fremdeles var en nokså tradisjonell lærerhøskole, og ikke kunne tilby den forskning jeg hadde blitt forespeilet. Jeg ba meg derfor fritatt fra undervisningsdelen og utarbeidet en betenkning om hvorvidt høskolen burde forbli en arena for nettopp lærerutdanning, eller prøve å orientere seg mer i retning av en universitetsmodell. Paradoksalt nok foreslo jeg første alternativ, mens Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) nylig ble universitet nr. 2 i Oslo.

Siden forholdene ved arbeidsplassen ikke var slik jeg ventet, valgte jeg ikke å søke forlengelse av vikariatet da det løp ut. Siden da har jeg skapt en karriere som forfatter og dramatiker, pluss at jeg tok en doktorgrad i litteraturvitenskap ved

Universitetet i Umeå i 2011 og avsluttet min akademiske karriere som førsteamanuensis i nordisk språk og litteratur ved Høgskulen i Sogndal våren 2013. Men da HiOA utlyste en rekke årsvikariater i 2015, kunne jeg ikke dy meg. En siste jobbinnsett, samt en pyntelig lønn på topp av pensjonen! Og den innhentet meg 10. mai 2016. I så fall ville vikariatet vare omtrent en måned ut over mine fylte 70. Det ville ikke by på noen problemer, meldte HiOA.

Men problemer fikk jeg nok av under prosessen. Den endte med at jeg ikke ble innstilt til noen av de fem ledige vikariatene, til tross for at jeg var eneste søker med doktorgrad. Men det var ikke det minste rart at jeg ikke ble innstilt, for slik hadde prøveforelesningen forløpt: Jeg «virket dårlig forberedt ... var ustrukturert og nølende. ... Faglig var fremstillingen ikke oppdatert, og han viste lite didaktisk kunnskap, selv om det var en del av tema». Kommisjonen konkluderte med at jeg «er ikke kvalifisert for stilling.» Jeg minner om at dette er en stilling jeg hadde ved samme skole i 1994, da uten doktorgrad! Her må det legges til at i samme sakspapir fra HiOA heter det på side 7 «At en søker ikke innstilles, innebærer ikke at søkeren er ukvalifisert.» Ja vel nei! Både kvalifisert og ukvalifisert for de samme stillinger!

Uansett er kommisjonens innstilling en direkte fornærmelse, og ikke i overensstemmelse med hva som skjedde. Her er hva som skjedde: Som én av ti søkere ble jeg innkalt til prøveforelesning og intervju ved HiOA. Siden jeg har doktorgrad på en sentral samisk forfatter, og samtidig utstrakt kjennskap til samisk kultur, er jeg blitt invitert til å forelese både i Australia og USA. Dette var før «grab & save» på egen maskin var mulig, og derfor var jeg avhengig av fungerende internett-tilgang. Det var derfor ren rutine for meg å sikre at dette fungerte før jeg laget en forelesning. Derfor kontaktet jeg HR-ansvarlig, som var HiOAs kontakt for opplegget ved skolen. Hun forsikret

«Det første jeg fikk vite ved oppmøte, var at det ikke fantes internett. Ved Høgskolen i Oslo! I 2015!»

«Men HiOA hadde vel et interaktiv tavle? Langt ifra.»

at selvfølgelig var det internett til stede. Samt også videokanon.

Det første jeg fikk vite ved oppmøte, var at det ikke fantes internett. Ved Høgskolen i Oslo! I 2015! Som kolleger har anført: Det burde ikke engang være nødvendig å spørre om. Hvilket jeg hadde gjort, med positivt svar. Dermed falt hele min presentasjon sammen. Dersom flere av dine nøkkel-illustrasjoner plutselig ikke er der, to sekunder før forelesning, hva gjør du da? Jeg skulle henvise til statistikk, til forskningskurver og andre forhold, som jeg nå forsøkte å gjenskape på ei tavle. Men HiOA hadde vel et interaktiv tavle? Langt ifra, ei gammel bulket tavle av forhistorisk kritt-type som ingen bruker lenger. Og videokanonen? Kunne bare kjøre med pc. Ingen hadde informert om at jeg måtte medbringe egen overgang til min medbrakte bærbare mac. Men høgskolen hadde selvsagt slik overgang? Ingenlunde. Altså ingen videokanon. Dermed måtte jeg vise mine illustrasjoner, de som da ikke lå ute på nettet, til mitt imaginære publikum under denne liksom-prøveforelesningen. Mer uprofesjonelt er det ikke mulig å gjøre det!

Kan man forestille seg min fortvilelse? Til tross for mine forespørsler på forhånd, sto jeg helt uten de hjelpemidler jeg hadde bedt om å få bruke. Kommisjonen hadde derfor helt rett da de karakteriserte min prøveforelesning som «ustrukturert og nølende». Men den nevner ikke årsaken! Derfor viste jeg også «liten didaktisk kunnskap», fordi jeg ble avblåst før jeg kom så langt; jeg ble kraftig forsinket, da jeg måtte tegne og fortelle i stedet for å vise illustrasjoner fra min medbrakte bærbare mac. Derfor henfaller kommisjonen til grov løgn og ærekrenkelse nå de bruker sine egne løftebrudd til å underbygge at jeg er ukvalifisert!

Etter denne mistrøstige forestilling, hvor jeg ble avbrutt midtveis fordi mine tilmålte 20 minutter var ute, men egentlig på grunn av en arrangør-

tabbe, skulle intervju følge. Men kommisjonsleder kommenterte at dette gikk vel ikke helt bra? Noe jeg samtykket i, samtidig som jeg antok at den påfølgende samtale var nettopp en samtale og ikke et intervju, siden jo prøveforelesningen hadde falt bort. Jeg var naiv nok til å anta at skolen ville la min CV tale til min fordel, og bruke meg i ett av vikariatene, og at også intervju derfor bortfalt. Jeg tilbød meg derfor å møte til ny prøveforelesning i et mer egnet lokale, men dette ville ikke bli nødvendig. Ikke rart, jeg var jo ukvalifisert! Eller bedre: Jeg var ikke egnet.

Denne historien belyser følgende faktum: Arbeidsmiljøloven er blitt kraftig forandret, til arbeidsgivers fordel. Tidligere kunne jeg, som eneste søker med doktorgrad, ha krevd ett av vikariatene. Nå teller ikke doktorgrad i det hele tatt, så hvorfor skulle noen gidde? Det andre faktum er at egnethet trumfer alt: Arbeidsgivere får den søker de vil ha. Du kan bare glemme CV-en din. Det tredje faktum er at slik sparer arbeidsgiver over 100.000 kroner i årlige lønnsutgifter, minst! En forsker betales med 532.000 kroner året, mens den dårligst betalte professor ved Universitetet i Oslo tjener 611.000 kroner. I praksis vil man kunne spare bortimot 200.000 kroner, siden jeg også vil komme på topp ansiennitetsmessig. Og siden jeg vil forsvinne etter vikariatets utløp, er jeg av ingen interesse for HiOA.

Men hvilken lærdom ligger det her: Det er blitt mer og mer vanlig at lærerhøgskoler arrangerer såkalt «prøveforelesning». Såkalt, fordi det er en falsk prøveforelesning. Det vet jeg, som har vært gjennom to ordentlige. Siden jeg har den gammel-dagse magistergraden, holdt jeg min første prøveforelesning ved Universitetet i Tromsø i 1980. Det var stinn brakke og flott stemning! Til og med spørsmål fra tilhørerne.

Så holdt jeg én da jeg ble filosofie doktor i Umeå i 2011. Den holdt jeg i Litteraturhuset i Oslo, med

redaktører fra både Klassekampen og Aftenposten i salen. Mens altså den ved HiOA ble arrangert uten tilhørere. Denne praksisen må straks opphøre. I mellomtiden vil jeg oppfordre søkere til slike eller tilsvarende stillinger hvor dere er invitert til å holde prøveforelesning: Ta med en tilhører, for eksempel tillitsvalgt ved arbeidsplassen din, eller representant for fagforeningen. Det samme gjelder intervjuet: Det skal også være offentlig. Sier de ansvarlige ved skolen noe annet, må de vise til lovverket for å kunne holde tilhørere unna. Og om ikke offentlighetsloven gjelder, hva er det i så fall høgskolen vil holde hemmelig? Kanskje sin egen helt vilkårlige måte å arrangere dette narrespillet på? Slik situasjonen er nå, vil det ved tvist bli ord mot ord. Her vil det bli én mot tre, kommisjonen mot kandidaten; et rått parti. I praksis er kandidaten rettsløs ved rådende ordning. Bring et vitne!

I denne saken er jeg særdeles takknemlig for at jeg er medlem av Utdanningsforbundet. Jeg fikk øyeblikkelig hjelp og assistanse, og vi kjørte en sak overfor Ligestillings- og diskrimineringsombudet om aldersdiskriminering. Men det er vanskelige saker å få gehør for, nettopp fordi egnethet trumfer alt. Vi vurderte Sivilombudsmannen, men også her ville nok arbeidsgivers rett til subjektiv innstilling når det gjaldt til egnethet vise seg, vel, egnet. Da er det vel jeg som er både uegnet og ukvalifisert? Men her kommer HiOA med trøst, se ovenfor: Det at jeg er ukvalifisert, betyr ikke at jeg ikke er kvalifisert! Derfor: Til prøveforelesning – Ta med et vitne! Slik blir vi kanskje kvitt uvesenet med prøveforelesninger. La oss ta arbeidsmiljøloven tilbake!

Ansatte ved Oslo Met – storbyuniversitetet (tidligere Høgskolen i Oslo og Akershus, HiOA) har svart nei til å kommentere innspillet.

● Meininger på nettet

Redaksjonen i Utdanning tek imot fleire meningsytringar enn det er plass til i bladet. Dei fleste vert publiserte i nettutgåva Utdanningsnytt.no. Her følgjer presentasjon av nokre meningsytringar:

Fagfornyelse av norskfaget til besvær

Noe må ha skjedd med mitt norskfag mens jeg har vært ute av skolestua noen år.

Det som nå lanseres som kjerneelementer i faget, er «underligt», og man kan jammen lure på om man er «kommet på feil klode», skriver Jon A. Haugen, norsk lærer og tillitsvalgt. [23.03.]

Regjeringens anerkjennelse av uorganiserte er farlig

Når regjeringen nå anerkjenner at arbeidstakere velger å være uorganiserte, er det et sterkt ideologisk signal om at regjeringen egentlig synes det er bra at fagorganisasjonenes makt svekkes, skriver Atle Oanes. [12.03.]

Arbeidstid for barnehagelærere: KS er 40 år på etterskudd

Det er lenge siden de fleste av oss anerkjente barnehagen som noe annet enn en tilsynsordning for å dekke foreldres behov. Dette gjelder ikke KS, skriver Hans Lieng, fylkesleder i Utdanningsforbundet Sør-Trøndelag. [23.02.]

Kor mange skal ein barnehagelærer tole?

I framtidens barnehage må barnehagelærarane ha nok plantid til refleksjon, kritisk lesing og til å oppdatere seg på nyare forskning, skriv Elin Førde, masterstudent, ECEC, Oslo Met. [05.03.]

Ekstremt smålig av fylkeskommunen å stramme inn på PC-reglene

Skal vi ikke kunne bruke PC-en til annet enn jobberelatert virksomhet, kan ikke arbeidsgiver ta for gitt at vi gjør oss tilgjengelige via privat mobiltelefon eller privat betalt datatrafikk, skriver Janne Kristin Øiberg. [10.04.]

● Yrkesliv

Intet nytt under solen når det gjelder «avskilting»

Intet nytt under solen? Som et apropos til dagens situasjon bringer jeg et lite tilbakeblikk om tidligere «avskilting».

I 1960-årene ble som kjent den nårlige skolen kjørt frem over det ganske land. Realskolen og framhaldsskolen fikk dødsstøtet. Hva skulle man gjøre med lærerne der? Selv var jeg ansatt i framhaldsskolen. Vi tok det for gitt at vi ville tilbys ansettelse / ansettes i det nye skoleslaget ved en overføring, men så lett skulle det ikke bli.

Departementet bestemte nemlig at realskolelærerne skulle ha fortrinnsrett ved ansettelser i det nye skoleslaget. Framhaldsskolelærerne ble med andre ord «avskiltet». Vi fikk ikke engang lov til å konkurrere på like vilkår, som det heter. Flere av oss hadde tilleggsgutdannelse med adjunktgrad, men det hjalp lite.

Det skapte røre. Norsk Lærerlag opprettet Utvalget for framhalds- og ungdomsskolen som skulle arbeide for oss utestengte. Jeg var selv leder for dette i Østfold, og det var mange harde tak i denne forbindelse. Vi visste godt at i den nye ungdomsskolen ville lærerne møte samt-

lige elevtyper, teoretisk anlagte så vel som de med mer praktiske anlegg. Vi mente vi var vel så kvalifiserte for å jobbe i det nye skoleslaget som realskoleteoretikere.

Etter forhandlinger på høyeste nivå kom man til enighet. Her måtte vi stille likt, og kvalifikasjonene måtte være avgjørende for stillinger i det nye skoleslaget. På midten av 1960-tallet ble følgende nevnte utvalg nedlagt. Jeg mener å huske at det eksisterte kun tre-fire år. Man hadde ikke bruk for dette lenger, da alle ble behandlet likt når det gjaldt ansettelser i det nye skoleslaget. Det skulle da også bare mangle!

Mange kolleger følte seg selvsagt både forulempet og frustrert de årene kampen pågikk. Selv begynte jeg som nevnt min yrkeskarriere i et døende skoleslag, og jeg var der i seks år. Jeg våger følgende påstand: En bedre start kunne ikke en ung lærer få med tanke på arbeidet i den nårlige skolen. Og så skulle jeg «avskiltet».

Odd A. Strømnes
Råde

På 1960-tallet ble nårlig skole innført i Norge. Framhaldsskolelærerne ble «avskiltet», skriver Odd Strømnes. Bildet er fra Trondheim Framhaldsskole, 1958–59.

FOTO TRONDHEIM KOMMUNES ARKIV/WIKIMEDIA COMMONS

Regjeringen glipper i fornyelsen av yrkesfag

En ny struktur for yrkesfag i videregående skole innføres høsten 2020. Yrkesfagelever skal få tidligere spesialisering og lære mer om faget de skal jobbe med. IKT, salg, frisør og tradisjonshåndverk skal løftes i nye utdanningsprogrammer, ifølge kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner.

Jeg ser dessverre ikke at dette gir en ny giv til rekruttering for yrkesfagene. Må man gjøre et nummer av at man fjerner fag ingen søker seg til, er det et tegn på hvor lite innovativt dette er.

Forslag gjelder kun struktur for de yrkesfaglige programmene, og ikke innholdet i opplæringen. Derfor er dette flikking på det eksisterende.

Kunnskapsministeren har oversolgt disse endringene hvis han mener de virkelig svarer på arbeidslivets utfordringer i dag. I løpet av 20 år trenger Norge 30.000 flere fagarbeidere som er skodd for å takle økte krav til endringer og ny teknologi.

Dagens yrker vil neppe være de samme om 20 år. Her kan jeg ikke se at Sanner har tatt inn over seg at verden er i forandring, og konsekvensene dette har for Norge.

I Oslo har antallet søkere til yrkesfag i videregående opplæring økt for første gang på ti år. Økningen i fjor var størst innen byggfag og helse- og omsorgsfag. Fordi vi har brukt politikken til å sørge for lærlingplassgaranti sammen med bransjen, og markedsmakten ved å innføre «Oslo-modellen», med langt strengere seriositetskrav i våre kontakter.

Jeg kan ikke se at dagens forslag sier noe om økt samarbeid med bransjene. Det er heller ikke lagt opp ulike løp for fagbrevet. Derfor er jeg redd for at regjeringen ser for seg en videreføring av den skolske fagopplæringen som Norge har tradisjon for. Hva med de elevene som vil gå rett ut i lære/praksis? Oslo har gått i dialog med byggebransjen om å få 50 personer fra Nav-systemet inn som lærlinger i byggfag.

Tidligere spesialisering må ikke gå på bekostning av overgangsordninger. I Oslo har vi sørget

I Oslo har søkertallet til yrkesfag i videregående opplæring økt for første gang på ti år, skriver byrådsleder Raymond Johansen. Han har mye å utsette på regjeringens yrkesfagsfornyning.

ILL.FOTO MARIANNE RUUD

for et tilbud til elever som er ferdig med det første året på studiespesialisering og som finner ut at det ikke er det rette. De kan gå over til yrkesfag via et intensivt påbyggingsår som gjør dem klare for lære.

Skal flere i Oslo si ja til yrkesfag, må vi ta høyde for at barn og unge faktisk ikke vet hva yrkesfag er. Derfor introduserer vi yrkesfagene allerede i

barneskolen gjennom den praktiske skolesekken. Det skal bli like naturlig for osloelever å besøke en arbeidsplass som et museum. Samtidig må arbeidslivet som venter, oppfattes som attraktivt.

Raymond Johansen (Ap)
byrådsleder i Oslo

Les mer debatt på [Utdanningsnytt.no](https://www.uto.no/)

Språk

Norsk Målungdom vil sikra nynorsk i grunnlova

Landsmøtet til Norsk Målungdom vedtok nyleg at jamstillinga av nynorsk og bokmål bør stå i grunnlova.

FOTO ANDREAS HALDORSEN, WIKIMEDIA COMMONS

Landsmøtet til Norsk Målungdom vedtok nyleg at jamstillinga av nynorsk og bokmål bør stå i grunnlova. Nynorsk og bokmål har vore jamstilte skriftspråk sidan 1885, men denne sikringa av dei norske språka kan forsvinne med eit fleirtalsvedtak i Stortinget. Dette burde inn i grunnlova, akkurat slik som dei samiske språka er sikra i grunnlova. Dette er spesielt viktig for nynorsken. Eit mindre brukt språk treng ei ekstra støtte, og eit slikt grunnlovsvedtak vil styrkje dei mange rettane nynorskbrukarane har i andre lover. Regjeringa har varsla at det skal kome ei ny språklov.

Målungdomen har mange krav til denne lova. Me skal kjempe for at denne lova utvidar språkrettane til norske borgarar, og at ho styrker dei små og mellomstore språka. Dagens mållov er for svak, og gjeld til dømes ikkje for kommunane, Stortinget og Hoffet. Ei framtidig språklov må dekkje heile det offentlege Noreg, frå ordførar til Kongen.

Dessutan må private verksemdar som driv statlege oppgåver, følgje staten sine språkreglar. Det offentlege kan organiserast på ulike måtar, men folk sin rett til å få sjå og bruke sitt eige språk kan ikkje bli svekka.

Fredrik Hope

leiar i Norsk Målungdom

Konkurranseskulen

Skulen gjer at barn og unge ikkje orkar meir

I radionyhendene i NRK morgonen 3. april hørde eg ein gut fortelja om korleis han hadde opplevd skuleverda. Forteljinga enda med at han sat i mørkeret på gutterommet og håpa at ingen kom inn og spurte om noko som helst. Einaste oppfølgjande journalistiske perspektiv var betre helsetilbod, det vil seie fleire helsesøstre, på skulen som kunne fanga opp helseproblemet hans!

Men høyrer dei ikkje kva den intervjuar ungdommen seier? For det er jo i klartekst ei forteljing om korleis skulen tok verdien ut av han og livet hans, til han gøynde seg bort frå alt og alle. Det var

ikkje eit sjukt, hjelpetrengjande barn forteljinga handla om. Det var ei skuleverd og barndomsverd som hadde klart å ta verdien ut av eit barn med alle dei evner og anlegg eit barn kan ha, med testing og måling og nedvurdering til ein ikkje orkar meir eit stykke ut i ungdomsskulen!

Eg har prøvd å spørja om det før. Då har eg stort sett møtt døde øyre og konkurransemyten skulen er forhekka av i vår tid. Så eg spør igjen: Når skal styrande makter forstå at skulen må vera ein plass for å ta imot ungar med det mangfald av praktiske og teoretiske evner og anlegg dei har, for å lata

dei utvikla seg til det mangfald av individ med teoretiske og praktiske kunnskapar og ferdigheiter samfunnet treng?

Kanskje bør ein henta fram den gamle føremålsparagrafen for grunnskulen, som såg det som skulen si overordna oppgåve å gjera borna til gagns menneskje i samfunnet, og tenkja litt over kva ein gjer med barn og unge når tilpassing til PISA-testing ser ut til å ha blitt det overordna og styrande perspektivet for ungar sitt liv?

Jarle Tufta

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trøgt om plassen. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår.

For innlegg på innspelsplass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

Språk

Til Trine Skei Grande: Fire tiltak for nynorsk

6. april var det 200 år sidan Aasmund Olavsson Vinje blei fødd. Han grunnla den nynorske journalistikken og synte at landsmålet kunne brukast i alle sjangrar. Den beste måten å heidle Vinje på, er å gje journalistikk på nynorsk gode vilkår.

I same veke sa kulturminister Trine Skei Grande i Stortinget at ho ønskjer eit breitt forlik om støtteordningane for mediebransjen. Dette er klokt. Journalistikken treng føreseielege rammevilkår. Men no må ikkje Trine Skei Grande gløyme nynorskjournalistikken, slik Åmås-utvalet gjorde.

NOU-en om mediemangfald, som blei skriven under leiing av Knut Olav Åmås, tok ikkje opp det språklege mangfaldet i Noreg.

Eg vil peike på fire tiltak kulturministeren kan ta tak i: 1) styrkje distriktskontora til NRK 2) presisere at NRK og TV2 bør få krav på seg til å bruke nynorsk på nett 3) sørgje for at pressestøtta særleg lyftar lokalavisene og dei meningsberande avisene 4) ikkje opne for nye støtteordningar utan utbytteavgrensing.

Slike ordningar ville gått til å sponse storavi-

sene med nynorskforbod. Det er ikkje staten si oppgave å støtte opp om språksensur.

Trine Skei Grande kan bli ein språkminister Aasmund Olavsson Vinje ville vore stolt av.

Bruker Skei Grande jubileet til å gje nynorskjournalistikken eit lyft, er det eit ferdaminne som står seg.

Magne Aasbrenn

leiar i Noregs Mållag

Universitet og høgschooler

Støtt krav om økt lønn for ansatte i høgere utdanning

Høgskolen i Østfold lyste nylig ut undervisnings- og forskningsstillinger i pedagogikk. Høgskolen utdanner lærere til barnehage og skole og tilbyr profesjonsutdanningar rettet mot barnehage, grunnskole og vidaregåande skole. Jeg oppfylte de faglige kravene til å søke stillingene og har også, etter atten år i grunnskolen, bred erfaring fra praksisfeltet.

Både som profesjonsutøver i skolen og som til-litsvalgt i Utdanningsforbundet er jeg opptatt av at lærerutdannere også må rekrutteres fra den gruppen som har solid kunnskap om og erfaring fra den yrkeshverdagen studentene utdannes for.

Gjennom mitt verv som lokallagsleder i Utdanningsforbundet Halden har jeg kunnskap om at lønnsnivået til høgskolelektorer og de med første- stillinger i universitets- og høgskolesektoren er lavt, sett i sammenheng med utdanningsnivå, og at de også har hatt en svakere lønnsutvikling enn gjennomsnittet i staten og samfunnet for øvrig.

Det er ikke enighet i samfunnet om hvor avgjørende lønn er ved valg av jobb. Utdanningsforbundets leder, Steffen Handal, hadde lønn oppe som et av temaene under en uformell høring om lærermangelen på Stortinget nå i mars. «I motsetning til hva enkelte andre tror, mener vi at lønn er viktig. For å få folk til å bli i yrket, må vi se

på lønn», sa Handal under høringen.

Da jeg leste stillingsutlysningen fra Høgskolen i Østfold, var beskrivelsen av jobben det første jeg leste. Deretter leste jeg kvalifikasjonskravene. Etter å ha lest dette var min interesse for stillingene fortsatt sterk. De siste linjene i stillingsutlysningen beskrev lønn. Da falt interessen min betraktelig. I likhet med Steffen Handal mener jeg at lønn er viktig! Jeg liker å jobbe, men jeg liker også å få uttelling i lønn for den jobben jeg gjør. Jeg er ansatt i Halden kommune og lønnes etter hovedtariffavtalen i KS. Høgskolen i Østfold ligger innenfor statlig område og har sin egen hovedtariffavtale. Min årslønn ville blitt redusert med minst 100.000 kroner hvis jeg gikk fra grunnskolelærer til høgskolelektor. For meg er dette et personlig dilemma, men for samfunnet er det en større utfordring. Hvordan skal vi rekruttere nye lærerutdannere med bakgrunn fra profesjonen, med disse lønnsforskjellene?

Dette viser at det er all grunn til å støtte de ansatte i universitets- og høgskolesektoren når de i årets tariffoppgjør krever økt lønn og et nytt lønns- og forhandlingssystem!

Mari O. Bjerke

Min årslønn ville blitt redusert med minst 100.000 kroner hvis jeg gikk fra grunnskolelærer til høgskolelektor, skriver Mari O. Bjerke.

ILL. FOTO KJERSTI MOSBAAK

● Statsbudsjettet 2019

Pensjonistene skal følge inntektsutviklingen til de yrkesaktive

Regjeringen har allerede begynt arbeidet med neste års budsjett. 14. desember leverte Landsforeningen for offentlige pensjonister (LOP) sine krav under et møte mellom arbeidsministeren og pensjonistorganisasjonen. LOPs leder Torild Ofstad presenterte der LOPs åtte prioriterte krav: alderspensjon, skatt, styrket kommunal økonomi, helse- og sosialutfordringer, tannhelse, spesialhelsetjenesten, frivillighetssentralene og nasjonale og kommunale eldreombud.

Pensjonistene har hatt en negativ inntektsutvikling de tre siste årene, og denne trenden med dårlige trygdeoppgjør vil fortsette dersom fradragsfaktoren fortsatt blir brukt. Derfor må underreguleringen på 0,75 prosent avvikles. LOPs høyest prioriterte krav er at alderspensjonistene skal følge inntektsutviklingen til de yrkesaktive på godt og vondt. Minste-fradraget for pensjonistene må dessuten reguleres på linje med reguleringen for de yrkesaktive. Trygdeavgiften har økt betraktelig. Dette kan kompenseres, enten med skattefradrag for pensjonister eller ved at avgiften reduseres til sitt opprinnelige nivå.

LOP krever en kvalitetsøkning innen helse- og sosialsektoren. Utbygging av sykehjem er det stort behov for, og derfor må det gis tilstrekkelig tilskudd til bygging av nye sykehjem. Hjemmehjelp, hjemme-

sykepleie og bemanningen på sykehjemmene må styrkes for å bedre kvaliteten i tilbudet. Når det gjelder tannhelse, mener LOP at dette bør være en del av det offentlige helsetilbudet må linje med legesystemet. Det må innføres en rimelig egenandel på tannbehandlingsutgifter for eldre over 67 år, og resten dekkes av folketrygden.

Nils Tore Gjerde
medlem av Utdanningsforbundet og LOP

Vi krever at alderspensjonistene skal følge inntektsutviklingen til de yrkesaktive på godt og vondt, skriver Nils Tore Gjerde, medlem av Utdanningsforbundet og Landsforeningen for offentlige pensjonister.

ILL. FOTO GABRIELLA FABBRI, FREEIMAGES.COM

● Årsmøtereresolusjon

Mer i lønn og fullfinansiert kompetanseheving er to av kravene til Utdanningsforbundet Haugesund.

FOTO INGER STENVOLL

Til alle stortingsrepresentanter: En varslet bemanningskrise

En varslet krise i skolen er på vei. En utdannings- og skolepolitikk med sprikende og motstridende vedtak fører til at det ikke blir mulig å skaffe norske skoleelever kvalifiserte lærere.

- Skrot «avskilting» av kvalifiserte lærere!
 - Gjør læreryrket attraktivt, øk lærerlønn!
 - Fullfinansier lovpålagt kompetanseheving!
 - Gi læreryrket tilbake sin anseelse!
- Godt kvalifiserte lærere skaper god skole!

Utdanningsforbundet Haugesund
15. mars 2018

Rett på sak

● Global oppvarming

Utdanningsforbundet bør opprette et klimafond

Utdanningsforbundet har med sine mange medlemmer stor slagkraft. Kanskje man skulle løfte blikket utover fagforeningens tradisjonelle mandat, gjennom å opprette et klimafond?

Fondet kan gi støtte til nye og innovative løsninger på dagens og fremtidens klimautfordringer direkte. Ved å støtte grønn innovasjon; gründerbedrifter med klare miljøprofiler vil det også kunne frembringe synergieffekter i både samfunn og arbeidsliv for våre elever i fremtiden.

Det er lett å leve i sin egen lille boble og føle seg liten i den store klimasaken. Å resirkulere, gå til jobb, fly mindre og kjøre hybridbil er jo vel og bra, men sikkert bare dråper i «klimahavet». Så hva mved å gjøre noe sammen via en sterk fagforening?

Vi mener at 1 prosent av medlemskontingenten vår fra alle våre 175.000 medlemmene bør gå direkte til et klimafond. Så Utdanningsforbundet; ta tak i klimakampen, gå foran som Norges største fagforening og vis vei, være en klimaengasjert fagforening, og vær med å skape jobber for våre framtidige elever.

Gå for grønt, Utdanningsforbundet!

Karen Marie Mikkelsen og Kristian Stensvold

1 prosent av medlemskontingenten fra våre 175.000 medlemmene bør gå direkte til et klimafond, skriver innsenderne.
ILL. FOTO: MATHIEU LOJKIEWIEZ, FREEIMAGES.COM

● Yrkesfagenes år

Sats på lærerne!

● Hedda Eia Vestad

leder i Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet

FOTO: JONAS OHLGREN ØSTVIK

Sats ikke bare på elevene, men også på yrkesfaglærere og utdanningene deres i yrkesfagenes år 2018.

Fordi vi mangler fagarbeidere, skal 2018 brukes på å «vise frem alt som er bra med yrkesfagene», som tidligere kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen skrev det på starten av året. Det trengs. Et statusløft for yrkesfagene vil kunne gjøre mye for søker-tallene til disse linjene. Men flere sokere gjør ikke automatisk noe med frafallet. Fire av ti yrkesfagelever har ikke fullført videregående opplæring fem år etter at de begynte.

Faglig og pedagogisk sterke lærere er et effektivt virkemiddel mot frafall. Mangelen på lærere med godkjent lærerutdanning er ekstra stort i yrkesfagene. Men av de som tar faglærerutdanning i Norge (hvorav yrkesfaglærerne utgjør omtrent halvparten), arbeider ifølge en indikatorrapport fra GNIST under 55 prosent i skolen to år etter endt utdanning. Det holder ikke om vi skal få bukt med ukvalifisert undervisningspersonale i yrkesfagene.

Samtidig er det forståelige grunner til dette. En yrkesfaglærer med undervisningskompetanse er også kvalifisert til å arbeide med yrkesfaget sitt, det være seg som elektriker eller som kokk.

For å få flere yrkesfaglærerutdannede ut i skolen må kvaliteten på yrkesfaglærerutdanningene være god. Studentene må utvikle en identitet som lærer og en tilhø-

righetsfølelse til lærerprofesjonen under utdanningen, i tillegg til å identifisere seg som fagarbeider.

Pedagogstudentene mener at praksisperiodene i utdanningen er en nøkkelfaktor for å utvikle denne identiteten. Her må vi ha en tydelig sammenheng mellom pedagogikk, yrkesdidaktikk og programområdet det skal undervises i. Behandles disse som adskilte enheter, utvikles ikke profesjonsidentiteten til studentene.

I tillegg må studenten ha en praksisveileder med formell veilederkompetanse og minst tre års erfaring som lærer i samme fagområde som studenten. Å veilede elever og å veilede en voksen i hvordan man skal veilede elever er to vidt forskjellige ting. Likevel har altfor mange praksislærere ikke veilederkompetanse, men tar det mer «på gefühlen». Slik kan vi ikke ha det.

Sist, men ikke minst må vi arbeide med rekruttering til utdanningene. Studenter til yrkesfaglærerutdanningene rekrutteres som regel fra arbeidslivet: De har i hovedsak fag- eller svennebrev og er i jobb i bedrift. For få av disse kjenner muligheten for å ta yrkesfaglærerutdanning. Derfor bør det rettes kampanjer mot bedriftene for å gjøre utdanningene mer kjent.

Den yrkesfaglige opplæringen i videregående blir aldri bedre enn sine lærere. Hvis vi mener alvor med at 2018 skal bli yrkesfagenes år, bør det følges opp med en matchende satsing på yrkesfaglærere og utdanningene deres.

«Alle er jo egentlig regnelærere også»

● **Kjersti Nerhus Larsen**

avdelingsleder ved
Unneberg skole

FOTO VIDAR LARSEN

● **Tony Burner**

professor ved
Høgskolen i Sørøst-Norge
veileder for Larsen på
masteroppgaven

FOTO STEIN HOFVE

Rektorer bruker nasjonale prøver i regning i tråd med myndighetenes forventninger, viser en studie. Blant annet har lærerne måttet ta slike prøver for å erfare hva elevene skal møte.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Rektorer på skoler med svakere resultater opplever større forventningspress, setter i gang større utviklingstiltak og bruker mer tid på å følge opp resultatene fra nasjonale prøver, er andre funn i ovennevnte masterstudie.

Nasjonale prøver ble gjennomført første gang i 2004 og evaluert og justert i 2007. Prøvene i lesing, regning og engelsk kartlegger hvordan elevenes ferdigheter samsvarer med målene i læreplanen Kunnskapsløftet (LK 06). Resultatene fra prøvene skal gi informasjon til elever, lærere, skoleledere og foresatte, og brukes av skoler og skoleeier som grunnlag til forbedrings- og utviklingsarbeid av opplæringen. Prøvene inngår som en del av nasjonalt system for vurdering av kvalitet i grunnopplæringen (NKVS), både som vurderingsverktøy og som styringsverktøy (Seland, Vibe & Hovdhaugen, 2013; Skedsmo, Mausethagen, Prøitz & Hopfenbeck, 2015).

Imidlertid er den pedagogisk-diagnostiske bruken av resultatene fra nasjonale prøver i skolen begrenset. Resultatene brukes primært som kartlegging av elevgrupper og som styringsdata for skoleeier og rektor. Til tross for bred støtte til prøvene følges ikke resultatene opp og brukes ikke som verktøy for skoleutvikling slik intensjonen fra skolemyndighetene er (Grindheim, Skutlaberg, Høgstøl & Hansen, 2014; Skov, 2010). Videre vet vi at skoleledere i større grad enn lærere er positive til prøvene. Rektor har i kraft av sin posisjon ansvar for skolens kvalitet og arbeidet med å utvikle skolen som lærende organisasjon (Møller, 2007). Denne artikkelen gjengir hovedfunnene fra en masteroppgave som så nærmere på rektors bruk av resultater fra nasjonale prøver i regning til skoleutvikling (Larsen, 2017).

Intervju med rektorer

Fire barneskolerektorer i en kommune på Østlandet ble intervjuet om tiltak for å følge opp resultatene fra nasjonale prøver i regning, utviklingsplaner i arbeid med elevresultater, og deres forståelser av utviklingsarbeidet og skolen som en

lærende organisasjon. De fire rektorene Katrine, Lillian, Mona og Geir er anonymisert ved at de har fått fiktive navn.

Katrine er den yngste av rektorene og den med kortest fartstid som rektor. Samtidig har hun lang skoleerfaring som lærer, avdelingsleder og nå som rektor gjennom fire år ved en skole med rundt 150 elever. Katrine har gjennom flere år studert fag innenfor utdanningsledelse og har gjennomført rektorskolen med fullført mastergrad ved BI. Skolen Katrine er rektor på, ligger i et sosioøkonomisk perspektiv over middels og stabilt.

Lillian er også rektor ved en liten barneskole med 130 elever. Skolen ligger i et område med relativt stor til- og fraflytting. Foruten lærerutdanning har hun tatt bedriftsøkonomi og ledelsesstudier på BI. Hun ga uttrykk for at hun synes det er nyttig med denne kunnskapen fordi hun lærte om skolejuss, markedsføring og regnskap.

Mona er rektor ved en stor barneskole med nærmere 400 elever. Hun har jobbet som rektor på flere skoler gjennom de siste tjue årene og ved nåværende skole i femten år. Hun har ledelsesutdanning fra 1990-tallet med administrasjon og ledelse. I tillegg har hun deltatt på kommunens kurs for ledere om skoleutvikling, juss og aksjonslæring.

Den fjerde rektoren, Geir, har jobbet som lærer, avdelingsleder og nå som rektor de siste sju årene. Skolen han er rektor ved, er også en forholdsvis stor skole med rundt 350 elever og skårer over gjennomsnitt på nasjonale prøver. Geir har tatt rektorskolen og har også studert skolejuss og aksjonslæring.

Rektors oppfølging av resultater

Resultatene er viktige for rektorene, og de er grunnlag for endring i skolens rutiner. Tre av fire rektorer fortalte om resultatmøter med enkeltlærere og med team. I tillegg var resultatene tema på fellesmøter med hele det pedagogiske personalet. Rektorene opplevde at det er større bevisstgjøring rundt resultatene nå enn det var for noen få år siden blant både rektorer og lærere. Resultatene brukes nå som kartlegging av elevens lærings- >

«Utfordringene handler om tid til analysearbeidet.»

Nasjonale prøver

2018

2017

2016

2015

«Rektor må sørge for at målene for vurderingsarbeidet er tydelige.»

utbytte og utløser tiltak som settes i gang overfor enkeltelever, klasser og lærere. Tre av de fire informantene samarbeider med avdelingslederne på skolene. Det er i hovedsak disse som tar i bruk resultatene i første omgang.

Rektorene hevdet at det er grunnlag for å ansvarliggjøre lærerne på flere måter. Blant alle informantene kom det fram at lærerne selv har måttet gjennomføre nasjonal prøve i regning for å erfare hvilke oppgavetyper elevene møter. Både Katrine, Lillian og Geir mener at alle må vite hvilke oppgavetyper som ligger innenfor regning, slik at undervisningen setter søkelyset på nasjonale prøver fra 1. klasse. Rektorene opplevde at det er vanskelig å få resultatene til å bli systematisk tatt i bruk. Lillian sa det slik:

«Ikke rart at vi gjorde det så dårlig, for vi lærte faktisk ikke våre elever opp i det der. Det var altfor vanskelig, og da skjønte vi, og hei og hå at det driver vi ikke med her. Derfor lagde vi en omfattende plan for hva som må skje i regning helt fra 1. klasse. Samtidig la vi merke til at de andre lærerne ikke hadde det eierforholdet til prøvene slik som lærerne i 5. klasse.»

Selv om det er større legitimitet rundt det å snakke om resultater, uttaler tre av fire rektorer at de ikke tror lærerne er like opptatt av dette som ledelsen. Det er viktig for ledelsen å gjøre resultatene så transparente som mulig både overfor ansatte, foreldre og skoleeier. Denne åpenheten skaper tillit, godt omdømme og fører til utvikling, forteller rektorene. I tillegg kom det fram at skoleeier bruker resultatene i kommunens styringsdokumenter.

Rektorenes utviklingsplaner

Kommunens utviklingsplan nevnes av alle rektorene som et viktig dokument for skolens utviklingsarbeid. I tillegg finnes det på skolene flere typer dokumenter som de benytter i oppfølgingsarbeidet med resultatene fra nasjonale prøver.

Rektorene fortalte om utviklingsplaner hvor

nasjonale prøver inngår som en fast del av skolens årshjul. Samtidig fortalte Katrine og Mona om plan for grunnleggende ferdighet i alle fag, og på Katrines skole finnes det en standard for matematikktimene. «Alle er jo egentlig regnelærere også, men bevisstheten rundt det burde vi hatt mye mer fokus på [...] Vi har en lesetrapp, og jeg ser for meg at for å sikre, kunne vi gjort noe tilsvarende i regning», foreslo Lillian.

Alle rektorene ga uttrykk for at selv om dokumentene er forpliktende, opplever de dilemma med å følge dem opp. Utfordringene handler om tid til analysearbeidet for å bli systematiske i arbeidet, som påpekt av Geir: «Og det føler jeg hele tiden, at jeg har ikke den analysekompetansen. Hva er signifikante forskjeller for eksempel? Det har ikke jeg noe eksakt svar på».

Skolekulturer og skolen som en lærende organisasjon

Rektorene framsto som reflekterte og dedikerte skoleledere med kunnskap om utdanningsledelse. De var opptatt av å utvikle skolens kultur ved å arbeide kollektivt og samarbeide om å utvikle praksis. De utnyttet handlingsrommet ved å tilrettelegge for å drøfte resultatene i plenum. Tanken er at å reflektere sammen bidrar til å utvikle økt felles forståelse og begrepsbruk. Slik mente rektorene at taus kunnskap blir synliggjort, som igjen er viktig for å utforske praksis. Som Katrine påpekte: «Men det er ikke så lett i en jungel av andre ting, og ofte holder skoler på med hundre ting av gangen. Så får du halvannen time en onsdag til å reflektere over nasjonale prøver og så legger vi det bort i en skuff. Men det tenker jeg at det har vi ikke gjort nå».

I tillegg ga rektorene uttrykk for at de er opptatt av å bruke dokumentasjonen i PAS (prøveadministrasjonssystem) i oppfølgingsarbeidet. Informasjonen som er tilgjengelig i PAS brukes i resultatsamtaler

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

med enkeltlærere og i team. Samtidig opplever flere av informantene at skolen har et utviklingspotensial med bruk av materialet i PAS for å bli mer systemiske i resultatoppfølgingen. Resultatsamtalene fungerer som ansvarliggjøring av lærerne, men også som dialog. Partene har fokus på årsaker og sammenhenger rundt resultatene med hensikt om å «berøre» lærerne. I tillegg er hensikten med samtaler å utvikle lærernes eierskap til prøvene. Derfor har rektorene tydelige forventninger til lærerne med mål i fokus.

Tid ble igjen nevnt som en utfordrende faktor for å utvikle kollektiv kunnskap. Derfor tar rektorene i bruk ulike metoder som knyttes til forbedring av resultatene fra nasjonale prøver. Det er blant annet å bruke lærere med videreutdanning i grunnleggende ferdigheter og å se sammenhengen med utviklingsarbeid i lesing og skriving for å styrke regneferdighetene. «Vi har et utviklingsarbeid i skriving og jeg tror også det kan hjelpe oss i regning og at det er en sammenheng. Det er en måte å jobbe grundig på. For det grundige arbeidet er kanskje en mangelvare i barne-skolen, at du jobber systematisk fra A til Å», sa Geir.

Implikasjoner for praksis og skolelederutdanning

Denne studien viser at skolelederen er en viktig initiativtaker i vurderingsarbeidet med bruk av elevresultatene for elevenes videre læring og for å utvikle undervisning. En implikasjon er at i arbeidet med resultatene fra nasjonale prøver som angår alle lærerne, må skoleledere sette av nok tid. Tid til å arbeide med felles visjoner og mål for å utvikle praksis som baseres på de samme verdiene. Lærerne bør forpliktes til å være med på å diskutere hva som skal vurderes for sammen å undersøke hva som fungerer bra og hvilke områder som kan forbedres. Rektor må utnytte lærernes kompetanse og skape engasjement for å se sammenhenger og løsninger for å utvikle vurderingsforståelsen. Det må etableres møtearenaer hvor erfaringer deles. Gi ansvar til lærere og utvikle praksisfellesskap ved å ta i bruk vurderingsverktøyene som finnes i registreringssystemet for nasjonale prøver og kartleggingsprøver.

Der rektorenes handlingsrom begrenses av deres

egen kompetanse, er det vesentlig for rektor å øke sin egen kunnskap om kollektive utviklingsprosesser og hva som påvirker elevenes læring. Skolen må rustes for å være i stand til å utvikle organisasjonen som lærende skole i møte med stadige endringer og utfordringer i kunnskapssamfunnet. Skoler som mestrer å utfordre gjennom diskusjon og analyse av praksis ved å løfte fram tanker og verdier rundt undervisningspraksis, kan bidra til å kvalifisere for innovativt arbeid. Rektor må sørge for at målene for vurderingsarbeidet er tydelige når det gjelder hva som skal læres, hvordan læreprosessen skal foregå og hvordan arbeidet skal følges opp. Samtidig som rektor deltar i lærernes læring, bør hen samarbeide med avdelingslederne som ofte har en sentral rolle ved å være tettere på lærernes praksis.

En annen implikasjon kan være når mye av analysearbeidet med elevresultater er opptil den enkelte leder, kan skoleeier sette samarbeid i fokus, utnytte handlingsrommet med å utvikle møtearenaer hvor utviklingstiltak drøftes. Når flere av rektorene etterlyser økt analysekunnskap, bør skoleledere få mulighet til å øke denne kompetansen. Her kan utdanningsinstitusjonene med ansvar for lederutdanning både formidle og spre kunnskap om bruk av elevresultater slik at det når alle ledd i hierarkiet. Samtidig kan det å sette søkelys på elevresultater rettes mer mot å hjelpe kommuner og skoleledere til å utvikle faglig rettet kunnskap om pedagogiske prosesser og om praksis med grunnleggende ferdigheter.

I tillegg varsler Meld. St. nr. 28 (2015–2016) behovet for en helhetlig strategi i prosessen med fornyelse av innholdet i skolen og videre arbeid med grunnleggende ferdigheter. Her kan et nasjonalt engasjement på lik linje med satsingen som gjennomføres for ungdomstrinnene bidra til å løfte fram regning som grunnleggende ferdighet. Slik kan skoleledere og lærere få tid til å lære i egen hverdag med å utvikle sin teoretisk og praktisk kompetanse. Dette vil kunne bidra til at skolene utvikler seg for elevenes læring i møte med framtidens kunnskapsbehov.

Referanser:

Grindheim, J. E., Skutlaberg, L. S., Høgstøl, A. & Hansen, V. W. (2014). Rapporterings- og dokumentasjonskrav i skolesektoren. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Larsen, K. N. (2017): «Alle er jo egentlig regnelærere også»: En studie av rektors bruk av resultatene fra nasjonale prøver i regning for skoleutvikling. Masteroppgave i utdanningsledelse. Fakultet for humaniora, idretts- og utdanningsvitenskap, Høgskolen i Sørøst-Norge.

Meld. St. nr. 28 (2015-2016): Fag – Fordypning – Forståelse – En fornyelse av Kunnskapsløftet. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Møller, J. (2007): Skoleledelsens betydning for elevenes læringsresultater. I Møller, J. & Sundli, L. (red.). Læringsplakaten. Skolens samfunnskontrakt. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Seland, I., Vibe, N. & Hovdhaugen, E. (2013): Evaluering av nasjonale prøver som system. Rapport 4/2013. NIFU: Utdanningsdirektoratet.

Skedsmo, G., Mausethagen, S., Prøitz, T. S. & Hopfenbeck, T. N. (2015): Nye verktøy og rutiner for resultatoppfølging. Bedre Skole nr. 3/2015. Oslo: Utdanningsforbundet.

Skov, P. (2010): Bruken av nasjonale prøver – en evaluering. Bedre Skole nr. 2/2010. Oslo: Utdanningsforbundet.

Vil du være med å utvikle en spennende kommune i vekst?

Rektor Veståsen skole

Vi søker en tydelig og samlende leder som skaper motivasjon, engasjement og god samhandling i egen organisasjon.

Interesserte kan ta uforpliktende kontakt med vår rådgiver i Habberstad Rekruttering Marit Mellem, tlf. 905 46 532.

SØKNADSFRIST: 13.MAI 2018

For fullstendig utlysning og søknad se: habberstad.no

frantz.no

Studier ved siden av jobb?

Studietilbud på MF i Oslo med oppstart 18. august

KRLE (30/60 stp)

15 stp og undervisning
åtte lørdager i semesteret

bachelornivå

Erfaringsbasert master i KRLE/religion og etikk

undervisning seks lørdager
per semester- 90 stp over 3 år

Finn mer info på mf.no - og søk innen 15. juni

Ønsker du å annonsere i Utdanning?

UTDANNING 7

Materiellfrist: 9. mai

Utgivelse: 25. mai

UTDANNING 8

Materiellfrist: 30. mai

Utgivelse: 15. juni

Du kan annonsere digitalt
på Utdanningsnytt.no

Kontakt oss:

marked@utdanningsnytt.no

Telefon 24 14 23 30

UTDANNING **UTDANNINGSNYTT.NO**

NÅ UT TIL
207.000
LESERE!
KANTAR TNS 2017
GODKJENT OPPLAG:
164.338
FAGPRESENS
MEDIEKONTROLL
2017

● **Mitt tips** | 22 Monsteret som spiser truser ● **Reportasje** | 24 Overgriper og medelev
● **Fotoreportasje** | 38 Fysak for alle ● **Frisonen** | 43 Kattegat

UTDANNING

● Pensjonist- rådssamling

Årets pensjonist-
samling i Utdannings-
forbundet FiNoTro,
Finnmark, Nordland
og Troms, fant sted i
Tromsø 10.-11. april.

De tre nordligste fylkenes
pensjonistråd møttes i
Tromsø i april til debatt og
erfaringsutveksling.

FOTO STEINAR HAUGBERG, SAMFOTO /
NTB SCANPIX

Rådslag i nord

Fylkessammenslåing skapte debatt under det felles årsmøtet til pensjonistrådene i de tre nordligste fylkene.

De tre nordligste fylkenes pensjonistråd har vært samlet til det årlige fellesmøtet. I år hadde Troms pensjonistråd ansvaret for gjennomføringen. Elleve personer var samlet på Thon Hotel Polar i Tromsø. Møtet startet kl. 12.00 den første dagen og ble avsluttet kl. 15.00 dagen etter.

Rådene utvekslet erfaringer

Som vanlig orienterte vi kort om hva vi har gjort siden sist vi møttes. Deretter fikk vi en presentasjon av forslaget til ny pensjonsavtale. Selv om vi ikke kan delta i uravstemningen, hadde vi en fin utveksling av synspunkter på forslaget til avtale.

De tre fylkenes pensjonistråd organiserer sitt arbeid litt ulikt. Vi utvekslet erfaringer om arbeidet vårt, om gjennomføring av regionmøter, økonomi og politisk påvirkningsarbeid.

Selvfolgelig diskuterte vi også årets hovedtariffoppgjør og spørsmål knyttet til pensjon.

... og organisering i nær framtid

Det var dessuten umulig å komme unna region-

reformen og hva den betyr for oss.

Selv om Nordland pensjonistråd ikke blir rammet av noen sammenslåing, deltok de aktivt i diskusjonen.

Utdanningsforbundets fylkeslag i Finnmark og Troms har begynt diskusjonen, og nå har også vi i pensjonistrådene diskutert hva en sammenslåing betyr for vårt arbeid.

Den organiseringen vi har fått etter landsmøtet i 2015, er forholdsvis ny for oss. Vi har fått større innflytelse, men veien til å bli en naturlig del av arbeidet i Utdanningsforbundet er fortsatt i utvikling.

Derfor er organiseringen av pensjonistrådene i åra framover av stor betydning for oss. Dette arbeidet fortsetter og ønskes tatt opp med våre fylkesstyrer.

Postkort-utstilling og nordlysfilm

I tillegg til meget hyggelige og sosiale pauser, fikk vi tid til kultur. Vi fikk en omvisning på Perspektivet museum. Der viser de en utstilling som heter «Med blick for det samiske». Det er en utstilling

Bakerst fra v.: Trygg Jakola, Finnmark, Turid H. Henriksen, Troms, Magne Reigstad, Troms, Inge Nilsen, Troms, Arla R. Vilhelmsson, Troms, Herman Olvik, Nordland, og Arne Emil Iversen, Nordland. Foran fra v.: Torgeir Pettersen, Nordland, Inger Støreng, Finnmark og Ragna Schwenke, Troms.

av Alan Borvos postkortsamling. Han samlet postkort som skildrer samiske miljøer i Finnmark på 1950-tallet.

Vi besøkte også Planetariet/vitensenteret. Der fikk vi blant annet se en spektakulær film om nordlyset.

Samlingen var meget vellykket og gjentas til omtrent samme tid neste år. Da står Finnmark pensjonistråd for gjennomføringen.

Inger Støreng, leder av pensjonistrådet Utdanningsforbundet Finnmark

Minneord

● Thomas Emanuel Bediako

Farvel til heidersmann og fagforeiningskjempe Tom Bediako

Thomas Emanuel Bediako døydde søndag 25. mars i Accra, i heimlandet Ghana i Vest-Afrika. Han vart 88 år. Med alle mål har han levd eit meiningsfullt, hendingsrikt, interessant, kunnskapsrikt og svært nyttig liv. Namnet hans er kjend over heile Afrika. Gjennom sin rolle som regional sjefskoordinator i Education International vart han kjent også på dei andre kontinenta. I Noreg, og elles i dei nordiske landa, står han i eit eige lys, i alle fall blant dei av Utdannings lesarar og Utdanningsforbundets medlemmer som hugsar nokre år attende. Ikkje berre er namnet hans kjend, som menneske og fagforeiningsleiar nyt han også djup respekt og vert omtalt med kjærleik.

Tom Bediako hadde solid utdanning, men var først og fremst eit danna menneske. Han sjøl såg på menneske og framfor alt det fagorganiserte mennesket med stor omtanke og innsikt. Han var svært tidleg ute med å grunnleggja og byggja opp fagforeiningar for undervisningspersonell, først i sitt eige land, gjennom Ghana National Association of Teachers, og så på heile Afrika-kontinentet gjennom Education International. Slik nådde namnet hans ry. Tidleg i dette arbeidet var det slik at dersom ingen transport eller ingen veg fanst, så gjekk han til fots. Dersom ingen pengar fanst, så møttest ein likevel, og la saman det ein hadde for å få til ein minimums struktur. Dersom han måtte markera seg med autoritet, gjorde han det på ein måte som ikkje utestengde nokon.

I tida der kampen mot apartheid i Sør-Afrika var på sitt mest intense, fungerte han gjennom ein av dei då gjeldande verdsorganisasjonane (WCOTP) som bindeledd mellom lærarar i landet og organi-

sert undervisningspersonell i Nord. Sterkt engasjement mot undertrykkinga og raseskiljepolitikken sto høgt på hans dagsorden.

Blant samtidige skulekameratar og meningsfeller vil vi finna framståande kvinner og menn i heimlandet Ghana, mellom andre tidlegare generalsekretær i FN, Kofi Annan. Dersom Tom Bediako hadde ein sentral budskap han ville fremja til maktpersonar, så framførte han det rett fram, ansikt til ansikt, vennleg og verdig, med tyngde. Han slutta aldri å understreka betydninga av sterke organisasjonar for å kjempa for lærarars arbeidsvilkår. Like viktig var det også gjennom fagforeiningane å påverka utdanningspolitikk, og dermed også demokratisk utvikling. Med styrke sa han at god utdanning er avhengig av demokrati og demokratiske institusjonar, og vice versa.

Som utdannings- og fagforeiningsforkjempar og varmt, omsorgsfullt menneske vil vi hugsa vår kollega og «Chief», som vi kalla han. Det var som Chief, som høvding, vi møtte han i Noreg og på fagforeiningsarenaer regionalt og globalt.

Då også internasjonalt fagforeiningsarbeid og solidaritetsarbeid vart erobra av målstyring og rigide og destruktive metodar, miste Chief Bediako gløden. Han greidde ikkje å forstå kampane som blei skapt rundt pengar og tilskott. I dei seinare åra leidde han utvalet som utforma den ghanesiske pensjonsreforma og hausta stor ære for det.

Chieften har no gått frå borde. Han vil verta hugsa med kjærleik.

Ingrid Convery, Yaw Frimpong og Lajla Blom

FOTO EI

Tone Hagen | Advokatfullmektig i Utdanningsforbundet
Seksjon for juridiske spørsmål

FOTO INGER STENVOLL

Lov
og
rett

Krav til arbeidsmiljøet og kontorplassen

I Utdanningsforbundets medlemsundersøkelse gjennomført av Fafo i 2017 kom det frem at mange av forbundets medlemmer er misfornøyd med det fysiske arbeidsmiljøet på sin arbeidsplass.

Undersøkelsen viser at over halvparten av medlemmene ansatt i barnehagesektoren er lite fornøyd med kontorarbeidsplassen. Mens hvert tredje medlem i videregående opplæring er misfornøyd med kontorfasilitetene, oppgir fire av ti medlemmer i grunnskolen det samme.

I Arbeidsmiljølovens kapittel 4 fremgår det hvilke krav som stilles til arbeidsmiljøet på den enkelte arbeidsplass, både det fysiske og psykososiale. Arbeidsgiver skal sørge for at arbeidsmiljøet er fullt forsvarlig i samsvar med kravene i lovens kapittel 4, jf. arbeidsmiljøloven paragraf 2-1.

I arbeidsmiljøloven paragraf 4-4 er det fysiske arbeidsmiljøet regulert særskilt. Det fremgår direkte av bestemmelsen at det fysiske arbeidsmiljøet skal være fullt forsvarlig ut fra hensynet til arbeidstakernes helse, miljø, sikkerhet og velferd, jf. arbeidsmiljøloven paragraf 4-4 (1). Det fremgår videre av arbeidsmiljøloven paragraf 4-4 (2) at «arbeidsplassen skal innredes og utformes slik at arbeidstaker unngår uheldige fysiske belastninger.» Hvilke krav som stilles til arbeidsplassen utover dette, fremgår ikke direkte av loven, men er regulert i Arbeidsplassforskriften.

Kontorarbeidsplassen er regulert i arbeidsplassforskriftens paragraf 2-1. Arbeidstilsynet har utarbeidet egne kommentarer til forskriften, og de vektlegger at både utformingen og innredningen har betydning for trivsel og samarbeid på arbeidsplassen. Det presiseres at lokalene blant annet må ivareta behov for at den ansatte kan arbeide rasjonelt og effektivt, både alene og i samarbeid med andre.

Hvordan skal kontorplassen være utformet?

Hver kontorplass bør ha et gulvareal på minst seks kvadratmeter. Dette gjelder både enkeltkontorer, og felleskontorer eller kontorlandskap. Møterom, stillerom, ganger og lignende skal ikke tas med i beregningen av dette arealet.

Kravet til seks kvadratmeter er en norm og ikke et absolutt krav. Det må alltid foretas en konkret vurdering av om seks kvadratmeter vil være tilstrekkelig. I noen tilfeller vil det være behov for et større område enn dette for å oppnå en fullt forsvarlig løsning.

Skal mindre enn seks kvadratmeter godtas, må en totalvurdering tilsi at kontorarbeidsplassen fortsatt er fullt forsvarlig og gir plass til gode og varierte arbeidsstillinger og bevegelser. I vurderingen bør man ta med i betraktning i hvilken grad arbeidstaker har andre områder tilgjengelig, det være seg fellesarealer eller stillerom.

Arbeidsplassforskriften oppstiller videre krav til at «arbeidsplasser skal være dimensjonert, innrettet og tilpasset arbeidets art, arbeidsutstyret og den enkelte arbeidstaker». Dette innebærer at den ansatte skal kunne sitte og arbeide bekvemt og at det er mulig å jobbe uforstyrret og konsentrert.

Arbeidsplassen skal være tilgjengelig når arbeidstaker trenger den, og egne arbeidssaker som pc, telefon, bøker med mer skal være i umiddelbar nærhet. Når det gjelder andre krav til kontorarbeidsplass, fremgår det av arbeidsplassforskriften paragraf 2-10 at den enkelte kontorplassen skal ha tilfredsstillende belysning, og at hver kontorplass skal ha både dagslys og utsyn. Videre skal kontorplassen ha tilfredsstillende klima med hensyn til temperatur, fuktighet, trekk, luftkvalitet og sjenerende lukt.

Hva hvis kontorplassen ikke oppfyller kravene?

Ta det først opp med din leder. Om dette ikke fører frem, bør du kontakte verneombudet og tillitsvalgt. Vurdering av kontorplasser er i hovedsak et arbeidsmiljøspørsmål.

**«Hver kontor-
plass skal
ha både
dagslys og
utsyn.»**

Fra forbundet

● **Utdanningsforbundet**

Terje Skyvulstad | nestleder

FOTO: TOM-EGIL JENSEN

Bemanningsnorm i barnehagen – politikk, prinsipper og praksis

Utdanningsforbundet er en organisasjon som ikke bare har en viss politisk makt, men også et politisk ansvar. Det står 175.000 medlemmer bak organisasjonen vår, og i de aller fleste saker vil det finnes ulike syn. Likevel har vi heldigvis én politikk. For oss som bærer forbundets politikk inn i samtaler med beslutningstagerne, skaper ansvaret noen ganger dilemmaer. Bemanningsnorm i barnehagen er en slik sak.

Vi ønsker oss en bemanningsnorm som sikrer god bemanning hele dagen og hele uken. Det trenger norske barn, og vi har jobbet med saken lenge. I vår har temaet blitt løftet av ansatte og foreldre som har blitt viktige stemmer i en åpen politisk samtale om hvordan vi sikrer norske barnehagebarn en trygg, spennende og meningsfull hverdag.

Departementet har foreslått en norm som sikrer én ansatt for hvert sjetten barn over tre år og for hvert tredje barn under tre år. De har lagt til grunn at dette skal være et minimum av hva barnehagen har til rådighet. De har ikke tenkt at det skal ansettes flere ved lang åpningstid, de har også ment at normen skal regnes ut fra barnehagens samlede antall barn, ikke hver barnegruppe.

Vi har bedt om en norm som gjelder hele barnehagens åpningstid, som gjelder på gruppenivå og at det kun skal være hele stillinger i grunnbemanningen. Dette er mål som vi ikke er alene om, vi har gode allianser. Foreldreorganisasjonen er minst like ambisiøs på vegne av barna. Departementet har regnet ut hva en norm som gjelder hele barnehagens åpningstid vil koste, og det har også våre økonomer. Litt avhengig av hvor stor del av dagen vi mener at det skal være full bemanning i barnehagen, kommer sluttsummen på et sted mellom 7 og 14 milliarder kroner. Dette er mange penger.

At et politisk mål koster mange penger, er ikke en grunn til å legge det vekk. Men prislappen på vår politikk utfordrer oss til å tenke nøye gjennom hvordan vi kan nå målet – skritt for skritt. Og det

første vi må sørge for, er at de mange milliardene ikke fører til at regjeringen lytter til de aktørene som helst ikke vil ha en norm i det hele tatt. Hvis de høye ambisjonene fører til at hele normen utsettes på ubestemt tid, da er det beste blitt det godes fiende.

Vi må nå først og fremst jobbe hardt for at normen innføres på best mulig nivå. Da har vi fått et verktøy for å bedre barnehagekvaliteten. Og dette verktøyet kan senere justeres, skruene kan strammes. Men normen kan også vedtas med så åpenbare forbehold at den mister sin verdi. For eksempel ligger det i regjeringens forslag at barnehagen kan søke dispensasjon fra normen. Om dette skrives inn i selve forskriften, er det en kraftig uthuling, som i praksis kan gjøre normen lite verdt. Derfor har vi kategorisk avvist forslaget om dispensasjon.

Barnehageeierne ber, i samstemt kor, om en fullfinansiering av grunnbemanningsnormen. Både private og kommunale eiere sier at de trenger en overgangsfase for å tilpasse bemanning og barnegrupper til nye krav. Dette er ikke et urimelig krav. Ingen av oss ønsker en kollaps i barnehagesektoren. At en ansvarlig barnehageeier forventer å kunne drive i økonomisk balanse, det må vi anerkjenne. Og i denne situasjonen må vi i fellesskap lete etter løsninger som ikke svekker normen på lang sikt. En generell dispensasjonsordning i forskriften er et mye dårligere alternativ enn å gå med på at barnehageeiere kan bruke et år på å tilpasse seg grunnbemanningsnormen.

Den som vet hvordan politikk og pølser blir laget, får aldri mer en rolig natts søvn. Sitatet er flittig brukt. Opphavsmannen er Otto von Bismarck, en konservativ tysk politiker på 1800-tallet. I vårt samfunn er det vel ikke skremmende, men snarere interessant og nyttig å vite mer om hvordan politikk blir til i praksis. Det store engasjementet i denne saken kan tyde på at folk opplever det som meningsfullt å delta. Jeg mener at den norske politikken ikke bør ta nattesøvnen fra noen. Det er kanskje verre med pølsene?

«Hvis de høye ambisjonene fører til at hele normen utsettes på ubestemt tid, da er det beste blitt det godes fiende.»

Ny bemanningsnorm i barnehager: – For barnas skyld

– En bemanningsnorm er først og fremst viktig for barna, men også for ansattes mulighet til å gi barna det gode tilbudet de ønsker, sier Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet.

I regjeringens forslag til endringer i barnehageloven, ligger også en bemanningsnorm for barnehager.

Nylig deltok Steffen Handal i en åpen høring på Stortinget om lovforslaget.

– Normen må iverksettes nå, selv om den ikke er perfekt. Så må vi bruke en toårsperiode på å evaluere virkningen av den, og finne ut hvilke forbedringer som må gjøres, sier Utdanningsforbundets leder.

– Bemanningsnormen må bli et viktig redskap for å sikre god og likeverdig kvalitet i barnehagene. I dag er det alt for stor forskjell på den strukturelle kvaliteten i barnehagene, sier Handal.

Han viser til at dette er dokumentert flere ganger, blant annet i siste stortingsmelding om barnehagene.

Flere innspill

Regjeringen foreslår blant annet at det skal være én ansatt per tre barn under tre år og én ansatt per seks barn over tre år. Dessuten at det skal kunne gis dispensasjon til kommunene fra bemanningsnormen på inntil ett år av gangen, «når særlige hensyn tilsier det».

Det har i mange år vært politisk enighet om at en bemanningsnorm skal komme. Foreløpig dato for behandling i Stortinget er 31. mai.

Utdanningsforbundet støtter innføringen av en norm, og ønsker at den innføres fra 1. august. Samtidig har Utdanningsforbundet flere innspill til forbedringer av regjeringens forslag. Dette er noen av innspillene er sendt til Utdannings- og forskningskomiteen, og som Handal trakk fram under høringen.

- Det kan ikke gis dispensasjoner fra grunnbemanningsnormen.

I STORTINGET: I april deltok Steffen Handal på en høring i Stortinget om regjeringens forslag til bemanningsnorm i barnehagene. FOTO VIGDIS ALVER

- Normen kan bare omfatte dem som er i direkte arbeid med barna, og må gjelde på gruppenivå.
- Den må skjerpes i barnehager med lang åpningstid.
- Grunnbemanningen må rundes oppover til hele årsverk.

Evaluerings

– Mange andre høringsinstanser peker også på de samme forholdene. I flere av høringsuttalensene er forslagene svært godt begrunnet, understreker Utdanningsforbundets leder.

– Vi må finne ut hvordan den treffer i praksis. Både departement, lokal barnehagemyndighet, foreldre, ansatte og eiere må gjøre en jobb for at

normen blir fulgt og for eventuelt å evaluere hva slags endringer som skal til får å forbedre normen, sier Handal.

Utdanningsforbundet vil at det lages konkrete planer for hvordan man jobber for å samle erfaringer i en evalueringsperiode.

Handal understreker at det ikke er nok å ansette nok folk i grunnbemanningen, og peker også på at når så mange opplever knappere tid til ungene, så skyldes dette også andre forhold: Kjøkkenhjelper og vaktmestertjeneste er borte, og styrerstillinger er redusert til et minimum. Det hjelper dessuten ikke med en bemanningsnorm dersom barnehageeiere ikke finner vikarer ved sykdom, mener Handal.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Urvastemningen om ny t

Alle medlemmer i Utdanningsforbundet som jobber i kommuner, fylkeskommuner, staten og helseforetak har rett til å stemme. **Foto** KATRINE LUNKE

Kurs i Utdanningsforbundet

Lærerkurs i jordobservasjon

8. mai inviterer Utdanningsforbundet i samarbeid med NAROM og Nordic ESERO til kurs i Lærernes hus. Det blir forelesninger om jordobservasjon, GPS og metodikk for anvendelse i skolen og praktiske øvelser i bruk av ulike gratis digitale verktøy. Målet med kurset er å gi realfagslærere et bedre grunnlag for å aktualisere undervisningen ved bruk av jordobservasjon og romrelaterte verktøy i skolen. Kurset er gratis for lærere, kun 24 plasser.

Relasjonelle perspektiv på læringsledelse

29. mai arrangerer vi kurs om læringsledelse i Lærernes hus. Både forskere og lærere mener at relasjoner er viktige i skolen. Men hva om kjemien ikke stemmer? Målet for kurset er at deltakerne skal kunne oppdage handlingspotensialet og fortolkningsrommet som ligger innbakt i konkrete hendelser og læringssituasjoner. Det vil bli hentet fram eksempler og caser til drøfting og analyse underveis i kurset. Kursholder er Kari Berg, førsteamanuensis i pedagogikk fra NTNU.

Les mer på www.udf.no/kurs

Skulle du ønske at du hadde bedre grep om det relasjonelle arbeidet i klasserommet? **Foto** OLE WALTER JACOBSEN

Tjenestepensjon

Uravstemningen om ny, offentlig tjenestepensjon har startet. Du har frem til 15. mai med å stemme.

I slutten av april åpnet uravstemningen om ny, offentlig tjenestepensjon. Uravstemningen skal gjennomføres elektronisk, og nå er det du som medlem som skal være med å bestemme om resultatet skal aksepteres eller forkastes. Det er medlemmer i kommuner, fylkeskommuner, staten og helseforetak som kan stemme.

Sett deg godt inn i uravstemningsdokumentet. Ta gjerne kontakt med klubbleder og andre medlemmer på arbeidsplassen for å drøfte resultatet før du avgir stemme.

Ved uravstemning får medlemmene anledning til å si ja eller nei til det anbefalte forhandlingsresultatet. Stem ja dersom du mener vi skal akseptere avtalen. Stem nei dersom du mener vi ikke skal akseptere avtalen.

For å stemme, går du inn på siden udf.no/uravstemning2018. Her finner du uravstemningsdokumentet, samt annen nødvendig informasjon. Vi anbefaler også våre pensjonssider for ytterligere informasjon: udf.no/pensjon

Hvem kan stemme?

Alle medlemmer i Utdanningsforbundet som jobber i kommuner, fylkeskommuner, staten og helse-

foretak har rett til å stemme. Medlemmer som er i permisjon, har rett til å stemme. Pensjonister stemmer ikke.

Utdanningsforbundet har nesten 105.000 medlemmer i disse områdene

SMS og e-post til alle

Medlemmene (de stemmeberettigede) får en e-post og en SMS på mobil med informasjon om rutiner for uravstemningen. Begge sendingene inneholder medlemsnummer og pinkode til bruk ved innlogging for avstemning på nettet. I tillegg følger en lenke til udf, no der uravstemningsdokumentet ligger.

Informasjonen sendes både på SMS og på e-post, slik at vi er sikre på å nå flest mulig med denne viktige informasjonen.

Praktiske spørsmål

Spørsmål om innlogging og stemmegiving kan rettes til: E-post: medlem@udf.no
Telefon: 24142000 – tast 3. Åpningstid: 09.00-15.00.

SMS med informasjon ble sendt ut 24. april. Tilsvarende informasjon ble også sendt på e-post samme dag.

Øvrige spørsmål om pensjon kan rettes til ditt lokallag.

Frist for å stemme

Medlemmene kan stemme fra 24. april etter at de har mottatt PIN-koden. Fristen for å avgi stemme er **15. mai klokken 16.00**.

Nettressurs om rasisme

I april lanserte Antirasistisk Senter sin nettportal aldrimer22.juli.no

Nettstedet skal informere og spre kunnskap for å bidra til at terrorangrepet som skjedde 22. juli 2011 ikke skal skje igjen. Antirasistisk Senter ønsker å spre informasjon til skoleungdom for å demme opp for rasisme og fordommer. Nettsidene er skreddersydd for å brukes i undervisning og artiklene er skrevet av fagfolk på de ulike områdene. Innholdet er tilpasset de enkelte trinn. Nettsiden er utviklet med støtte fra Utdanningsdirektoratet.

Lederskapet - 31 nøkler. Fra begrep til grep

30. mai blir det kurs for ledere i skole og barnehage i Lærernes hus. Lederskap er viktig når folk skal jobbe sammen. Noen må ta ansvar for å få ting til å henge i hop. Samordne. Ledelse handler mye om dette. Målet er både å få en begrepsmessig oversikt over ulike aspekter – nøkler – til god ledelse og reelt forbedre deler av eget lederskap. Ved kursets slutt skal hver deltaker sitte igjen med en forståelse av sine beste sider og ha fått muligheten til selv og sammen med andre identifisert inntil tre nøkler det kan virke klokt å file litt på. Kursholder er Harald Stokkeland. Begrenset antall plasser.

Bunad og forsikring!

Det nærmer seg 17. mai, og mange velger å ikke seg bunad på den store dagen. Men hva skjer om bunaden din blir skadet i folkehavet? Eller hvordan sjekke inn bunadssølv et når du skal ut på reise?

Bunadssølv et anses som verdisaker og skal derfor i håndbagasjen. Unntaket er bunadskniver som av sikkerhetsmessige årsaker må sendes som inn-sjekket bagasje. Du kan gjerne ha hele bunaden med som håndbagasje, da er du sikret at festantrekket kommer frem samtidig som deg.

Vår innboforsikring dekker hærverk og kasko-skader på bunaden, selv når du har denne på deg utenfor huset. Les mer om vilkår og dekningssummer for innbo- og reiseforsikring på

udf.no/medlemstilbud

Snart skal bunaden luftes! FOTO ANNA-JULIA GRANBERG

Usbekistan

1001 natts eventyr

Unik reise
i samarbeid
med Utdanning

Den historiske Silkeveien har i over 2000 år gått gjennom Usbekistan.

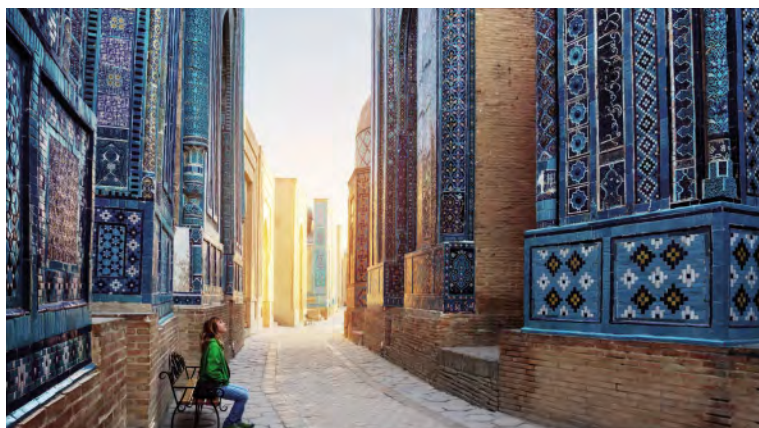
Å reise i karavanenes fotspor med Sentral-Asias berømte silkeveisbyer Tasjkent, Bukhara og Samarkand er en opplevelse i Særklasse. Bli med Vitus Reiser på en fantastisk reise langs Silkeveien i det gamle Usbekistan.

AVREISE 24. SEPTEMBER OG 1. OG 8. OKTOBER 2018

9 DAGER FRA KUN KR 14.995

ALT DETTE ER INKLUDERT:

- Fly Oslo-Tasjkent t/r
- Alle skatter og avgifter
- Transfer flyplass-hotell t/r
- 3 netter i Tasjkent på Hotel Uzbekistan****
- 3 netter i Bukhara på Hotel Malika***
- 2 netter i Samarkand på Bibi Khanym Hotel***
- 8 x frokost, 1 x lunsj og 5 x middag
- Stor og spennende utfluktpakke
- Norsktalende reiseleder

Vitus
REISER FOR VOKSNE

Les mer og bestill på www.vitusreiser.no
eller ring 915 09215 (mandag-fredag kl. 8.30-15.30)

Medlem av RGF dk